

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

**Vysokoškolské vzdělání – komparace
České republiky a Republiky Kazachstán**

Mariya GOREMYKINA

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Mariya Goremykina

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Vysokoškolské vzdělání – komparace ČR a vybraného státu světa

Název anglicky

High education – comparison of the Czech Republic and a chosen country

Cíle práce

Cílem diplomové práce na téma "Vysokoškolské vzdělání – komparace ČR a vybraného státu světa" je vymezení rozdílů a podobností v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a vybraného státu světa a ve významu vysokoškolského vzdělávání pro jejich obyvatele. Vybraným státem je Kazachstán.

Metodika

Teoretická část práce se zaměřuje na pojmy, jako je například vzdělání, školství, vzdělanostní společnost. Na základě nastudování odborné literatury bude popsán vzdělávací systém v ČR a RK, historie, vzdělávací politika v současnosti, role státu, struktura studia na vysoké škole a náklady na obyvatele. Praktická část se skládá z komparativní sekundární analýzy a empirického dotazníkového šetření. Za účelem komparace systémů vysokoškolského vzdělávání bude použita metodika komparativní sekundární analýzy. Identifikace významu vysokoškolského vzdělávání pro obyvatele bude vytvořena dotazníkovým šetřením a jeho následným vyhodnocením. Dotazování budou obyvatele, studenti a učitelé ČR a RK. Na základě těchto analýz budou identifikovány rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a RK a také rozdíly a podobnosti ve významu vysokoškolského vzdělávání pro jejich obyvatele.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

Studium, školství, vysoká škola, vysokoškolský vzdělávací systém, význam vzdělání, vzdělání, vzdělanostní společnost

Doporučené zdroje informací

BRDEK, M., VYCHOVÁ, H.: Evropská vzdělávací politika – programy, principy a cíle. Praha: ASPI Publishing, 2004.

ČESKO. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, – ÚSTAV PRO INFORMACE VE VZDĚLÁVÁNÍ. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice : bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. ISBN 80-211-0372-8.

HORÁK, J., KOLÁŘ, Z.: Vzdělávací politika a řízení škol v zemích EU. 1. vydání. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, Pedagogická fakulta, 2007.

KALANOVA S., OMIRBAJEV S.: Národní systém a vzdělávací standard v Republice Kazachstán. Almaty: Výzkumné středisko pro problémy kvality školících odborníků, 2009.

KELLER, J. – TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? : Chrám, výtah a pojišťovna*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-86429-78-6.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Kamila Veselá, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 11. 12. 2020

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 22. 1. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Vysokoškolské vzdělání – komparace České republiky a Republiky Kazachstán" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.03.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Kamile Veselé, Ph.D. za vstřícný přístup, odborné vedení a rady během vypracovávání předkládané diplomové práce.

Vysokoškolské vzdělání – komparace České republiky a Republiky Kazachstán

Abstrakt

Práce se zabývá systémy vysokoškolského vzdělávání v České republice a republice Kazachstán. Mapuje proměny vzdělávacího systému a vývoj vysokoškolského vzdělávání ve světě a v každém z výše uvedených států. Soustředí se na srovnání systémů vysokoškolského vzdělávání těchto dvou států, jakož i na priority a hodnoty obyvatele těchto zemí. Práce vychází z odborné literatury zaměřené na danou problematiku. Práce vymezuje pojmy Boloňský proces, terciární vzdělání, vysoké školství, vysokoškolské vzdělání, vzdělanostní společnost, vzdělávání. Součástí práce jsou rovněž komparativní sekundární analýza a empirické dotazníkové šetření.

Klíčová slova: Boloňský proces, terciární vzdělání, vysoké školství, vysokoškolské vzdělání, vzdělanostní společnost, vzdělávání.

Higher education – comparison of the Czech Republic and the Republic of Kazakhstan

Abstrakt

The thesis deals with the systems of higher education in the Czech Republic and the Republic of Kazakhstan. It charts the transformation of education system and development of higher education in the world and in each of the above countries. It focuses on the comparison of the higher education systems of these two countries, as well as on priorities and values of it's residents. This thesis is mainly based on professional literature focusing on the issue. The thesis defines the concepts of Bologna Process, education, higher education, high school, knowledge society, tertiary education. The thesis also includes a comparative secondary analysis and an empirical questionnaire survey.

Keywords: Bologna Process, education, higher education, high school, knowledge society, tertiary education.

Obsah

1 Úvod	15
2 Cíl práce a metodika.....	17
2.1 Cíl práce.....	17
2.2. Metodika.....	18
3 Teoretická východiska.....	21
3.1 Historie vzniku školství	21
3.1.1 Počátky a vývoj vysokých škol ve světě.....	24
3.2 Vzdělání.....	27
3.3 Vzdělanostní společnost	29
3.4 Boloňský proces a Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání	31
3.4.1 Vznik a cíle Boloňského procesu a EHEA	31
3.4.2 Klíčové hodnoty a parametry Boloňského procesu	32
3.4.3 Evropský kreditní systém pro vysokoškolské vzdělávání (ECTS).....	33
3.5 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED	33
4 Vzdělávání v České republice	34
4.1 Systém vzdělávání v ČR.....	35
4.1.1 Vysokoškolské vzdělávání.....	37
4.1.2 Soukromé vysoké školy	39
4.1.3 Orgány vzdělávací soustavy	39
4.2 Historie.....	40
4.3 Vzdělávací politika v současnosti.....	45
4.3.1 Strategie 2030+	45

4.3.2 Řízení a role státu	46
4.4 Státní finanční podpora	47
4.5 Náklady na jednoho studenta	49
5 Vzdělávání v republice Kazachstán	50
5.1 Systém vzdělávání v RK.....	50
5.1.1 Vysokoškolské vzdělávání.....	52
5.1.2 Soukromé vysoké školy	52
5.1.3 Orgány vzdělávací soustavy	53
5.2 Historie.....	53
5.3 Vzdělávací politika v současnosti.....	57
5.3.1 Strategie 2050	57
5.3.2 Řízení a role státu	58
5.4 Státní finanční podpora	59
5.5 Náklady na jednoho studenta	61
6 Vlastní práce.....	62
6.1 Komparativní sekundární analýza vysokoškolských vzdělávacích systémů ČR a RK	62
6.1.1 Komparace z pohledu historického vývoje.....	62
6.1.2 Komparace z pohledu systému vzdělávání a struktury studia	65
6.1.3 Komparace z pohledu vzdělávací politiky v oblasti vysokoškolského vzdělávání	68
6.1.4 Komparace z pohledu státní finanční podpory	69
6.1.5 Komparace z pohledu počtu soukromých a státních vysokých škol	72
6.2 Empirické dotazníkové šetření.....	73
6.2.1 Výsledky dotazníkového šetření v ČR a RK	73

6.2.2 Testování statistických hypotéz	93
6.2.3 Shrnutí výsledků nulových hypotéz	144
7 Závěr	148
8 Seznam použitých zdrojů	154
9 Přílohy	Chyba! Záložka není definována.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011 a úrovně vzdělávání v souladu se školským zákonem ČR	35
Tabulka 2 Vývoj veřejných výdajů na vysoké školy a jejich podíl na celkových výdajích státního rozpočtu ČR v letech 2016 – 2021	48
Tabulka 3 Veřejné výdaje na jednoho studenta v ČR	49
Tabulka 4 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011 a úrovně vzdělávání v souladu se školským zákonem RK	50
Tabulka 5 Vývoj veřejných výdajů na vysoké školy a postgraduální vzdělání a jejich podíl na celkových výdajích státního rozpočtu RK v letech 2016 – 2018	60
Tabulka 6 Průměrné roční výdaje na školení jednoho studenta ze státního rozpočtu, 2017-2019	61
Tabulka 7 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání – ISCED 2011 a úrovně vzdělávání v souladu se školským zákonem ČR a RK	66
Tabulka 8 Pozorované četnosti H_01a	93
Tabulka 9 Teoretické četnosti H_01a	93
Tabulka 10 Upravené pozorované četnosti H_01a	94
Tabulka 11 Upravené teoretické četnosti H_01a	94
Tabulka 12 Pozorované četnosti H_01b	95
Tabulka 13 Teoretické četnosti H_01b	96
Tabulka 14 Upravené pozorované četnosti H_01b	96
Tabulka 15 Výpočet veličiny χ^2	97
Tabulka 16 Pozorované četnosti H_02a	98
Tabulka 17 Teoretické četnosti H_02a	98
Tabulka 18 Upravené pozorované četnosti H_02a	99
Tabulka 19 Upravené teoretické četnosti H_02a	99
Tabulka 20 Pozorované četnosti H_02b	100
Tabulka 21 Teoretické četnosti H_02b	100
Tabulka 22 Upravené pozorované četnosti H_02b	101

Tabulka 23 Upravené teoretické četnosti H02b.....	101
Tabulka 24 Výpočet veličiny χ^2	101
Tabulka 25 Pozorované četnosti H03a.....	102
Tabulka 26 Teoretické četnosti H03a.....	102
Tabulka 27 Upravené pozorované četnosti H03a.....	103
Tabulka 28 Upravené teoretické četnosti H03a.....	103
Tabulka 29 Pozorované četnosti H03b.....	104
Tabulka 30 Teoretické četnosti H03b.....	105
Tabulka 31 Upravené pozorované četnosti H03b	105
Tabulka 32 Upravené teoretické četnosti H03b	106
Tabulka 33 Výpočet veličiny χ^2	106
Tabulka 34 Pozorované četnosti H04a.....	107
Tabulka 35 Teoretické četnosti H04a.....	107
Tabulka 36 Upravené pozorované četnosti H04a.....	108
Tabulka 37 Upravené teoretické četnosti H04a.....	108
Tabulka 38 Pozorované četnosti H04b.....	109
Tabulka 39 Teoretické četnosti H04b.....	110
Tabulka 40 Upravené pozorované četnosti H04b	110
Tabulka 41 Upravené teoretické četnosti H04b	111
Tabulka 42 Výpočet veličiny χ^2	111
Tabulka 43 Pozorované četnosti H05a.....	112
Tabulka 44 Teoretické četnosti H05a.....	112
Tabulka 45 Upravené pozorované četnosti H05a.....	113
Tabulka 46 Upravené teoretické četnosti H05a.....	113
Tabulka 47 Pozorované četnosti H05b.....	114
Tabulka 48 Teoretické četnosti H05b.....	114
Tabulka 49 Upravené pozorované četnosti H05b	115
Tabulka 50 Upravené teoretické četnosti H05b	115
Tabulka 51 Výpočet veličiny χ^2	115
Tabulka 52 Pozorované četnosti H06a.....	116
Tabulka 53 Teoretické četnosti H06a.....	117
Tabulka 54 Upravené pozorované četnosti H06a.....	118
Tabulka 55 Upravené teoretické četnosti H06a.....	118
Tabulka 56 Výpočet veličiny χ^2	118
Tabulka 57 Pozorované četnosti H06b.....	119
Tabulka 58 Teoretické četnosti H06b.....	120
Tabulka 59 Upravené pozorované četnosti H06b	121

Tabulka 60 Upravené teoretické četnosti H_06b	121
Tabulka 61 Výpočet veličiny χ^2	121
Tabulka 62 Pozorované četnosti H_07a	122
Tabulka 63 Teoretické četnosti H_07a	122
Tabulka 64 Upravené pozorované četnosti H_07a	123
Tabulka 65 Upravené teoretické četnosti H_07a	123
Tabulka 66 Pozorované četnosti H_07b	124
Tabulka 67 Teoretické četnosti H_07b	124
Tabulka 68 Upravené pozorované četnosti H_07b	125
Tabulka 69 Upravené teoretické četnosti H_07b	125
Tabulka 70 Výpočet veličiny χ^2	125
Tabulka 71 Pozorované četnosti H_08a	126
Tabulka 72 Teoretické četnosti H_08a	126
Tabulka 73 Upravené pozorované četnosti H_08a	127
Tabulka 74 Upravené teoretické četnosti H_08a	127
Tabulka 75 Pozorované četnosti H_08b	128
Tabulka 76 Teoretické četnosti H_08b	128
Tabulka 77 Upravené pozorované četnosti H_08b	128
Tabulka 78 Upravené teoretické četnosti H_08b	128
Tabulka 79 Výpočet veličiny χ^2	129
Tabulka 80 Pozorované četnosti H_09a	129
Tabulka 81 Teoretické četnosti H_09a	130
Tabulka 82 Upravené pozorované četnosti H_09a	130
Tabulka 83 Upravené teoretické četnosti H_09a	131
Tabulka 84 Výpočet veličiny χ^2	131
Tabulka 85 Pozorované četnosti H_09b	132
Tabulka 86 Teoretické četnosti H_09b	132
Tabulka 87 Upravené pozorované četnosti H_09b	133
Tabulka 88 Upravené teoretické četnosti H_09b	133
Tabulka 89 Výpočet veličiny χ^2	133
Tabulka 90 Pozorované četnosti H_010a	134
Tabulka 91 Teoretické četnosti H_010a	135
Tabulka 92 Upravené pozorované četnosti H_010a	135
Tabulka 93 Upravené teoretické četnosti H_010a	135
Tabulka 94 Pozorované četnosti H_010b	136
Tabulka 95 Teoretické četnosti H_010b	137
Tabulka 96 Upravené pozorované četnosti H_010b	137

Tabulka 97 Upravené teoretické četnosti H_{010b}	137
Tabulka 98 Výpočet veličiny χ^2	138
Tabulka 99 Pozorované četnosti H_{011a}	139
Tabulka 100 Teoretické četnosti H_{011a}	139
Tabulka 101 Upravené pozorované četnosti H_{011a}	139
Tabulka 102 Upravené teoretické četnosti H_{011a}	140
Tabulka 103 Pozorované četnosti H_{011b}	141
Tabulka 104 Teoretické četnosti H_{011b}	141
Tabulka 105 Upravené pozorované četnosti H_{011b}	141
Tabulka 106 Upravené teoretické četnosti H_{011b}	142
Tabulka 107 Výpočet veličiny χ^2	142
Tabulka 108 Pozorované četnosti H_{012}	142
Tabulka 109 Teoretické četnosti H_{012}	143
Tabulka 110 Upravené pozorované četnosti H_{012}	143
Tabulka 111 Upravené teoretické četnosti H_{012}	143
Tabulka 112 Výpočet veličiny χ^2	143
Tabulka 113 Tabulkové shrnutí přijatých a zamítnutých nulových hypotéz	147
Tabulka 114 Tabulkové shrnutí závislosti u nepřijatých hypotéz	147

Seznam grafů

Graf 1 Podíl výdajů na vysokoškolské vzdělávání na celkových výdajích státního rozpočtu v letech 2016 – 2021 v ČR a RK	70
Graf 2 Podíl výdajů na vysoké školy v % HDP v letech 2016 – 2021 v ČR a RK	71
Graf 3 Počet soukromých a veřejných vysokých škol včetně počtu studentů v letech 2019 – 2021 v ČR a RK	72
Graf 4.1 a 4.2: Věk respondentů	74
Graf 5.1 a 5.2: Pohlaví respondentů	74
Graf 6.1 a 6.2: Rodinný stav respondentů	75
Graf 7.1 a 7.2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	75
Graf 8.1 a 8.2: Obory vzdělávání respondentů	76
Graf 9.1 a 9.2: Placení školného respondenty	77
Graf 10.1 a 10.2: Povolání respondentů	77
Graf 11 Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání	79
Graf 12 Touha získat vysokoškolské vzdělání	80
Graf 13 Motivace respondentů ke studiu	81
Graf 14 Podpora rodiny ve studiu	82

Graf 15 Potíže při studiu	83
Graf 16 Vztah mezi VŠ vzděláním, kariérou a finančním ohodnocením	84
Graf 17 Souvislost společenského statusu a VŠ vzdělání	85
Graf 18 VŠ vzdělání je konkurenční výhodou na trhu práce	86
Graf 19 Studium v zahraničí	87
Graf 20 Podpora vysokého školství ze strany státu	88
Graf 21.1 a 21.2: Změny v systému VŠ vzdělání ČR a RK	89
Graf 22.1 a 22.2: Hodnota vzdělání pro respondenty ČR a RK	91
Graf 23 Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání	92

Seznam použitých zkratk

ČR - Česká republika

RK - Republika Kazachstán

Kč - Koruna česká

KZT – Kazachtánský tenge

ISCED – Mezinárodní standardní klasifikace vzdělání

HDP – Hrubý domácí produkt

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

mil. – milion

mld. – miliarda

VŠ – Vysoká škola

1 Úvod

Diplomová práce je zaměřená na problematiku vysokoškolského vzdělání. Kvalita vzdělávacího systému v zemi přímo ovlivňuje ekonomický a politický vývoj společnosti. Vzdělávání je proces předávání znalostí a kulturních hodnot mezi generacemi. Vzdělání ovlivňuje člověka, jeho chování a způsob myšlení.

Vzdělávání je tématem, které si zaslouží pozornost, také z důvodu, že se týká nás všech. Každý člověk je součástí vzdělávacího systému, protože alespoň jednou ve svém životě navštěvoval alespoň jednu školu. Vzdělávání je součástí našeho života od dětství a trvá celý život.

Vzdělávání a výzkum jsou od počátku vývoje starověké společnosti jednou z nejdůležitějších lidských hodnot. Nyní však v moderním světě, pod vlivem ekonomických a politických změn, si vysokoškolské vzdělávání zaslouží zvláštní pozornost. Spolu s hospodářským a sociálním rozvojem světové komunity se rozvíjejí také univerzity. Nyní studenti mají příležitost dostat téměř na jakoukoli univerzitu na světě. V mnoha zemích studenti mohou studovat na vysokých školách a získat diplom zcela zdarma. Mnoho z nich se vrací do své vlasti a pokračuje v praxi. Mnoho z nich se rozhodnou pokračovat ve studiu ve zcela nové zemi.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou, která je východiskem pro realizovaný výzkum, a na část praktickou. V první části shrnuje teoretická východiska, která se věnují hlavním pojmům diplomové práce, jako jsou vzdělávání, vysoké školství, terciární vzdělání, vzdělanostní společnost, vysokoškolské vzdělání, Boloňský proces, Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání EHEA, mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED. V teoretické části je zmapován i historický vývoj vysokého školství ve světě.

Na teoretickou část navazuje část praktická. Na základě poznatků z teoretické části je zde popsána historie vzniku vysokého školství v obou zemích, vzdělávací systémy ČR a RK, vzdělávací politika v současnosti, role státu, vývoj veřejných a soukromých vysokých škol, orgány vzdělávací soustavy, struktura studia na vysoké škole, strategie a role státu, státní finanční podpora. Následuje komparativní sekundární analýza a empirické dotazníkové šetření. Za účelem komparace systémů vysokoškolského vzdělávání je použita

metodika komparativní sekundární analýzy. Identifikace významu vysokoškolského vzdělání pro obyvatele je provedená pomocí kvantitativního výzkumu respondentů, který probíhá dotazníkovou metodou. Dotazy směřují k obyvatelům ČR a RK různého věku, povolání, a vzdělání. Na základě dat získaných z těchto dotazníků, je ověřena pravdivost předem stanovených nulových hypotéz.

Na základě těchto analýz jsou identifikovány rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a RK a také rozdíly a podobnosti ve významu vysokoškolského vzdělávání pro jejich obyvatele.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce na téma "Vysokoškolské vzdělání – komparace České republiky a Republiky Kazachstán" je komparace a vymezení rozdílů a podobností v systémech vysokoškolského vzdělání v České republice a Republice Kazachstán a ve významu vysokoškolského vzdělání pro jejich obyvatele. Práce se zaměřuje především na porovnání vysokoškolských vzdělávacích systémů se zaměřením na současnou strukturu vysokoškolského vzdělávání, vývoj veřejných a soukromých vysokých škol, orgány vzdělávací soustavy, současnou vzdělávací politiku, strategie a role státu, státní finanční podporu.

Dalším cílem je popsat historický vývoj vysokého školství v obou zemích od doby jeho vzniku, tj. od 14. století v ČR a od počátku 20. století v RK. V této části práce se zaměřuje na zmapování vzniku vysokého školství a na určení rozdílů a podobností ve vlivu nejzákladnějších historických období a událostí na vývoj vysokoškolského vzdělání v ČR a RK. Analyzované období jsou vznik prvních vysokých škol, období okupace a druhé světové války v letech 1939 – 1948, poválečný vývoj v období komunistického režimu po roce 1948, studentské demonstrace v letech 1986 – 1989, období po získání samostatnosti států.

Dílčím cílem je stanovit, jaký význam má vysokoškolské vzdělání pro obyvatele obojích zemí, jaké postoje mají k roli vysokoškolského vzdělávání ve společnosti, a jak vnímají hodnotu svého dosaženého VŠ vzdělání.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou, která je východiskem pro realizovaný výzkum, a na část praktickou. V první části shrnuje teoretická východiska, která se věnují hlavním pojmům diplomové práce, jako jsou vzdělávání, vysoké školství, terciární vzdělání, vzdělanostní společnost, vysokoškolské vzdělání, Boloňský proces, Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání EHEA, mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED. V teoretické části je zmapován i historický vývoj vysokého školství ve světě.

Na teoretickou část navazuje část praktická. Na základě poznatků z teoretické části je zde popsána historie vzniku vysokého školství v obou zemích, vzdělávací systémy ČR a RK, vzdělávací politika v současnosti, role státu, vývoj veřejných a soukromých vysokých škol, orgány vzdělávací soustavy, struktura studia na vysoké škole, strategie a role státu, státní finanční podpora. Následuje komparativní sekundární analýza a empirické dotazníkové šetření. Za účelem komparace systémů vysokoškolského vzdělávání je použita metodika komparativní sekundární analýzy. Identifikace významu vysokoškolského vzdělání pro obyvatele je provedená pomocí kvantitativního výzkumu respondentů, který probíhá dotazníkovou metodou. Dotazy směřují k obyvatelům ČR a RK různého věku, povolání, a vzdělání. Na základě dat získaných z těchto dotazníků, je ověřena pravdivost předem stanovených nulových hypotéz.

Na základě těchto analýz jsou identifikovány rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a RK a také rozdíly a podobnosti ve významu vysokoškolského vzdělávání pro jejich obyvatele.

2.2. Metodika

Teoretická část diplomové práce je zpracována na základě podrobného prostudování odborné literatury a internetových zdrojů českých i cizojazyčných, které úzce souvisí s předmětem výzkumu.

Hlavní výzkumné metody používané v praktické části práce jsou komparativní sekundární analýza vzdělávacích systémů ČR a RK a empirické dotazníkové šetření mezi obyvateli obojích zemí.

Praktická část dále obsahuje komparativní metodu srovnání vlivu nejzákladnějších historických období a událostí na vývoj vysokoškolského vzdělání v ČR a RK od doby jeho vzniku, tj. od 14. století v ČR a od počátku 20. století v RK. Za účelem komparace systémů vysokoškolského vzdělávání bude použita metodika komparativní sekundární analýzy vybraných ukazatelů. Komparace systémů vzdělávání a struktury VŠ studia v obou zemích bude vytvořena na základě mezinárodní standardní klasifikace vzdělání ISCED-2011 a dat Evropské oblasti vysokoškolského vzdělávání EHEA. Pro účely porovnání vzdělávací politiky obojích

států budou použita Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a Strategie rozvoje RK do roku 2050 v oblasti vzdělávání. Komparace státní finanční podpory v obou zemích bude vytvořena pomocí porovnání systémů, hlavních zdrojů a objemů financování VŠ. Budou analyzovány a porovnány ukazatele podíl výdajů na vysokoškolské vzdělání na celkových výdajích státního rozpočtu v letech 2016 – 2021 v ČR a RK, podíl výdajů na vysokoškolské vzdělání v % HDP v letech 2016 – 2021 v ČR a RK. Komparace dále zahrnuje vývoj počtů soukromých a veřejných vysokých škol včetně počtů studentů v letech 2019 – 2021 v ČR a RK.

Identifikace významu vysokoškolského vzdělávání pro obyvatele bude vytvořena empirickým dotazníkovým šetřením a jeho následným vyhodnocením. Dotazování budou obyvatele, studenti a učitelé ČR a RK různého věku, povolání, a vzdělání. Sesbíraná data budou analyzována a statistickými metodami budou ověřeny předem stanovené nulové hypotézy:

H₀₁: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na věku respondentů v ČR a RK.

H₀₂: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR a RK.

H₀₃: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v ČR a RK.

H₀₄: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v ČR a RK.

H₀₅: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v ČR a RK.

H₀₆: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v ČR a RK.

H₀₇: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR a RK.

H₀₈: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR a RK.

H₀₉: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na vzdělání respondentů v ČR a RK.

H₀₁₀: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR a RK.

H₀₁₁: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR a RK.

H₀₁₂: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na země původu respondentů ČR a RK.

Zpracování dat z dotazníkového šetření bude vytvořeno pomocí programu Microsoft Excel a statistických metod. Nulové hypotézy budou ověřeny pomocí Chí kvadrát testu a případně Fisherová faktoriálového testu.

Závěr diplomové práce obsahuje shrnutí výsledků výše uvedených analýz a dotazníkového šetření, identifikované rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a RK a také rozdíly a podobnosti ve významu vysokoškolského vzdělání pro jejich obyvatele.

3 Teoretická východiska

Tato kapitola je věnována historickému vývoje škol a vysokého školství ve světě, vysvětlení pojmů vzdělání a vzdělanostní společnost, Evropský kreditní systém, mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED. Budou zde popsány vznik a cíle Boloňského procesu a Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání.

3.1 Historie vzniku školství

Školy a vysoké školy jako světové vzdělávací systémy prošly staletou cestou historického vývoje. Na jedné straně měly významný dopad na akumulaci, zachování a rozvoj kultury a společnosti jako celku a na druhé straně pociťovali rozmanitost hlavních změn, ke kterým došlo ve společnosti, vědě a kultuře všech zemí a národů.

Počáteční období rozvoje škol, vysokých škol a dalších vzdělávacích institucí sahá až do období velkých civilizací.

Vznik školy nastal v době přechodu z komunálního klanu na společensky diferencovanou společnost. Přestože starověké civilizace zpravidla existovaly odděleně od sebe, vedly se zásadně společnými základy v oblasti vzdělávání lidí. Podle etnografie předběžné (vzorované) období skončilo kolem 3. tisíciletí před naším letopočtem a byl nastíněn vzhled klínového a hieroglyfického psaní jako prostředku pro přenos informací.

Vznik a vývoj psaní byl nejdůležitějším faktorem vzniku školy. Protože se psaní stalo technicky složitějším způsobem předávání informací, vyžadovalo se speciální školení.

Druhým faktorem, který vedl ke vzniku škol, bylo rozdělení lidské činnosti na duševní a fyzickou práci. Rozdělení práce znamenalo vytvoření různých specializací a oborů, včetně profese učitele a vychovatele. Určitý výsledek sociálního vývoje byl vyjádřen v relativní nezávislosti školy na institucích církve a státu. Nejprve se vyvinula škola psaní. Jejím účelem bylo naučit individuálních představitelů společnosti (aristokracie, věřící, řemeslníci a obchodníci) číst a psát (Bordovskaya, a další, 2000).

Rodina, církev a stát byly středem zájmu vzdělání v době starověkých civilizací. Proto se objevují školy různých typů: domov, kostel, soukromý a veřejný. První školy gramotnosti získaly různá jména. Například školy pro gramotnost ve starověké Mezopotámii

se nazývaly „domy tabulek“ a během rozkvětu babylonského státu se rozrostly na „domy poznání“.

Ve starověkém Egyptě se školy objevily jako rodinná instituce a později se začaly objevovat v chrámech, palácích králů a šlechticů.

Ve starověké Indii se poprvé objevily rodinné školy a lesní školy (jeho věrní učedníci se shromáždili kolem poustevnického gurua; výcvik probíhal pod širým nebem). V buddhistické éře vznikly školy véd. Během oživení hinduismu v Indii (II-VI století) jsou v chrámech organizovány dva typy škol - základní (*tol*) a vysoká škola (*agrahar*). V Číně se první školy objevily ve 3. tisíciletí před naším letopočtem a se jměnovaly „xiang“ a „syu“.

V římské říši se formovaly triviální školy, jejichž vzdělávací obsah představovaly trivium - gramatika, rétorika, dialektika a gymnázia - vysoké školy, kde vyučovaly čtyři předměty - aritmetiku, geometrii, astronomii, hudbu nebo kvadrivium. Trivium a kvadrivium představovaly program sedmi svobodných umění. Ve 4. století se objevily rétorické školy, které školily hlavně řečníky a právníky pro římskou říši. Již na začátku 1. století křesťanská církev začala organizovat vlastní katechumenové školy. Následně byly na jejich základě vytvořeny školy katechismu, které se později transformovaly na katedrální a biskupské školy. V době zřízení třístupňového vzdělávacího systému v Byzanci se objevily gymnázia (církevní a světská, soukromá i veřejná). Gymnázia obohatila program sedmi svobodných umění (Bordovskaya, a další, 2000).

Islámský svět má dvě úrovně vzdělání. Základní úroveň vzdělání byla dána náboženskými školami připojenými k mešitám, otevřenými pro děti řemeslníků, obchodníků a bohatých rolníků (*kitabů*). Druhá úroveň vzdělání byla přijata ve vzdělávacích kruzích v mešitách (*fiqhah* a *kalamas*). Zde studovali šaría (muslimské právo) a teologii a také arabskou filozofii, rétoriku, logiku, matematiku, astronomii, medicínu. Kromě toho existovaly čtyři typy základních a pokročilých základních škol: školy v Koránu, perské školy, školy v perském jazyce a koránu, arabské školy pro dospělé.

Ve středověku (XIII-XIV století) vznikly z učňovského systému v Evropě cechovní školy, jakož i školy počítání pro děti obchodníků a řemeslníků, v nichž se výuka prováděla v jejich rodném jazyce. Současně se objevily městské školy pro chlapce a dívky, kde výuka probíhala jak v jejich rodném, tak latinském jazyce, a školení mělo aplikovanou povahu

(kromě latiny studovali aritmetiku, papírování, geografii, technologii a přírodní vědy). V procesu diferenciaci městských škol vynikly latinské školy, které poskytovaly vyšší vzdělání a sloužily jako jakýsi spoj mezi základním a vysokoškolským vzděláváním. Například ve Francii byly takové školy nazývány kolegiemy. Od poloviny 15. století byly na univerzitách pořádány kolegiemy. Postupem času se z nich vyvinuly moderní školy nebo všeobecné vzdělávací instituce.

Vývoj západoevropské školy od XV do první třetiny XVII. století úzce souvisí s přechodem feudální společnosti do průmyslové. Tento přechod měl jednoznačný vliv na formování škol tří hlavních typů, respektive orientovaných na základní, všeobecné pokročilé a vyšší vzdělávání.

V katolických a protestantských zemích rostl počet městských základních škol zřízených úřady a náboženskými komunitami. Například malé školy ve Francii, rohové školy v Německu. Římskokatolická církev však zaostávala za protestantskou v procesu organizování základního vzdělávání. Proto byly ve všech katolických farnostech otevřeny nedělní školy pro nižší vrstvy obyvatelstva a základní školy pro šlechtu. Byly také vytvořeny zbožné školy pro chudé.

V průběhu XV-XVII. století se místo učitele-kněze na základní škole postupně ujal profesionální učitel, který získal zvláštní vzdělání a výcvik. V tomto ohledu se sociální status učitele mění. Bydlel podle obětí komunit a farníků. Od konce 16. století byla práce učitelů placena komunitou. Současně došlo ke zlepšení v organizaci vzdělávacího procesu: ve třídách se objevují učebnice a tabule (Bordovskaya, a další, 2000).

Vzdělávací instituce pokročilého všeobecného vzdělávání XV-XVII století zahrnovaly:

- městské (latinské) školy, gymnázia (v Německu ve Štrasburku, Goldelbergu a dalších městech);
- gymnázia a veřejné školy (v Anglii ve Winchesteru, Eaton, London);
- vysoké školy (ve Francii na univerzitě Sorbonně a Navarre, v Bordeaux, Vendomě, Metz, Chatillon, Paříž, Toulouse);
- Jeromeovy školy (náboženská komunita bratrů společného života);

- šlechtické (palácové) školy (v Německu a Itálii), jezuitské školy (ve Vídni, Římě, Paříži).

V období od XVII. do XVIII. století byla z důvodu zvýšeného vlivu sekulárního vzdělávání hlavní formou vzdělávání škola klasického typu. Klasická škola se v první řadě zaměřila na studium starověkých jazyků a literatury:

- v Německu - městská (latinská) škola (dále jen „skutečná škola“) a gymnázium;
- v Anglii - gramatická a veřejná (internátní domy pro děti elitní společnosti);
- ve Francii - vysoká škola a lyceum;
- v USA - gymnázium a akademie.

V procesu rozvoje školního vzdělávání byl každý typ pedagogicky obohacen a vylepšen a také získal národní rysy a vlastnosti.

V 19. století byly legislativní základy školy položeny v západní Evropě a USA. V předních průmyslových zemích došlo k formování národního školského systému a rozšíření účasti státu na pedagogickém procesu (jeho řízení, ve vztahu soukromých a veřejných škol, při rozhodování o oddělení školy od církve). V důsledku toho byly vytvořeny státní úřady, rady, oddělení, výbory a ministerstva školství. Všechny vzdělávací instituce podléhaly státní kontrole (Bordovskaya, a další, 2000).

3.1.1 Počátky a vývoj vysokých škol ve světě

Ve starověkém Řecku byl vytvořen jeden z prvních prototypů vysoké školy. Ve IV. století před naším letopočtem E. Platón se organizoval v háji poblíž Athén, věnované akademii, filozofické škole, která se jmenovala Akademie (Bordovskaya, a další, 2000).

Akademie existovala více než tisíc let a byla uzavřena v roce 529. Aristoteles vytvořil další vzdělávací instituci v chrámu Apolla Likeyho v Aténách - Likey. V Likey byla zvláštní pozornost věnována studiu filozofie, fyziky, matematiky a dalších přírodních věd.

V řecké éře (308–246 př. n. l.). Ptolemy založil Muzeum (z Lat. Museum - místo zasvěcené múzám). Ve formě přednáškových hodin zde vyučovali základní vědy - matematiku, astronomii, filologii, přírodní vědy, medicínu, historii. V muzeu vyučoval

Archimedes, Euklid, Eratosthéne. Bylo to muzeum, které bylo nejvýznamnějším úložištěm knih a jiných kulturních statků.

V roce 425 byla v Konstantinopoli zřízena vyšší škola Auditorium, která byla v 9. století nazývána Magnavra (Zlatá komora). Škola byla zcela podřízena císaři a vyloučila jakoukoli možnost samosprávy. Hlavními strukturami byly katedry různých věd. Zpočátku se školení konalo v latině a řečtině a od 7. do 8. století to bylo výhradně v řečtině (Bordovskaya, a další, 2000).

V 15. století latina byla vrácena do učebních osnov a byly zahrnuty nové tzv. cizí jazyky. Ve slavné škole, kde byla sbírána učitelská elita, studovali starověké dědictví, metafyziku, filozofii, teologii, medicínu, hudbu, historii, etiku, politiku a jurisprudenci. Výuka se konala ve formě veřejných debat. Většina absolventů středních škol byla encyklopedicky vzdělávána a stala se veřejnými a církevními představiteli. Na této škole například studovali Cyril a Metoděj, tvůrci slovanského písma. Kromě Magnavry fungovaly v Konstantinopoli další vyšší školy: právní, lékařské, filozofické.

V islámském světě byl výskyt Domů moudrosti v Bagdádu (v 800) pozoruhodnou událostí v procesu osvětlení. V domech moudrosti se shromáždili velcí učenci a jejich studenti. Diskutovali, četli a diskutovali o literárních dílech, filosofických a vědeckých pracích a pojednáních, připravovali rukopisy a přednášeli. Ve století XI-XIII se v Bagdádu objevily nové vysoké školy - medresy. Medresy se rozšířily po celém islámském světě, ale nejslavnější byla Nizameya Medresa v Bagdádu, otevřená v roce 1067 (Bordovskaya, a další, 2000).

Hlavním kulturním a vzdělávacím centrem islámského světa bylo muslimské Španělsko (912–976). Vyšší školy v Cordobě, Salamance, Toledu, Seville nabízely programy ve všech oborech znalostí - teologie, právo, matematika, astronomie, historie a geografie, gramatika a rétorika, medicína a filozofie. Školy univerzitního typu, které se objevily na východě (s přednáškovými sály, bohatou knihovnou, vědeckou školou a systémem samosprávy), se staly předchůdci středověkých evropských univerzit. Vzdělávací praxe islámského světa, zejména arabského světa, významně ovlivnila vývoj vysokoškolského vzdělávání v Evropě.

V Číně se během „zlatého věku“ (III-X století) objevily vzdělávací instituce univerzitního typu. V nich získali absolventi specializovaný titul v pěti klasických pojednáních o Konfuciu: „Kniha proměn“, „Kniha etikety“, „Jaro a podzim“, „Kniha poezie“, „Kniha historie“.

Univerzity se začaly objevovat v Evropě během 12. až 15. století. V každé zemi však tento proces probíhal jinak. Systém církevních škol zpravidla fungoval jako zdroj původu většiny univerzit.

Na konci XI - začátkem XII. století se řada katedrálních a klášterních škol v Evropě změnila na velká školící střediska, která se později stala známou jako univerzita. Takto vznikla například Pařížská univerzita (1200), která vyrostla ze spojení Sorbonně teologické školy s lékařskými a právníckými školami. Podobně vznikly univerzity v Neapoli (1224), Oxfordu (1206), Cambridge (1231), Lisabonu (1290).

První univerzity byly velmi mobilní, protože jejich základní rys byl do určité míry nadnárodní a demokratický. V případě epidemie nebo válečné hrozby se univerzita mohla přestěhovat do jiného města nebo dokonce do země. A mezinárodní studenti a učitelé se spojili v národních bratrstvích. Například na pařížské univerzitě existovaly 4 bratrství: francouzské, picardijské, anglické a německé a na Boloňské univerzitě - 17.

Ve druhé polovině 13. století se na univerzitách objevily fakulty. Fakulty udělovaly akademické tituly - nejprve bakalářský titul (po 3-7 letech úspěšného studia pod vedením profesora) a poté magisterský titul nebo doktor. Bratrství a fakulty společně vybíraly oficiálního vedoucího univerzity - rektora. Rektor měl dočasné pravomoci, obvykle trvající jeden rok. Skutečná moc univerzity patřila fakultám a komunitním skupinám. Tento stav se však změnil do konce 15. století. Fakulty a bratrství ztratily svůj dřívější vliv a úřady začali jmenovat hlavní úředníky univerzity.

Úplně první univerzity měly jen několik fakult, ale jejich specializace se neustále prohlubovala. Například, Pařížská univerzita byla slavná pro výuku teologie a filozofie, Oxford - pro kánonické právo, Orleans - pro občanské právo, univerzity v Itálii - římské právo, španělské univerzity - matematiku a přírodní vědy.

V průběhu staletí až do konce 20. století se síť vysokých škol rychle rozšiřovala a dnes představuje širokou a rozmanitou škálu specializací.

3.2 Vzdělání

Vzdělání je souhrn znalostí, dovedností a schopností, které lidé získávají prostřednictvím vzdělávání, výuky a studia. V češtině je pojem vzdělání užíván i v užším významu jako formálně uznané výsledky vzdělávání nebo učení (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2021).

Původ slova vzdělání – „edukace“ odkrývá i teorii její funkce: latinské slovo *educare* pochází z kořenů znamenajících „vedení ven“ nebo „vedení vpřed“ s možnými implikacemi vývoje vrozených schopností a rozšíření horizontů (Význam slova, 2021).

Vzdělání je poměrně nejasný termín, a často bývá zaměňován s termínem vzdělávání. Prostřednictvím vzdělávacích procesů si jedinec osvojuje vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty a normy. Rozlišují se tři základní úrovně vzdělání: základní vzdělání, středoškolské a vysokoškolské.

Vzdělávání - účelná kognitivní činnost lidí s cílem získat znalosti, dovednosti nebo je zlepšit. Vzdělávání je proces přenosu znalostí a kulturních hodnot nashromážděných generacemi. Obsah vzdělávání je čerpán a doplňován z výsledků kultury a vědy, jakož i z lidského života a praxe. To znamená, že vzdělávání je sociokulturní fenomén a vykonává sociokulturní funkce.

Vzdělávání se proto stává nezbytným a důležitým faktorem ve vývoji jednotlivých sfér (ekonomika, politika, kultura) i celé společnosti.

Podle funkcionalistické teorie vzdělávání je ve společnosti sloužící mnoha funkcím, mezi něž patří (a) sociální integrace, (b) socializace, (c) kulturní a sociální inovace a (d), sociální umístění. Latentní funkce zahrnují péči o dítě, snižování míry nezaměstnanosti a rozvíjení vzájemných vztahů udržováním studentské síly výše než pracovní síly. Problémy ve vzdělávacích institucích mohou společnosti poškodit.

Funkční teorie klade důraz na naplnění, pokud společnost potřebuje prostřednictvím vzdělávání. Možná, socializace. Pokud se děti budou moci naučit hodnotám, dovednostem a normám požadovaným pro fungování ve společnosti, je vzdělávání primárním nástrojem učení (Ansalone, 2010).

Druhou funkcí je sociální integrace. Pro fungující společnost by se podle funkcionalistů měl jednotlivec přihlásit ke společnému souboru hodnot a přesvědčení. Vývoj těchto společných cílů svobodného systému, povinné vzdělávání, byl vyvinut v 19. století (Chetty, a další, 2011).

Třetí funkcí je sociální umístování, které se začíná od prvního ročníku, studenti jsou identifikováni školami a učiteli buď jako motivovaní a jasní a také vzdělaní. To záleží na tom, jak se studenti učí na úrovni, která jim vyhovuje. Čtvrtou funkcí jsou kulturní a sociální inovace (Ansalone, 2010).

Konfliktní teorie považuje výchovný cíl za udržování sociální nerovnosti ve společnosti a také za zachování moci před dominantními ve společnosti. Konfliktní teoretik vždy zkoumá stejné funkce související se vzděláním jako funkcionalista. Funkcionalista vnímá vzdělávání jako výhodný příspěvek v uspořádané společnosti, zatímco teoretik konfliktů považuje vzdělávací systém za trvalý status quo díky otupení nižších tříd v poslušnosti pracovní síly (Brayboy, 2005).

Učení, vzdělávání a záměrné zdokonalování své kvalifikace i osobnosti se v důsledku civilizačních a kulturních proměn stalo nezbytným předpokladem, doplňkem či součástí pracovních činností i volného času dospělé populace. Vedle expandující soustavy škol proto vznikají nové veřejné a soukromé vzdělávací instituce a soustavně organizované a financované programy pro dospělé účastníky. Školy, určené původně pouze dětem a mládeži, rozšiřují svou působnost i na dospělé a začínají se přizpůsobovat jejich možnostem a podmínkám. Společenské, politické a hospodářské organizace začleňují do svých hlavních činností a organizačních struktur vzdělávací akce určené pro vlastní členy nebo zaměstnance, ale dokonce i pro ostatní veřejnost. Péče o zvyšování kvalifikace a vzdělávání se v podnicích stává součástí personální politiky a označuje se za rozvoj lidských zdrojů. Lidský kapitál se v současné ekonomice považuje za faktor rovnocenný fyzickému či finančnímu kapitálu a moderním technologiím. Vzhledem k prodlužování lidského života ve vyspělých zemích a potřebě adaptace na nové životní situace postproduktivního věku se vzdělávání specifického druhu a obsahu stále více dotýká i seniorů a proniká do sociální politiky. Z toho všeho vyplývá, že vzdělávání se stalo obecným jevem a nezbytnou součástí veškerého společenského a hospodářského života a zahrnuje již všechny fáze životního cyklu jedince. Škola, učení a výuka jsou zároveň specifickými nástroji sociální komunikace,

při níž dochází k přetváření hromadně šířených informací do individuálních znalostí jako základního prvku, který bude vyznačovat vznikající společnost poznání a vědění. Utváření znalostí je tak vlastně pedagogickým procesem, který ovlivňuje samotnou podstatu ekonomiky a společnosti znalostí. K člověku jako individuu zaměřený, kulturně a duchovně podmíněný, celoživotně pojatý a na principu znalostní společnosti vybudovaný koncept vzdělávání nás pak vede k závěru, že vzdělávání či učení se vzdělávacím záměrem je cestou i nástrojem rozvoje lidské osobnosti a jeho hodnotu nelze jednostranně odvozovat pouze z ekonomických či jiných účelů nebo chápat úzce pragmaticky.

V souladu s Všeobecnou deklarací a mezinárodními pakty o lidských právech, Evropskou chartou lidských práv, Úmluvou o právech dítěte, Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod se Česká republika ztotožňuje s pojetím, které považuje vzdělání za jedno ze základních lidských práv poskytovaných všem lidským bytostem bez rozdílu a vyhláší je za nezcizitelnou a univerzální lidskou hodnotu. Cíle vzdělávání musí být proto odvozovány jak z individuálních, tak i společenských potřeb. Vzdělávání se nevztahuje jen k vědění a poznávání, tedy k rozvíjení rozumových schopností, ale i k osvojování si sociálních a dalších dovedností, duchovních, morálních a estetických hodnot a žádoucích vztahů k ostatním lidem i ke společnosti jako celku, k emocionálnímu a volnému rozvoji, v neposlední řadě pak ke schopnosti uplatnit se v měnících se podmínkách zaměstnanosti a tím i trhu práce. Proto má vzdělávání více rozměrů, je současně zaměřeno na rovinu osobního rozvoje, začleňování do života společnosti, formování občana i na přípravu pro pracovní život (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001).

3.3 Vzdělanostní společnost

Není náhodné, že první velká vlna úvah o společnosti vzdělání přichází právě v padesátých a šedesátých letech 20. století. Byla nesena jednak výrazným rozvojem vědy a techniky, dále prudkým poválečným ekonomickým růstem a přesunem ekonomických aktivit do sektoru služeb. Zároveň se tato první vlna důrazu na úlohu vzdělání pro prosperitu společnosti odehrává v podmínkách úspěšného nástupu sociálního státu, který postupuje v úzké symbióze se sílícími novými středními vrstvami, jež jsou produktem fungující společnosti zaměstnání.

V této situaci dochází k prudkému vzestupu poptávky po vzdělání prakticky ve všech vyspělých zemích. V důsledku výrazného vzestupu reálného příjmu, lepšího sociálního zajištění, poměrně štědrých rodinných dávek a dalších sociálních výhod nebyly ani rodiny z nižších vrstev nuceny tak naléhavě jako dříve posílat své děti do práce co nejdříve ve snaze posílit příjmy domácností. Masivní zlepšení podmínek bydlení a dopravy dávaly tehdy pocit všeobecného pokroku, který pro všechny zvyšuje v nebývalé míře příležitosti ke vzestupu. V nové situaci si i rodiny z dosud skromného prostředí začaly přát posunout své děti na společenském žebříčku o několik stupínků výše.

Tomuto širšímu ekonomickému a sociálnímu kontextu odpovídají také představy o povaze, fungování a poslání vzdělanostní společnosti. Je příznačné, že tyto představy se v mnoha ohledech výrazně lišily, ba byly často přímo protikladné tomu, co je dnes spojováno s koncepcí vzdělanostní společnosti (Keller, a další, 2008).

Termín „vzdělanostní společnost“ se ve vědě často používá. V publikacích D. Bella se pojem „vzdělanostní společnost“ používá jako charakteristika postindustriální společnosti. Daniel Bell se problematikou postindustriální společnosti zabýval v letech 1966 a 1973 (Bell, 1973). Americký sociolog Robert A. Lane používal pojem „knowledgeable society“ (Keller, a další, 2008). Teoretické znalosti, založené na širokém kulturním základě, považuje za nejdůležitější typ vzdělávání. Symbolem společnosti se pak stává univerzita, která tento základ vytváří.

Kromě amerického sociologa Daniela Bella se touto problematikou zabýval také francouzský sociolog Alain Touraine (Keller, a další, 2008). Oba věřili, že základní strukturu společnosti určuje vzdělání. Předpokládalo se, že vzdělávání se stane hybnou silou společnosti. Ano, vzdělání je absolutně prioritou pro kulturně vyspělé země, ale je důležité pochopit, že rozvoj vzdělávání sám o sobě není schopen řešit problémy společnosti, ať už v ekonomické nebo sociální sféře společnosti. Nepotvrzuje se, že úroveň vzdělání přímo ovlivňuje ekonomické ukazatele země nebo obchodní potenciál obyvatelstva. Překvapivě neexistovala žádná přímá souvislost s nezaměstnaností.

Odborníci a široká veřejnost považují vzdělávání za „všelák“, magické kouzlo, které dokáže vyléčit všechny nemoci moderního světa (Keller, a další, 2008). Odborníci z ekonomické sféry, s rostoucími znalostmi, doufají ve zvýšení konkurenceschopnosti země,

sociologové - řešení sociálních problémů, politologové - pro obecný vývoj demokracie a občanské společnosti.

3.4 Boloňský proces a Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání

3.4.1 Vznik a cíle Boloňského procesu a EHEA

Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání (EHEA) je unikátní mezinárodní spoluprací v oblasti vysokoškolského vzdělávání a výsledkem politické vůle 49 zemí s různými politickými, kulturními a akademickými tradicemi, které v posledních dvaceti letech krok za krokem vybudovaly oblast realizující společný soubor závazků: strukturální reformy a sdílené nástroje. Těchto 49 zemí souhlasí a přijímá reformy vysokoškolského vzdělávání na základě společných klíčových hodnot – jako je svoboda projevu, autonomie institucí, nezávislé studentské odbory, akademická svoboda, volný pohyb studentů a zaměstnanců. Prostřednictvím tohoto procesu země, instituce a zúčastněné strany evropského prostoru neustále přizpůsobují své systémy vysokoškolského vzdělávání tak, aby byly kompatibilnější a posilovaly své mechanismy zajišťování kvality. Pro všechny tyto země je hlavním cílem zvýšit mobilitu zaměstnanců a studentů a usnadnit zaměstnatelnost (European Higher Education Area and Bologna Process, 2021).

Iniciativu vytvořit evropské univerzitní společenství a jednotnou evropskou oblast vysokoškolského vzdělávání navrhla Univerzita v Bologně, která je jednou z nejstarších univerzit v Itálii. V roce 1986, v rámci přípravy na své 900. výročí, se univerzita obrátila na všechny univerzity v Evropě s návrhem na přijetí Magna Charta Universitarum. V roce 1988 podepsali rektori 80 univerzit dokument hlásající univerzální a trvalé hodnoty vysokoškolského vzdělání (Ministerstvo vědy a vzdělávání RK, 2021).

V roce 1999 se v Bologně konala první konference 30 evropských ministrů školství. Přijatá deklarace „Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání“ definovala hlavní cíle vedoucí k dosažení srovnatelnosti a harmonizace národních vzdělávacích systémů vysokého školství v evropských zemích. Právě tento dokument zahájil Boloňský proces. Následně se setkání evropských ministrů školství účastnících se boloňského procesu stalo pravidelným s dvouletým intervalem (European Higher Education Area and Bologna Process, 2021).

Dne 11. dubna 1997 byla v Lisabonu přijata Úmluva o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu. Umožňuje zemím uznávat

kvalifikace udělené v jiné zemi na základě určitých standardů. V rámci boloňského procesu se Úmluva stala jedním z klíčových nástrojů pro vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 1999).

Podle úmluvy musí být stupně a doby studia hodnoceny a uznávány v jiných zemích, pokud neexistují důkazy o významných rozdílech. Podle Úmluvy mají studenti a absolventi právo na spravedlivé ohodnocení. Možnost studovat v zahraničí je považována za základní prvek evropské integrace již od založení Rady Evropy v roce 1949 (Ruffio, a další, 2010).

3.4.2 Klíčové hodnoty a parametry Boloňského procesu

Každá zúčastněná země má povinnost plnit povinné, doporučené a volitelné parametry Boloňského procesu, a to jak na národní, tak na institucionální úrovni.

Parametry Boloňského procesu

Povinné parametry:

- třístupňový systém vysokoškolského vzdělávání;
- zavedení jednotného systému akademických kreditů ECTS;
- akademická mobilita studentů a učitelů, spolupráce vysokých škol;
- evropský dodatek k diplomu;
- zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání;
- vytvoření jednotného evropského výzkumného prostoru.

Doporučené parametry:

- společné evropské podmínky studentského hodnocení;
- aktivní zapojení a spolupráce studentů;
- sociální podpora pro nízkopříjmové studenty;
- celoživotní vzdělávání.

Volitelné parametry:

- harmonizace obsahu vzdělávání v souladu se vzdělávacími oblastmi;
- nelineární studijní cesty pro studenty, volitelné předměty;

- modulární systém;
- distanční studium, e-kurzy;
- akademické hodnocení studentů a učitelů.

3.4.3 Evropský kreditní systém pro vysokoškolské vzdělávání (ECTS)

Evropský systém přenosu a akumulace kreditů (ECTS) je nástroj používaný v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání pro větší transparentnost studií a kurzů. Pomáhá studentům studovat v různých zemích, jelikož si mohou nechat uznat svou akademickou kvalifikaci a dobu studia absolvovanou v zahraničí (Evropská komise, 2021).

Díky systému ECTS se mohou započítat kredity získané v jedné vysokoškolské instituci do programu studovaného na jiné škole. Kredity ECTS jsou vyjádřením studia na základě definovaných studijních výsledků a související obtížnosti. Jedná se o hlavní nástroj boloňského procesu, jehož cílem je zvýšit mezinárodní srovnatelnost vzdělávacích systémů jednotlivých států. Systém také přispívá k větší srozumitelnosti dokumentů, jako je dodatek k diplomu, a k jejich snadnější aplikaci v různých zemích.

60 kreditů ECTS odpovídá celému jednomu roku studia nebo práce. Ve standardním akademickém roce jsou tyto kredity obvykle rozděleny do několika menších modulů. Typická „krátkodobá kvalifikace“ zahrnuje 90–120 kreditů ECTS. Program „prvního cyklu“ (neboli bakalářské studium) se skládá buď ze 180, nebo 240 kreditů ECTS. Program „druhého cyklu“ (neboli magisterské studium) se skládá buď z 90, nebo 120 kreditů ECTS. Ve třetím cyklu (doktorské studium) se počet kreditů ECTS různí (Evropská komise, 2021).

3.5 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED

ISCED (International Standard Classification of Education) je mezinárodní standardní klasifikace vzdělání, která patří do rodiny ekonomických a sociálních klasifikací Organizace spojených národů (OSN). Stávající verze ISCED je z roku 2011, původní verze vznikla v roce 1997. Tyto klasifikace se používají ve statistikách po celém světě za účelem shromažďování, sestavování a analyzování mezinárodně srovnatelných údajů. Klasifikace ISCED je referenční klasifikace, slouží pro uspořádání vzdělávacích programů a odpovídajících kvalifikací do vzdělávacích úrovní a oborů. Klasifikace ISCED je výsledkem

mezinárodní dohody a je oficiálně přijatá Generální konferencí členských států UNESCO (Český statistický úřad, 2014).

Klasifikace ISCED je navržena tak, aby rámcově sloužila pro zařazování vzdělávacích aktivit definovaných v programech a následných kvalifikacích do mezinárodně uznávaných skupin. Základní pojmy a definice v klasifikaci ISCED jsou tedy stanoveny tak, aby byly mezinárodně platné a zahrnovaly širokou škálu vzdělávacích systémů.

Klasifikace ISCED pro vzdělávací programy podle klasifikace z roku 2011 zahrnuje devět samostatných úrovní:

- (0) Vzdělávání v raném dětství
- (1) Primární vzdělávání
- (2) Nižší sekundární vzdělávání
- (3) Vyšší sekundární vzdělávání
- (4) Postsekundární neterciární vzdělávání
- (5) Krátký cyklus terciárního vzdělávání
- (6) Bakalářská nebo jí odpovídající úroveň
- (7) Magisterská nebo jí odpovídající úroveň
- (8) Doktorská nebo jí odpovídající úroveň
- (9) Vzdělávání jinde neuvedené

Správcem klasifikace ISCED je Statistický úřad při UNESCO (UIS), který je zodpovědný za rozvoj, údržbu, aktualizaci a revizi této referenční klasifikace. Poskytuje také rady pro efektivní a důsledné využívání klasifikace ISCED při sběru dat a analýzách (Český statistický úřad, 2014).

4 Vzdělávání v České republice

Tato kapitola je věnována historii a struktuře českého vysokoškolského systému. Bude zde popsán historický vývoj VŠ, systém vzdělávání, orgány vzdělávací soustavy, vzdělávací politika v současnosti, a role státu ve financování této oblasti.

4.1 Systém vzdělávání v ČR

Česká republika je řádným členem Boloňského procesu. Boloňský proces zahájila Boloňská deklarace z 19. června 1999, původně za účasti 30 evropských států včetně České republiky. ČR podepsala Lisabonskou úmluvu v roce 1997, a její principy jsou implementovány do národní legislativy prostřednictvím Zákona o vysokých školách (Eurydice, 2022).

Mezinárodně uznávaná klasifikace vzdělávacích úrovní je ISCED-2011. V tabulce č. 1 jsou uvedené odpovídající úrovně ve školství ČR podle ISCED 2011. Systém kódování úrovně vzdělání podle klasifikace z roku 2011 jsou tyto:

Tabulka 1 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011 a úrovně vzdělávání v souladu se školským zákonem ČR

Kód	Označení	Odpovídající úroveň ve školství ČR
0	vzdělávání v raném dětství	mateřské školy
1	primární vzdělávání	1. stupeň základní školy
2	nižší sekundární vzdělávání	2. stupeň základní školy, 1. – 4. ročník osmiletých, resp. 1. – 2. ročník šestiletých středních škol
3	vyšší sekundární vzdělávání	středoškolské, maturita či vyučení
4	Postsekundární terciární vzdělávání	pomaturitní studium
5	krátký cyklus terciárního vzdělávání	poslední dva ročníky konzervatoří
6	bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	bakalářské studium VŠ, studium VOŠ

7	magisterská nebo jí odpovídající úroveň	magisterské studium VŠ
8	doktorská nebo jí odpovídající úroveň	doktorské studium VŠ
9	vzdělávání jinde neuvedené	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.czso.cz, 2021

Tyto klasifikace si navzájem odpovídají mezinárodním standardním klasifikacím ISCED 2011.

Vysokoškolské vzdělávání v České republice je regulováno školským zákonem (Eurydice, 2021). Obecné podmínky pro vzdělání jsou, že školní rok začíná v MŠ, ZŠ, SŠ i VOŠ 1. září a končí 31. srpna – poslední dva měsíce jsou letní prázdniny, vyučovací hodina trvá 45 minut, vyučuje se pět dní v týdnu. Vzdělání je rozděleno do 3 sektorů: primární (základní), sekundární (střední) a terciární (další).

Primární vzdělávání je první úroveň českého vzdělávacího systému. Navazuje na předškolní vzdělávání a výchovu v rodině. Primární vzdělávání a nižší sekundární vzdělávání tvoří základní vzdělávání. Trvá 9 let a má povinnou školní docházku. Výuka se uskutečňuje v denní formě studia a hodnocení žáků probíhá na základě písemného a ústního projevu dle klasifikační stupnice od 1 – 5. Dosažení základního vzdělání se potvrzuje dokladem o závěrečném vysvědčení z devátého ročníku nebo o příslušném vysvědčení z gymnázia či konzervatoře.

Sekundární vzdělávání je druhou úrovní vzdělání českého vzdělávacího systému. Následuje a navazuje na primární vzdělání. Sekundární vzdělávání se člení na nižší sekundární (druhý stupeň základní školy), vyšší sekundární (střední školy, konzervatoře), postsekundární nezahrnuté do terciárního (nástavbové studium, zkrácené studium pro získání středního vzdělání nástavbové studium, zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem nebo maturitní zkouškou) (Eurydice, 2022).

Terciární sektor vzdělávání se dělí na vzdělávání vysokoškolské a vyšší odborné. Po úspěšném složení maturitní zkoušky mohou studenti nastoupit na vyšší odbornou školu.

Forma studia může být prezenční (2 – 3 roky) nebo dálková (3 – 4 roky). Po úspěšném ukončení studia na vyšší odborné škole získává absolvent titul DiS. – diplomovaný specialista. Při studiu na vysoké škole se studenti připravují k výkonu náročnějších odborných povolání. Studium je ukončeno odbornou zkouškou, která se skládá ze znalostí teoretických, a praktických dovedností, a obhájení absolventské práce. Vyšší odborné vzdělání v konzervatoři získá student úspěšným ukončením šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu. Programy mají charakter souvislého studia zahrnujícího také sekundární úroveň vzdělávání, žáci mají možnost získat také střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Moje diplomová práce je věnována vysokoškolskému vzdělávání, proto mu budu věnovat větší pozornost zde i v dalších kapitolách.

4.1.1 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolské vzdělávání se uskutečňuje na vysokých školách, které jsou nejvyšším článkem vzdělávací soustavy. Vysokoškolské vzdělávání se rozlišuje na tři základní úrovně: bakalářské (3–4 roky), magisterské (1–3 roky, resp. 4–6 let v případě programů nenavazujících na bakalářský program – nestrukturované studium) a doktorské (3–4 roky) (Eurydice, 2022).

K úkolům vysokých škol patří:

1. rozšiřovat a uchovávat dosažené vzdělání,
2. poskytovat vysokoškolské vzdělávání,
3. poskytovat další formy vzdělání (doktorské, profesorské)
4. zapojovat se do veřejné diskuse v otázkách společenských, kulturních, etických (formuje, ovlivňuje společnost) a rozvíjet mezinárodní spolupráci s VŠ jiných států (Český statistický úřad, 2010).

Studenti a pedagogové vysoké školy tvoří akademickou obec. Orgány veřejné vysoké školy jsou: akademický senát, rektor, vědecká rada, disciplinární komise, správní rada, kvestor. Orgány fakulty: vědecká rada, disciplinární komise, děkan, akademický senát, tajemník. Akademická funkce: profesor, docent, odborný asistent, asistent a lektor.

Vysoké školy jsou veřejné, státní a soukromé. Dle vysokoškolského zákona se člení na univerzitní (24 veřejných, 2 státní a 3 soukromé), které realizují všechny tři stupně vzdělávání, a neuniverzitní (2 veřejné, 38 soukromých), které uskutečňují především bakalářské, případně i magisterské obory (Český statistický úřad, 2010).

Podmínkou přijetí do bakalářského a do nestrukturovaného magisterského programu je střední vzdělání s maturitní zkouškou. Podrobnosti přijímacího řízení stanovuje vysoká škola, jeho součástí bývá přijímací zkouška. Vysokoškolské studium může mít formu studia prezenčního, distančního nebo kombinace obou.

Studium se uskutečňuje podle studijního plánu v rámci akreditovaného studijního programu, akreditaci uděluje Národní akreditační úřad pro vysoké školství (Akreditační úřad). Studijní programy vysokých škol pokrývají téměř všechny vědní a umělecké oblasti. Každý studijní program je přiřazen jedné z 37 zákonem stanovených oblastí vzdělávání. Tvorbou a nabídkou studijních programů patří k akademickým právům a svobodám vysokých škol, proto se také jejich počet i zaměření v čase mění.

Studium se řádně ukončuje v případě bakalářského programu státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je zpravidla obhajoba bakalářské práce, absolventi získávají titul „bakalář“ (Bc.), v oblasti umění „bakalář umění“ (ve zkratce BcA.). V případě magisterského programu státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce, absolventi nejčastěji získávají titul magistr (Mgr.), nebo inženýr (Ing.). V případě doktorského programu studium se řádně ukončuje státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce, absolventi získávají titul doktor (Ph.D.) (Eurydice, 2022).

Vysoká škola je jediná instituce, která má právo udělovat akademické tituly:

Ing. – inženýr, oblast ekonomie, technických věd, zemědělství a lesnictví;

Ing. arch. – oblast architektury;

MUDr. – doktor medicíny, oblast lékařství;

MDDr. – zubní lékařství;

MVDr. – doktor veterinární medicíny, oblast veterinárního lékařství a hygieny;

Mgr. – ostatní obory, MgA. - umění.

Absolventi, kteří získali titul Mgr., můžou poté složit ještě státní rigorózní zkoušku a dostanou nový titul:

JUDr. – doktor práv;

PhDr. – psychologie, pedagogika, společenské vědy;

RNDr. – doktor přírodní vědy;

ThDr. – doktor teologie;

PharmDr. – doktor farmacie;

ThLic. – licenciát teologie.

Akademický rok trvá 12 měsíců. Studium je členěno na semestry a ročníky (Eurydice, 2022).

4.1.2 Soukromé vysoké školy

Právnícká osoba, která je oprávněna působit jako soukromá vysoká škola, je ze zákona o vysokých školách povinna zajistit finanční prostředky pro svou vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Rozhodující část příjmů soukromé vysoké školy zpravidla tvoří poplatky za studium – školné. Výši poplatků za studium stanoví soukromá vysoká škola ve svém vnitřním předpisu, a to i za studium ve standardní době studia. Výše poplatků za studium na soukromé vysoké škole není regulována žádným předpisem (Eurydice, 2021).

4.1.3 Orgány vzdělávací soustavy

Hlavním orgánem, který kontroluje a řídí vzdělávací soustavu, je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Hlavní činností je formulace strategických plánů a dokumentů, návrhy příslušných zákonů. Příslušné obce jsou zřizovateli mateřských, základních a jim sloužících zařízení. Střední a vyšší odborné školy zřizuje kraj. Česká školní inspekce posuzuje kvalitu vzdělávacích programů v předškolních, základních a středoškolských institucích. Kvalitu vzdělávacích programů na vyšších odborných školách posuzuje Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání. O kvalitu vysokoškolského vzdělání se stará Akreditační komise (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2021).

4.2 Historie

Za první založenou univerzitu na západě je považována univerzita v Bologně (1158). Vyvinula se spojením klášterních škol s odbornou právnickou školou, která zde existovala patrně již od římských dob. Boloňská univerzita byla původně právnická, počátkem 13. století se zde začíná realizovat výuka medicíny.

Pařížská univerzita, pokládána za typicky středoevropskou univerzitu, získává první královskou chartu uzákoňující její práva již v r. 1200. Vzniká z přímého církevního podnětu ze tří významných pařížských církevních škol. Stala se významným centrem evropské vzdělanosti, pěstujícím na své půdě především filozofii a teologii. Z bývalé medicínské školy se vyvinula univerzita salernská, povýšená v r. 1224 na univerzitu a přenesená do Neapole. Medicína se rovněž stává výsadou univerzit španělských, zvláště pak univerzity v Salamance. Obě vysoké školy vznikají především královským přičiněním (Havránek, a další, 1964).

Vzorem pro zakládání středoevropských univerzit je hlavně pařížská Sorbonna. Tak vznikají nové univerzity v Praze (1348), v Krakově (1364), ve Vídni (1329), v Budíně (1395), v Lipsku (1409), v Rostoku (1419), ve Wittenbergu (1502), a rovněž dvě nejstarší anglické univerzity v Oxfordu (1178) a Cambridge (1231).

Nejpříznivější společenské i historické podmínky pro vznik první středoevropské univerzity vznikají na území českého království. Byly dány několikerými faktory: velkým počtem studujících na univerzitách v zahraničí, především v Bologně a v Paříži; další pozitivní okolností byla existence velmi vyspělé pražské katedrální školy a několika řádových učilišť; v neposlední řadě je nutno vzpomenout i příznivou polohu Prahy na křižovatce četných obchodních cest, jakož i panovnické schopnosti a mezinárodní přehled Karla IV.

Historikové předpokládají, že papežův souhlas pro zřízení pražské univerzity získal Karel IV. za pobytu v Avignonu v r. 1346 (Havránek, a další, 1964). Po mnoha dalších opatřeních, nutných k zahájení výuky na vysokém učení pražském, vydává Karel IV. na sněmu české šlechty zakládající listinu pražské univerzity, datovanou 7. dubnem 1348, jež umožňuje „aby naši věrní obyvatelé království, kteří bez přestání lačněji po plodech věd, nemusili se v cizině doprošovati almužny, ale aby nalézali v království stůl k hostině

připravený". O hmotné zabezpečení chodu univerzity se staral pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, jmenovaný univerzitním kancléřem (Cach, 1956).

Úměrně k tomu, jak vzrůstal význam pražské univerzity, šířil se její ohlas na celém tehdejší středoevropském teritoriu. Do Prahy přicházelo množství studentů z Anglie, Francie, Lombardie, Uher, Polska a dalších okolních zemí. Dochované písemné materiály umožňují soudit, že vrchol návštěvnosti zaznamenala univerzita v letech 1381—1389, kdy např. počet zápisů na právnické fakultě se pohybuje kolem dvou set ročně a počet bakalářských promócí na artistické fakultě v 1385 dosahuje čísla 245, čímž je vysoce překročen průměr ostatních středoevropských univerzit (Havránek, a další, 1964). I když po letech vrcholné frekvence nastává vlivem nově zakládaných evropských univerzit pokles, zaznamenává pražské vysoké učení až do sklonku 14. století nejvyšší počty posluchačů.

Úloha pražské univerzity v českém národním životě byla nesmírná. Přispěla k rozvoji vzdělanosti, demokratizaci a laicizaci české kultury (Novotná, 1981).

V roce 1573 vzniká v Olomouci historicky druhá česká univerzita, která dnes nese název Univerzita Palackého. Samotná univerzita prošla v průběhu historie turbulentními změnami, kdy několikrát zanikla, a dokonce byla jeden čas i transformována na pouhé lyceum (Univerzita Palackého v Olomouci, 2020). V roce 1707 je založeno dnešní České vysoké učení technické, nicméně samotná výuka zde začíná kvůli formálním problémům (žádná reakce na doporučení projednání reskriptu od panovníka Josefa I., posléze nedostatek peněz na chod) až v lednu roku 1718, tedy o více než 10 let později (Jíru, a další, 2020). Na konci 18. století, konkrétně v roce 1799 vzniká dnešní Akademie výtvarných umění a jedná se tedy o nejstarší uměleckou školu na území dnešní České republiky (Kotalík, 1999).

V 19. století vznikly tři další dnes významné univerzity. V roce 1885 vznikla v Praze Umělecká průmyslová škola (dnešní VŠUP), která byla v počátcích jakýmsi hybridem mezi střední a vysokou školou, jelikož byla podřízena přímo ministerstvu školství. Roku 1895 získává vysokoškolský statut také Báňská akademie v Příbrami, dnešní Technická univerzita v Ostravě (VŠB, 2020). Na úplném konci 19. století, v roce 1899, byla dekretem Františka Josefa I. ustanovena v Brně Česká technická vysoká škola (dnešní VUT), která vznikla z původně technického učiliště (VUT, 2019).

Česká zemědělská univerzita

Vlastní historie České zemědělské univerzity počíná zřízením zemědělského odboru při České vysoké škole technické (ČVŠT) v roce 1906 dekretem císaře Františka Josefa z 26. října. Světová válka sice přibrzdila její vývoj, avšak osvobození národa a znovudobytí státní samostatnosti přispěly k novému rozmachu školy. V rámci poválečných reforem, týkajících se též školství, došlo k změně struktury ČVŠT. Dosavadní zemědělský odbor byl přeměněn v roce 1920 na Vysokou školu zemědělského a lesního inženýrství (VŠZLI) Českého vysokého učení technického (ČVUT). Dne 8. července 1952 byla vládním nařízením z dosavadní VŠZLI při ČVUT zřízena samostatná Vysoká škola zemědělská v Praze. Na škole byly zhruba do roku 1959 koncipovány fakulty, jejichž zaměření mělo vycházet vstříc nové koncepci zemědělství. Lesnická fakulta v letech 1952–1959 zůstala v rámci ČVUT a po přechodném období, kdy byla zařazena do správy VŠZ, byla v roce 1964 transformována do Vědeckého lesnického ústavu. Roku 1990 Lesnická fakulta obnovila plně svou činnost a stala součástí univerzity. V roce 1997 přesídlila do nově postavené budovy v areálu univerzity. Od 1. ledna 1995 byla VŠZ na základě zákona 192/1994 Sb. transformována na Českou zemědělskou univerzitu v Praze (Česká zemědělská univerzita v Praze, 2021).

Vysoké školství v Československu v době nacistické okupace 1939–1948

Od 15. března 1939 do 8. – 9. května 1945 byla část československého území okupovaná nacistickým Německem. Dne 16. března byl vytvořen protektorát Čechy a Morava v důsledku Mnichovské dohody. Nacistická okupace zásadně ovlivnila a výrazně poškodila české vysoké školství, došlo k velkým lidským i materiálním ztrátám (Stejskal, 2013).

Dne 17. listopadu 1939 na základě vyhlášky říšského protektora Konstantina von Neuratha bylo uzavřeno všech 10 tehdy existujících českých vysokých škol, kde původně studovalo 15 172 českých studentů. Vyhláška měla uzavřít české vysoké školy na dobu tří let. Záminku pro nacistické represe byla série podzimních studentských demonstrací proti nacistické okupaci. 1 200 studentů transportováno do německého koncentračního tábora Sachsenhausen. Kromě toho byl o možnost studovat připraveno 15 172 studentů a bez práce se ocitlo 513 profesorů, 475 docentů a 345 dalších pedagogů.

V letech 1939–1941 bylo studium v podstatě znemožněno. Tříletý zákaz vysokých škol ale pak zrušen nebyl. Výuka na českých vysokých školách byla obnovena po skončení druhé světové války (fronta.cz, 2021).

Dne 17. listopadu 1941, dva roky od události, byl v Londýně vyhlášen Mezinárodní den studentstva. Tyto události jsou připomínány během státního svátku nazývaného Den boje za svobodu a demokracii.

Poválečný vývoj československého vysokého školství v době komunistického režimu po roce 1948

Cílem změn v období komunistického režimu nebylo zvýšit vzdělávací kulturu, ale posílit vliv vládnoucí elity.

Cílem totalitní ideologii v oblasti vzdělávacího systému bylo zajištění bezprostřední a účinné kontroly nad celým vzdělávacím procesem. Přitom podle statistických údajů z období 50. a 60. let ve srovnání jak s předválečným stavem, tak s vývojem v jiných vyspělých zemích Evropy došlo k poměrně vysokému zvýšení formální vzdělanosti. Například v oblasti vysokého školství se ještě v roce 1960 ve srovnání s jinými zeměmi Evropy řadilo Československo na 4. místo z hlediska kvantitativních souhrnných ukazatelů produkce vysokých škol. Skutečným cílem režimu nebylo zrušit či kvantitativně omezit školství, ale znemožnit, aby jejich prostřednictvím vznikala přirozená elita vzdělaných a schopných osobností. Značná dynamika růstu formální vzdělanosti obyvatelstva v prvních dvaceti poválečných letech vývoje byla spjata i se snižováním nároků kladených na uchazeče. Výsledným efektem byla postupná devalvace hodnoty vzdělání (Čermáková, 1991).

V poválečné době na počátku 50. a 70. let proběhly kádrové očisty. Hlavním motivem byla snaha vychovat si vlastní inteligenci třídně a ideologicky spjatou s novým režimem. 329 Počet studentů vyloučených během politických čistek z univerzit v letech 1948 a 1949 se pohyboval v rozmezí mezi 8, 5 až 10 tisíci studenty, což znamenalo vyloučení 22-26% prověřovaných vysokoškoláků (Studenti za svobodu, 2021).

Režim měl negativní dopad i na rozvoj některých věd. Kybernetika, genetika, sociologie i všechny proudy nemarxistické současné filosofie byly v různých časových obdobích tohoto totalitního systému prohlášeny za pseudovědy (Čermáková, 1991).

Vývoj československého vysokého školství v poválečné éře je charakterizován následujícími faktory:

- zmasovění vysokých škol, odůvodněné nárokem širokých sociálních vrstev na využívání veřejných statků, včetně vzdělávání, a poválečném populačním růstem;
- technizace a expanze vysokoškolských zařízení soustředěných především na technické a přírodovědné obory kvůli nárokům moderních technizovaných společností;
- regionalizace a vznik poboček a zcela nových univerzit v regionech (Hradec Králové, Plzeň, 1945), zakládání technických škol v průmyslových centrech (Plzeň, 1949; Pardubice, 1950; Liberec, 1953) (Jareš, 2012).

Studentská demonstrace v Praze v roce 1989

17. listopadu 1989 se konala povolená demonstrace k padesátému výročí uzavření českých vysokých škol. Po jejím oficiálním ukončení se velká část demonstrantů vydala na pochod do centra města, aby projevila nesouhlas s tehdejšími komunistickým režimem.

Policie demonstranty postupně obklíčila na Národní třídě a surově je zbilá, což odstartovalo tzv. sametovou revoluci, která vedla k pádu komunistického režimu. Sametovou revolucí je toto období nazýváno proto, že kromě události právě ze 17. listopadu nebyla revoluce provázena násilím a během změny režimu nikdo nezemřel (novinky.cz, 2019).

Oficiální údaje přiznaly jen 38 zraněných na Národní třídě. Nezávislá vyšetřovací komise zdravotníků Občanského fóra přitom napočítala 568 zraněných (434 mužů a 134 žen). Téměř polovině z nich bylo mezi 20 a 29 lety, 46 zraněných bylo nezletilých a 16 naopak starších 60 let (Bernatt-Reszczyńska, 2020).

Vysoké školství v České republice po roce 1989

Nejvýznamnější transformace vysokoškolského vzdělávání nastala po revoluci po roce 1989, kdy se univerzity staly demokraticky organizovanými institucemi samosprávy. Vzdělávací programy prošly zásadními změnami, když Sorbonna a Boloňská deklarace ji změnila na dvouúrovňový systém vzdělávání, tj. bakalářský tříletý program a navazující magisterský dvouletý program.

Změny se týkali i role studentské samosprávy. Byly vytvořeny demokraticky zvolené studentské senáty, které získaly významné pravomoci v řízení vysokých škol a jejich součástí (fakult).

Dne 18. září 1988, došlo na půdě boloňské univerzity k výjimečné a pro další budoucnost evropských univerzit i velmi významné události. Skupina rektorů významných světových univerzit se zde sešla s cílem formulovat dlouhodobou vizi rozvoje univerzitního vzdělání v evropském prostoru tak, aby poslání univerzit odpovídalo nově strukturované Evropě a společnosti 21. století. Výsledkem jednání byl základní dokument, vyhlášený a podepsaný skupinou významných vědeckých osobností, který je znám jako Magna Charta Universitatum. Podle tohoto dokumentu Univerzity jsou autonomní, kritickým způsobem produkují a předávají kulturu prostřednictvím vědeckého bádání a výuky, sledují potřeby a požadavky společnosti a podílejí se na rozvoji vědeckých poznatků. Vzájemné poznání mezi různými kulturami je nutným předpokladem vzdělávací a vědecké činnosti (Český statistický úřad, 2010).

4.3 Vzdělávací politika v současnosti

4.3.1 Strategie 2030+

Na konci roku 2019 ministr školství, mládeže a tělovýchovy Robert Plaga představil spolu s expertní skupinou hlavní cíle připravované Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+. Jedním z hlavních cílů vzdělávání pro následující roky by mělo být větší zaměření na znalosti a dovednosti potřebné pro život. Žáci by neměli být přehlceni množstvím informací a poznatků, namísto toho by měli být vedeni ke klíčovým kompetencím a gramotnostem, které pro ně budou potřebné v budoucnu při adaptaci na rychle se měnící technologický a společenský vývoj. Objem učiva ve školních vzdělávacích programech by se mohl snížit až o polovinu. Kromě vytyčení těchto klíčových kompetencí bude nutné také upravit systém tak, aby dokázal tyto dovednosti měřit a hodnotit.

Druhým cílem má být vytvoření rovných podmínek pro všechny žáky bez ohledu na jejich rodinné zázemí či typ školy. V rámci toho by se měla zlepšit kvalita vzdělávání v zaostávajících regionech, zvýšit podpora žáků ze sociálně slabých rodin, ale také podpora velmi talentovaných dětí. Dále by se měl zvýšit podíl dětí docházejících do mateřských škol a posílit možnosti celoživotního vzdělávání. Dokument Hlavní směry vzdělávací politiky

ČR 2030+ vznikl pod vedením profesora Arnošta Veselého z Univerzity Karlovy (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2019).

4.3.2 Řízení a role státu

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) má nyní v oblasti vysokého školství tyto rozhodovací kompetence:

- rozděluje finanční prostředky ze státního rozpočtu z kapitoly školství vysokým školám a kontroluje jejich využití, to se týká především veřejných vysokých škol; státním vysokým školám poskytuje pouze malý příspěvek (26 mil Kč v roce 2012) na stipendia civilních studentů, soukromým VŠ malou dotaci (10 mil Kč v roce 2012) na podporu studijních programů uskutečňovaných ve veřejném zájmu a na sociální stipendia;
- rozhoduje o udělení akreditace studijních programů a o udělení akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem v daném oboru; rozhoduje rovněž o omezení nebo odebrání těchto akreditací. Tato pravomoc se týká všech VŠ bez rozdílu;
- uděluje státní souhlas právníkům osobám, aby mohly působit jako soukromé vysoké školy, a rozhoduje o jeho případném odejmutí (Kohoutek, 2015).

Na úrovni státu se uplatňuje i vliv Parlamentu ČR, a to nejen v přímé legislativní činnosti. Poslanecká sněmovna má Výbor pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu, který kontroluje vládu v uvedených oblastech. Projednává kapitoly návrhu zákona o státním rozpočtu a závěrečný účet MŠMT a dalších orgánů státní správy, které spadají do jeho kompetence. Jedním z jeho pěti podvýborů je i podvýbor pro vědu a vysoké školy.

Senát má Výbor pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice, který má jen dva podvýbory: pro předškolní, základní a střední vzdělávání a pro sport (tedy žádný, který by se věnoval oblasti vysokého školství). Tento výbor se zaměřuje na projednávání a připomínkování zákonů schvalovaných Poslaneckou sněmovnou.

Oba výbory a jejich podvýbory uplatňují převážně nepřímý vliv na chod vysokého školství, ale občas poskytují prostor k veřejné diskusi tím, že pořádají semináře a veřejná

slyšení k různým aktuálním problémům v souvislosti s připravovanými nebo projednávanými zákony.

Dalším orgánem, který zejména od přijetí zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků, ovlivňuje dosti významným způsobem činnost vysokých škol je Rada pro výzkum, vývoj a inovace (RVVI) (Kohoutek, 2015).

4.4 Státní finanční podpora

Financování veřejných vysokých škol je realizováno jako vícedrožové. Rozhodujícím zdrojem jejich financování (každoročně se jedná o cca 70 % příjmů veřejných vysokých škol) jsou prostředky poskytované ze státního rozpočtu z kapitoly Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Další zdroje tvoří prostředky poskytované z jiných veřejných zdrojů (z ostatních kapitol státního rozpočtu, ze státních fondů a z rozpočtů obcí a krajů), výnosy z hlavní a doplňkové činnosti, poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku a příjmy z darů a dědictví.

Veřejná vysoká škola hospodaří podle rozpočtu, který nesmí být sestavován jako deficitní. Zúčtování se státním rozpočtem a vyhodnocení hospodaření se provádí po skončení kalendářního roku a předkládá se Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy.

Státní vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu, z rozpočtových kapitol ústředních orgánů, pod které spadají – Univerzita obrany, zejména z kapitoly Ministerstva obrany a Policejní akademie z kapitoly Ministerstva vnitra.

S účinností od 1. 1. 2018 bylo ze zákona o vysokých školách, v části týkající se soukromých vysokých škol, odebráno ustanovení, do té doby umožňující na základě zákona o vysokých školách získat od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy státní dotaci na podporu uskutečňování akreditovaných studijních programů a programů celoživotního vzdělávání, s nimi spojenou vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Jediný případ podpory uskutečňování akreditovaných studijních programů na soukromé vysoké škole, kdy je dotace poskytována jako vyrovnávací platba z důvodu poskytování služeb obecného hospodářského zájmu a plnění závazku veřejné služby (ve studijních programech „ošetřovatelství“ a „porodní asistence“ v souvislosti s nedostatečným zajištěním počtu absolventů veřejným vysokoškolským sektorem) je proto realizován na základě zákona 2018/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

Soukromým vysokým školám tak jsou ve výši stanovené zákonem poskytovány pouze dotace na výplatu sociálních stipendií a za stejných podmínek a ve stejné výši jako u vysokých škol veřejných dotace na stipendia ubytovací.

Poskytování dotací soukromým vysokým školám na výzkum a vývoj se pak řídí zvláštními předpisy upravujícími podporu výzkumu a vývoje (zákon 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací) (Eurydice, 2021).

Základní ukazatele stavu financování vysokého školství jsou relace výdaje na vysoké školství k HDP a státnímu rozpočtu.

Tabulka 2 Vývoj veřejných výdajů na vysoké školy a jejich podíl na celkových výdajích státního rozpočtu ČR v letech 2016 – 2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Veřejné výdaje na vysoké školy, mld. Kč	20,3	21,6	24,6	26,5	27,4	28,4
Celkové výdaje státního rozpočtu, mld. Kč	1250,8	1309,2	1364,4	1505,3	1864,8	1885,6
Podíl výdajů na vysoké školy na celkových výdajích	1,63%	1,65%	1,80%	1,76%	1,47%	1,51%
HDP, mld. Kč	4712,9	5049,9	5310,3	5647,2	5561,6	6046,4
Podíl výdajů na vysoké školy v % HDP	0,43%	0,43%	0,46%	0,47%	0,49%	0,47%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.czso.cz, 2022, www.zakonyprolidi.cz, 2022

Jak je vidět z tabulky č. 2, celkové veřejné výdaje na vysoké školy v roce 2021 představovaly 0,47% HDP a od roku 2020 tento podíl klesl o 0,02%. Podíl výše celkových výdajů na vysoké školy na celkových veřejných výdajích v roce 2021 činí 1,51% a od roku

2020 vzrostl o 0,04%. Výrazný pokles tohoto ukazatele v roce 2020 lze vysvětlit celkovým poklesem ekonomiky v důsledku pandemie COVID-19.

Jak je uvedeno v hlavních směrech vzdělávací politiky ČR 2030+, vzdělávání v ČR je trvale podfinancované, a to jak v prostorovém srovnání se zeměmi OECD, tak při časovém srovnání v rámci ČR. Podfinancování se pak projevuje zejména těmito třemi klíčovými aspekty: – zaostáváním mezd a platů učitelů na všech stupních škol a odlišnou strukturou výdělků učitelů na různých stupních škol; na vysokých školách též vysokým počtem studentů na jednoho učitele, – nízkou atraktivitou učitelského povolání spojenou s nepříznivou věkovou strukturou učitelů, – nedostatečnými opatřeními ke snižování sociálních nerovností na jednotlivých stupních škol.

Cílem je dosáhnout nejpozději v roce 2030 celkového financování vzdělávacího systému, měřeného jako podíl celkových (veřejných i soukromých) výdajů na vzdělávání k hrubému domácímu produktu, na úroveň průměru zemí OECD a zásadně tak podpořit rozvoj kvality vzdělávacího systému (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020).

4.5 Náklady na jednoho studenta

Dalším důležitým ukazatelem priority vysokoškolského vzdělávání pro stát jsou roční výdaje na jednoho studenta. V následující tabulce č. 3 jsou uvedeny roční výdaje na studenta od roku 2016 do roku 2021.

Tabulka 3 Veřejné výdaje na jednoho studenta v ČR

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Výdaje na 1 studenta, Kč	36 127	36 849	42 881	47 127	49 174	47 309

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.msmt.cz, 2021

Jak je vidět z tabulky č. 3, veřejné výdaje na studenta každý rok mírně rostou do roku 2020. Růst alokovaných prostředků pokračoval v roce 2020 i přes pandemii Covid-2019. Již v roce 2021 se na výsledku podepsaly důsledky epidemie nemoci COVID-19 v podobě poklesu výdajů na jednoho studenta o 3,8% (1865 Kč) (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2021).

5 Vzdělávání v republice Kazachstán

Tato kapitola je věnována historii a struktuře vysokoškolského systému v Republice Kazachstán. Bude zde popsán historický vývoj VŠ, systém vzdělávání, orgány vzdělávací soustavy, vzdělávací politika v současnosti, a role státu ve financování této oblasti.

5.1 Systém vzdělávání v RK

Od března 2010 Kazachstán byl prvním ze středoasijských států, který se stal 47. členem Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání (Boloňská deklarace). 60 kazašských univerzit podepsalo Velkou chartu univerzit (European Higher Education Area and Bologna Process, 2021).

Kazachstán je signatářem Úmluvy o uznávání kvalifikací souvisejících s vysokoškolským vzděláváním v evropském regionu – Lisabonské úmluvy. Od okamžiku ratifikace Kazachstán splňuje všechny parametry implementace principů této Úmluvy (online.zakon.kz, 1997).

Mezinárodně uznávaná klasifikace vzdělávacích úrovní je ISCED-2011. V tabulce č. 3 jsou uvedené odpovídající úrovně ve školství RK podle ISCED 2011.

Tabulka 4 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED 2011 a úrovně vzdělávání v souladu se školským zákonem RK

Kód	Označení	Odpovídající úroveň ve školství RK
0	vzdělávání v raném dětství	předškolní výchova a vzdělávání
1	primární vzdělávání	základní vzdělávání
2	nižší sekundární vzdělávání	základní střední vzdělávání
3	vyšší sekundární vzdělávání	všeobecné střední vzdělávání
4	Postsekundární vzdělávání	postsekundární vzdělávání, včetně odborné přípravy

5	krátký cyklus terciárního vzdělávání	vysokoškolské vzdělání
6	bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	
7	magisterská nebo jí odpovídající úroveň	postgraduální vzdělávání
8	doktorská nebo jí odpovídající úroveň	
9	vzdělávání jinde neuvedené	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.soros.kz, 2018

Jak se ukázalo při srovnávání ISCED-2011 a zákona republiky Kazachstán o vzdělávání, klasifikace, které navrhují, si navzájem odpovídají, s výjimkou nepřítomnosti některých nepovinných podkategorií ISCED v kazachstánské verzi. Je zřejmé, že došlo k úmyslnému přizpůsobení ustanovení zákona tak, aby byl zajištěn soulad s ISCED (online.zakon.kz, 2022).

Vzdělávání v Kazachstánu je rozděleno na všeobecné a odborné vzdělávání. Rozlišují se následující úrovně vzdělávání: předškolní vzdělávání a příprava, středoškolské vzdělávání, vysokoškolské a postgraduální odborné vzdělávání. Děti od tří do šesti let mohou navštěvovat mateřské školky.

Středoškolské vzdělání v Kazachstánu je povinné a zahrnuje středoškolské všeobecné, základní odborné a středoškolské odborné vzdělávání. V první třídě jsou děti přijímány od 6 do 7 let. Středoškolské všeobecné vzdělání v Kazachstánu obsahuje 3 úrovně: základní (stupně 1-4), hlavní (stupně 5-9) a starší (stupně 10-11). Pro maximální rozvoj potenciálních schopností zvláště nadaných studentů se vyvíjejí vzdělávací programy, které jsou implementovány ve specializovaných školách pro nadané děti.

Základní odborné vzdělání v Kazachstánu je získáváno za 2-3 roky na odborných školách a odborných lyceích na základě hlavního všeobecného vzdělání. Středoškolské

odborné vzdělání se získává za 3–4 roky na odborných školách na základě hlavního všeobecného vzdělání.

Moje diplomová práce je věnována vysokoškolskému vzdělávání, proto mu budu věnovat větší pozornost zde i v dalších kapitolách.

5.1.1 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolské vzdělávání v Kazachstánu se získává na základě středoškolského vzdělání. Přijímání na vysoké školy se provádí na základě Jednotného národního testování (UNT), které je přijímací zkouškou na vysoké školy a závěrečnou zkouškou na konci školy. Jako přijímací zkouška na vysoké školy pro absolventy minulých let se používá komplexní testování. Po ukončení studia získá absolvent bakalářský titul (4 roky), specialista (5 let) nebo magisterský titul (6 let). Druhé vysokoškolské vzdělání v Kazachstánu je přijímáno pouze na placeném základě se zkráceným obdobím studia (2–3 roky). Občané Kazachstánu mají právo na mezinárodní stipendium Bolashak pro studium v zahraničí (egov.kz, 2022).

K získání postgraduálního odborného vzdělání v Kazachstánu je nutný specializovaný nebo magisterský titul. Vzdělávání vědeckých pracovníků se uskutečňuje v postgraduálním studiu.

Cizinci a osoby bez státní příslušnosti, kteří trvale pobývají v Kazachstánu, mají právo na vzdělání rovnocenné občanům Kazachstánu způsobem stanoveným právními předpisy republiky Kazachstán, mezinárodními smlouvami, jakož i na základě smluv se vzdělávacími organizacemi Kazachstánu.

Akademický rok zahrnuje akademická období, období certifikace, praxe, stáže a prázdniny. Celková délka školního roku by měla být alespoň 36 týdnů. Akademické období je semestr 15 týdnů nebo trimestr 10 týdnů, nebo čtvrtina 7-8 týdnů. Univerzita je nezávislá při výběru formy akademického období.

5.1.2 Soukromé vysoké školy

S rozpadem ideologických základů v Kazachstánu v 90. letech došlo k prudkému přechodu od státního vlastnictví k soukromému, lépe známému jako privatizace. Tento fenomén zasáhl zvláště silně oblast školství, kdy vedle tradičních začaly vznikat a rychle se

rozvíjet nestátní vzdělávací instituce - mateřské školy, gymnázia, vyšší odborné školy, lycea, ale především univerzity (Alijev, 2009).

Soukromé vysoké školy v Kazachstánu fungují na principu samofinancování. Vznik soukromé sféry vzdělávacích služeb byl důsledkem realizace koncepce rozvoje vysokého školství, založené na odmítnutí státního monopolu na vzdělávání a zajištění rovných práv vysokým školám všech forem vlastnictví. Garantem tohoto práva je licence k provozování vzdělávací činnosti a kritérii pro dodržování kvality jsou národní vzdělávací standardy, požadavky na udělování licencí na vzdělávací aktivity, národní standardy kvality vzdělávání a veřejné uznání.

Důležitým opatřením státní podpory soukromého školství je zvýhodněné zdanění. Dnes jsou příjmy vysokých škol z licencovaných činností osvobozeny od daně z příjmu právnických osob DPH a výrazně se snížily sazby daně z pozemků a nemovitostí. V Kazachstánu tak byly vytvořeny vážné podpůrné pobídky pro rozvoj konkurence na trhu vzdělávacích služeb (Kašuk, 2010).

5.1.3 Orgány vzdělávací soustavy

Ministerstvo školství a vědy je ústředním výkonným orgánem vlády republiky Kazachstán. Poskytuje vedení v mezích stanovených zákonem, meziresortní koordinaci v oblasti vzdělávání, vědy, ochrany práv dětí a politiky mládeže (Ministerstvo vzdělání a vědy RK, 2022).

Na řízení vzdělávacího systému se podílejí také správní a dozorčí rady. Tyto rady se skládají ze zástupců ministerstva, místního výkonného orgánu, členů Komory podnikatelů, veřejnosti a vedoucích státních podniků.

5.2 Historie

Do října 1917 na území moderního Kazachstánu fungovalo jen několik gymnázií. Ale neexistovala jediná instituce, která by poskytovala vysokoškolské vzdělání. Dříve kazašská mládež studovala vysoké školy v Moskvě, Petrohradu, Kazaně, Taškentu a dalších městech (Balykbajev, 2018).

První kazašská vysoká škola byla založena v Alma-Atě v roce 1928 pod názvem „Kazašská státní univerzita“ (nyní KazNPU, pojmenovaná podle kazašského básníka-

pedagoga Abaye Kunanbajeva). V Alma-Atě byly otevřeny další tři vysoké školy - veterinární a zootechnické, zemědělské a lékařské ústavy.

První univerzita se objevila v Kazachstánu až v roce 1934. Byla to Kirovská státní univerzita v Alma-Atě. Nejprve tam studovalo pouze 54 studentů (Mikhailov, 2017). V roce 1953 byla v Karagandě otevřena Státní technická univerzita. Od roku 1962 do roku 1965 studoval na této univerzitě první kazašský prezident Nursultan Nazarbajev.

Dopady druhé světové války 1939-1945 na vysoké školství v Kazašské SSR

Během tohoto dramatického období dějin bylo z Ruska na území Kazachstánu evakuováno více než 20 univerzit a 16 technických škol, a mnoho výzkumných ústavů. To vše přispělo k aktivnímu rozvoji vědy v Kazachstánu. Během těchto let byla vytvořena Akademie věd Kazašské SSR, vznikla řada výzkumných ústavů a vysokých škol.

Na začátku války bylo v zemi 20 univerzit a 110 středních vzdělávacích institucí, které i ve válečných letech nadále aktivně připravovaly studenty. Kromě nich bylo do republiky evakuováno více než 20 vysokých škol a 16 technických škol. Mezi evakuovanými univerzitami byly tyto: Moskevský letecký institut, Leningradský elektrotechnický institut signalizace a komunikací, Krymský lékařský institut, Ukrajinská státní univerzita. Během válečných let absolvovalo tyto univerzity více než 900 odborníků (Nursultanova, 2010).

Evakuované univerzity a ústavy během svého působení v Kazachstánu se staršími tradicemi univerzitního života sehrály pozitivní roli v oživení a rozvoji tamního studentského života. Takže z iniciativy učitelů Spojené ukrajinské univerzity (UU) se na jaře 1942 konala první vědecká konference UU a Pedagogického institutu Kyzyl-Orda, Moskevského institutu mechanizace a elektrifikace zemědělství v r. Kyzyl-Orda, na kterém zaznělo 66 vědeckých zpráv (Zhumashev, 2010).

Navzdory válce věda v Kazachstánu se aktivně rozvíjela. Během válečných let vznikaly v republice vědecké instituce a zvyšoval se počet vysokých škol. Například v roce 1942 vznikl Ústav jazyka, literatury a historie. V témže roce 1942 vznikl Chemický a hutní ústav, později byl rozdělen na Ústav chemický a Ústav metalurgie a obohacování a v letech 1943-1945, Ústav pedologie a botaniky, zoologie a regionální patologie (Kozlov, 1985).

Během válečných let se pro školy a instituce vyššího vzdělávání vyvinula mimořádně složitá situace. Důvodem byl nedostatek prostor, protože část školních prostor byla předána

nemocnicím a částečně obranným podnikům. V důsledku toho byly školy a mnohé vysoké školy nuceny přejít na 2 a 3 směny. Za těchto podmínek dochází k prudkému poklesu počtu studentů, což vedlo k tomu, že mnoho učitelských škol a ústavů bylo uzavřeno. Za války byl akutní nedostatek učitelů, většina učitelů vojenského věku byla poslána na frontu (Nursultanova, 2010).

Poválečný vývoj vysokého školství v Kazašské SSR

Období 50. - konec 80. let. 20. století se vyznačuje myšlenkou Nikity Chruščova o posílení spojení mezi školami a průmyslem. V roce 1958 byl přijat zákon, podle kterého bylo zavedeno povinné osmileté vzdělání, po jehož ukončení byli absolventi povinni pracovat tři roky v továrnách nebo v zemědělství, kombinovat práci se studiem nebo studium na středních polytechnických školách s průmyslovkou. V Kazachstánu byl přechod na nový systém dokončen v letech 1962-1963.

Tato reforma měla smíšené výsledky. Zvýšila se fluktuace zaměstnanců ve výrobě, kde se zvýšil počet dělníků – „tranzitníků“ na cestě na vysoké školy. Prestiž vysokého školství klesala, vědci a inteligence byli využíváni k fyzické, neproduktivní práci na úkor své profesní činnosti. V roce 1964 byla některá ustanovení této reformy revidována. Absolventi osmiletých škol mohli pokračovat ve studiu na desetileté škole nebo odborných učilištích a středních odborných učilištích, po jejichž ukončení měli právo na vysokou školu (Dulatov, 2013).

Systém vysokého školství se dále rozvíjel. V roce 1959 za účelem centralizace řízení vysokých škol republiky byl vytvořen státní výbor, který se poté transformoval na Ministerstvo vyššího a středního odborného školství Kazachstánu. Zvýšil se počet univerzit. Jestliže v 50. letech bylo v republice 26 vysokých škol, tak do roku 1980 se jejich počet zvýšil na 55, ve kterých studovalo více než 250 tisíc lidí (Kuzembayuly, 2006).

Je třeba dodat, že v tomto období byla uplatňována politika směřující k redukci škol s kazašským jazykem na minimum, kompletní rusifikaci učebního procesu v Kazachstánu. To mělo za následek, že část obyvatel Kazachstánu, zejména jeho severních oblastí, byla odříznuta od národních kořenů a jazyka.

Studentské protesty v Alma-Atě v roce 1986

Druhý ročník přestavby v Kazachstánu se vyznačuje dramatickými událostmi. Od 16. do 18. prosince 1986 proběhla ve městech Kazašské SSR série protestních akcí, z nichž největší se konala v Alma-Atě. Důvodem pro ně byla rezignace prvního tajemníka Komunistické strany Kazachstánu Dinmukhameda Kunajeva a jmenování Gennady Kolbina na jeho místo, který byl vnímán jako chránělec Moskvy. Tisíce Kazachstánu vyšly do ulic požadující sociální spravedlnost a ochranu zájmů titulární národnosti. Shromáždění skončila střety s bezpečnostními složkami, zadržováním a desítkami kriminálních případů (Kuanova, 2020).

Podle oficiálních údajů během protestů v Alma-Atě zemřeli 2 lidé, 11 bylo upáleno, 24 vozidel bylo poškozeno, 39 autobusů, 33 taxíků bylo vyřazeno z provozu, materiální škody byly způsobeny 13 ubytovnám, 5 vzdělávacím institucím, 6 obchodním podnikům, 4 administrativní budovy.

Protestní shromáždění a demonstrace se konaly také v Džezkazganu, Pavlodaru, Karagandě, Taldy-Kurganu, Arkalyku, Kokchetavu, Chimkentu a dalších městech.

Administrativně bylo potrestáno asi 900 lidí, přes 300 lidí bylo vyloučeno z vysokých škol, 319 účastníků akcí bylo propuštěno z práce, 52 bylo vyloučeno z řad KSSS, 758 z Komsomolu. Celkový počet zadržených byl 8 500 osob. 99 osob bylo odsouzeno k trestům odnětí svobody.

Projevy kazašské mládeže v prosinci 1986 v Alma-Atě a řadě regionů Kazachstánu nebyly nacionalistické – šlo o první pokus využít práva garantovaného ústavou a deklarovaného perestrojkou ke svobodnému vyjádření občanských a politických postojů.

Hluboké kořeny nespokojenosti mládeže byly zakořeněny v nízké životní úrovni, sociální nespravedlnosti a nákladech velitelsko-správního systému (tarih-begalinka.kz, 2018).

Prosincové události roku 1986 byly první akcí proti stávajícímu politickému systému na území bývalého SSSR a staly se impulsem pro ekonomické reformy, sociální transformace a nezávislost kazašského lidu. 17. prosinec je vyhlášen Dnem demokratické obnovy (Asylbekov, a další, 2010).

Vysoké školství v Republice Kazachstán po osamostatnění

Po získání nezávislosti na Sovětském svazu začal Kazachstán reformy vzdělávání. Se získáním nezávislosti v republice začalo formování nových přístupů k rozvoji vědy a řízení vědeckotechnického pokroku v souladu s cíli formování Kazachstánu jako suverénního státu.

Otázky formování nezávislé vědeckotechnické politiky a systému vědeckého řízení země byly základem zákona Republiky Kazachstán „O vědě a státní vědeckotechnické politice Republiky Kazachstán“, přijatého v lednu 1992. V únoru vzniklo Ministerstvo vědy a nových technologií. Po sérii reorganizací se Ministerstvo školství a vědy Republiky Kazachstán stalo republikovým orgánem provádějícím státní vědeckou a vědeckotechnickou politiku (Sivokhin, a další, 2011).

Hospodářská deprese přinutila nižší vládní výdaje na vzdělávání. Pokles výdajů pak klesl z 6 % HDP v roce 1991 na asi 3 % v roce 1994. Učitelé byli málo placení. V roce 1993 ukončilo výuku více než 30 000 učitelů (jedna sedmina ze všech učitelů), mnoho z nich hledalo výhodnější zaměstnání.

Ústava Kazachstánu v roce 1995 schválila povinné středoškolské vzdělání. Vysokoškolské vzdělání bylo na konkurenčním základě.

Na začátku akademického roku 2020/2021 působí v republice Kazachstán 129 vysokých škol. Z toho 33 univerzit je veřejných, 92 univerzit je soukromých a 4 univerzity mají zahraniční vlastnictví. Celkový počet studentů je 576 557, z toho 53,2 % dívek a 46,8 % chlapců. Podíl studentů studujících v kazaštině je 64,9 %, v ruštině – 29,6% a v angličtině - 5,5%. Počet kvalifikovaných absolventů v roce 2020 dosáhl 153 627 osob, což je o 8 % více ve srovnání s akademickým rokem 2019/2020 (142 435 osob) (online-zakon.kz, 2021).

Z celkového počtu studentů 83 % studuje prezenčně, 7,6 % dálkově, 7,3 % kombinovanou a 2 % večerní formou. 34 % z celkového počtu studentů se vzdělává prostřednictvím státních vzdělávacích grantů, 66 % se vzdělává placeným způsobem.

5.3 Vzdělávací politika v současnosti

5.3.1 Strategie 2050

V prosinci 2012 prezident RK navrhnul strategii rozvoje země do roku 2050. Jednou z prioritních oblastí strategie je rozvoj vzdělávání. Podle strategie jsou znalosti a odborné

dovednosti klíčovými pokyny moderního systému vzdělávání, odborné přípravy a rekvalifikace. Prioritami je zvládnutí dovedností práce s nejmodernějším zařízením a nejmodernější výrobou. Je také třeba věnovat velkou pozornost funkční gramotnosti dětí a celé rostoucí generace. Je důležité, aby se děti přizpůsobily modernímu životu.

Priority vzdělávací strategie

- Vzhledem k vysoké porodnosti a pokračujícímu demografickému růstu je cílem dosáhnout 100% pokrytí dětí předškolním vzděláváním a výchovou.
- Zajistit vývoj systému technického vzdělávání a moderních technických oborů se získáním mezinárodních certifikátů.
- Maximální uspokojení současných a budoucích potřeb národní ekonomiky v odbornících. V mnoha aspektech to vyřeší problém nezaměstnanosti.
- Soukromí podnikatelé, veřejné a charitativní organizace by měli pomáhat mladým lidem, kteří nejsou schopni platit za vysokoškolské vzdělání.
- Modernizovat vyučovací metody a aktivně rozvíjet online vzdělávání, vytvářet regionální školní centra (Official website of the President of the Republic of Kazakhstan, 2012).

5.3.2 Řízení a role státu

Posláním ministerstva školství a vědy RK je rozvoj intelektuálního potenciálu národa, utváření a provádění státní politiky v oblasti vzdělávání a vědy, zajišťování konkurenceschopnosti a udržitelný socioekonomický růst.

K úkolům ministerstva patří:

- Vytvoření jednotné státní politiky v oblasti vzdělávání, vědeckých a vědeckotechnických činností;
- Formování sjednocené státní politiky v oblasti státní politiky mládeže;
- Vytvoření nezbytných podmínek pro vzdělávání;
- Zlepšení organizace vědeckého výzkumu a zvýšení jejich konkurenceschopnosti;
- Zajištění ochrany práv a oprávněných zájmů dětí (online-zakon.kz, 2004).

5.4 Státní finanční podpora

Od roku 2000 v zemi dochází ke zvyšování porodnosti, přirozenému růstu populace a zvyšování průměrné délky života obyvatelstva, což vedlo ke zvýšení potenciálního počtu studentů a k výraznému zvýšení poptávky po placeném vysokoškolském vzdělávání.

Vzhledem k tomu, že veřejné výdaje na vysokoškolské vzdělávání jsou relativně nízké, vysokoškolské vzdělávání v RK je do značné míry závislé na soukromých zdrojích financování. Asi 73% studentů je nuceno spoléhat se hlavně na zdroje svých rodin, aby zaplatily školné. Veřejné financování je k dispozici pro pouze 27% všech studentů.

Faktory financování vysokoškolského vzdělávání v RK:

- Systém státních dotací pro vynikající studenty a kvóty pro studenty z rodin s nízkými příjmy. Státní dotace jsou poskytovány hlavně na základě ukazatelů Jednotného národního testování, které poskytují absolventi škol. Asi 27% všech žadatelů s nejvyšším počtem bodů dostává státní dotace na pokrytí nákladů na školení. V praxi je počet studentů se státními granty omezený. Celkem je přibližně 91% celkového státního financování vysokoškolského vzdělávání přiděleno univerzitám prostřednictvím státních dotací. Další 1% z celkového objemu státních prostředků je přiděleno těm, kteří patří do tak zranitelných kategorií, jako jsou studenti žijící ve venkovských oblastech, sirotci a studenti se zdravotním postižením.

- Školné placené studenty a jejich rodinami. Vysokoškolské vzdělání v RK do značné míry závisí na studentech, kteří platí za vzdělání sami. Představují asi 73% z celkového počtu studentů na vysokých školách. Více než polovina (63%) těchto studentů studuje na soukromých vysokých školách.

- Státní dotace na programy pro absolventy vysokých škol (magisterské a doktorské programy); Zbývajících 8% státního rozpočtu na vysokoškolské vzdělávání je přiděleno na magisterské programy a doktorské studium.

- Studentské půjčky. Program studentských půjček pokrývá všechny formy vysokoškolského vzdělávání a je k dispozici všem studentům, včetně prezenčního, kombinovaného nebo distančního studia. Vzhledem k vysoké úrokové sazbě asi 13% a poměrně přísným podmínkám splácení a složitým administrativním postupům při získávání půjček.

- Příspěvky zaměstnavatelů. Další formou financování systému vysokoškolského vzdělávání v RK je daň ze zisku ve výši 1%, kterou musí místní podniky danému regionu poskytnout. Předpokládá se, že tyto peníze jdou na vysokoškolské vzdělávání (prostřednictvím studentských stipendií) a vědecký výzkum (Mukhamed, a další, 2018).

Základní ukazatele stavu financování vysokého školství jsou relace výdaje na vysoké školství k HDP a státnímu rozpočtu.

Tabulka 5 Vývoj veřejných výdajů na vysoké školy a postgraduální vzdělání a jejich podíl na celkových výdajích státního rozpočtu RK v letech 2016 – 2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Veřejné výdaje na vysoké školy a postgraduální vzdělání, mld. KZT	187,6	146,4	166,1	199,2	246,7	299,0
Celkové výdaje státního rozpočtu, mld. KZT	8045,7	11177,3	9655,5	12718,6	14475,3	15333,9
Podíl výdajů na vysoké školy a postgraduální vzdělání na celkových výdajích	2,33%	1,31%	1,72%	1,57%	1,70%	1,95%
HDP, mld. KZT	46971,1	54378,8	61819,5	69532,6	70649,0	73474,9
Podíl výdajů na vysoké školy a postgraduální vzdělání v % HDP	0,40%	0,27%	0,27%	0,29%	0,35%	0,41%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.gov.kz, 2021

Jak je vidět z tabulky, podíl výše veřejných výdajů na vysoké školy a postgraduální vzdělání v roce 2021 výrazně vzrostl o 0,25%. Stejný trend má i podíl výdajů na vysoké školy a postgraduální vzdělání na HDP. Růst tohoto ukazatele proti roku 2020 činí 0,06%.

Od roku 2001 do roku 2014 podíl národního bohatství Kazachstánu zaměřeného na financování vysokoškolského vzdělávání zůstal relativně stabilní a činil přibližně 0,4% HDP (Světová banka, 2018). Podle zpráv v letech 2013–14. mezi postsovětskými zeměmi byly vládní výdaje na vysokoškolské vzdělávání v Kazachstánu 4,8krát nižší než na Ukrajině a 2krát nižší než v Bělorusku a Kyrgyzstánu. Vzhledem k tomu, že průměrné výdaje na vysokoškolské vzdělávání v zemích OECD činí 1,3% HDP, jsou v Kazachstánu 3,3krát nižší. Veřejné financování systému vysokoškolského vzdělávání v Kazachstánu je tedy v procentech HDP i na výdaje na studenta ve srovnání s průměrem EU a OECD nízké (Mukhamed, a další, 2018).

5.5 Náklady na jednoho studenta

Dalším důležitým ukazatelem priority vysokoškolského vzdělávání pro stát jsou roční výdaje na jednoho studenta. V následující tabulce č. 5 jsou uvedeny průměrné roční náklady na školení jednoho studenta ze státního rozpočtu od roku 2017 do roku 2019.

Tabulka 6 Průměrné roční výdaje na školení jednoho studenta ze státního rozpočtu, 2017-2019

Rok	2017	2018	2019
Průměrné náklady na 1 studenta, KZT	596 188	635 800	636 000

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.forbes.kz, 2019

Jak je vidět z tabulky č. 6, veřejné výdaje na studenta mírně vzrostly od roku 2017 do roku 2018. Výdaje na školení jednoho studenta v roce 2019 zůstaly na stejné úrovni.

V roce 2018 objem státních zakázek na přípravu bakalářů vzrostl o 29%, magisterských studentů o 20% a doktorandů o 43% (Ministerstvo vědy a vzdělávání RK, 2018).

Stejně jako v předchozích akademických letech v roce 2019 stát přidělil největší částku na školení jednoho bakaláře Nazarbayev University v průměru 6,66 mil. KZT. Průměrná výše finančních prostředků na přípravu jednoho studenta na národních univerzitách zůstala na stejné úrovni a činila 636 tis. KZT v roce 2019. Nejmenší částka ve výši 342,9 tis. KZT byla přidělena na školení jednoho studenta v oborech "Sociální věda,

žurnalistika a informace", "Obchod, management a právo", "Přírodní vědy, matematika a statistika" a "Služby". Největší podíl připadl na vzdělání studentů v oblasti informačních a komunikačních technologií, strojírenství, zpracovatelského a stavebního průmyslu, zemědělství a bio zdrojů ve výši 636 tisíc KZT (Aulbekova, 2020).

6 Vlastní práce

V této kapitole na základě nastudování odborné literatury budou porovnány historické aspekty vzniku vysokého školství v obou zemích, vzdělávací systémy ČR a RK, vzdělávací politika v současnosti, role státu, struktura studia na vysoké škole a náklady na obyvatele. Dále bude vytvořena identifikace významu vysokoškolského vzdělání pro obyvatele pomocí dotazníkového šetření a jeho následného vyhodnocení. Na základě těchto analýz budou identifikovány rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a RK, a ve významu VŠ vzdělání pro jejich obyvatele.

6.1 Komparativní sekundární analýza vysokoškolských vzdělávacích systémů ČR a RK

Táto podkapitola je věnovaná komparaci historických aspektů vzniku vysokého školství v ČR a RK, vzdělávacích systémů v obojích zemích, vzdělávací politiky v současnosti, role státu, struktury studia na vysoké škole a náklady na obyvatele. Pro porovnání těchto aspektů bude použita komparativní sekundární analýza, jako jedna z nejlepších metod pro komparativní výzkumy. Představuje aplikaci analytické metody zaměřené k určitému výzkumnému účelu na dokumenty, které byly původně zhotoveny pro jiný účel (Buriánek, 1988).

6.1.1 Komparace z pohledu historického vývoje

Táto podkapitola popisuje rozdíly a hlavně podobnosti ve vlivu nejzákladnějších historických období a událostí na vývoj vysokoškolského vzdělání v České republice a v republice Kazachstán. Byly analyzovány období vzniku prvních vysokých škol, období okupace a druhé světové války v letech 1939–1948, poválečný vývoj v období komunistického režimu po roce 1948, studentské demonstrace v letech 1986–1989, období po získání samostatnosti.

➤ Vznik prvních vysokých škol:

Vzorem pro zakládání středoevropských univerzit je hlavně pařížská Sorbonna. Tak byla založena první Pražská univerzita v roce 1348. Vzorem pro její uspořádání byly univerzity v Paříži, Bologně a Neapoli. Pražská univerzita byla založena českým a římským králem Karlem IV listinou ze 7 dubna 1348 jako první z vysokých učen (studii generále) na sever od Alp a na východ od Paříže (Cach, 1956).

Do roku 1928 na území moderního Kazachstánu neexistovala jediná instituce, která by poskytovala vysokoškolské vzdělání. Dříve kazašská mládež studovala vysoké školy v Moskvě, Petrohradu, Kazaně, Taškentu a dalších městech. První kazašská vysoká škola byla založena v Alma-Atě v roce 1928 pod názvem „Kazašská státní univerzita“ (nyní KazNPU, pojmenovaná podle kazašského básníka-pedagoga Abaye Kunanbaeva) (Balykbajev, 2018).

Tím pádem ke vzniku prvních škol v obou zemích došlo v různých stoletích. V Českém království ve 14. století (1348), na území moderního Kazachstánu až na začátku 20. století (1928).

➤ Okupace a druhá světová válka v letech 1939–1948:

Okupace a druhá světová válka měly na vývoj vysokého školství v obou zemích jak podobné, tak i odlišné vlivy.

Mezi hlavními dopady činností nacistů na fungování vysokoškolského vzdělávacího procesu v Československu byly uzavření vysokých škol, zabavení majetku a financí vysokých škol, germanizace školství, zavedení vzdělanostních nerovností, nacistické represe a věznění studentů a pedagogů, ztráty na lidských životech z řad studentů a pedagogů (fronta.cz, 2017).

Během druhé světové války území Kazašské SSR sloužilo jako evakuační místo pro univerzity a technické školy z Ruska. Po celé období války vysoké školy nepřestaly vyučovat studenty. V důsledku toho mezi hlavními dopady tohoto období na fungování vysokoškolského vzdělávacího procesu v Kazašské SSR byly zvýšení počtu vysokých škol, vytvoření Akademie věd Kazašské SSR, rozvoj studentského života (Kozlov, 1985).

Na území obou zemí v důsledku války došlo také k nedostatku školních prostor, protože jejich část byla předána nemocnicím a částečně obranným podnikům. Hlavním

společným faktorem tohoto dramatického období pro Československo a Kazašskou SSR byly ztráty na lidských životech, a to i mezi studenty vysokých škol a učiteli (Nursultanova, 2010).

➤ Poválečný vývoj v období komunistického režimu po roce 1948:

Vysoké školství v poválečném období od roku 1948 do roku 1989 prošlo značnými změnami v obou zemích.

Hlavním cílem ideologii komunistického režimu v oblasti vzdělávacího systému bylo zajištění bezprostřední kontroly nad celým vzdělávacím procesem včetně vysokých škol. Toto období v obou zemích je především charakterizováno zmasováním vysokých škol, technizací a soustředění vysokoškolského vzdělávacího procesu na technické a přírodovědné obory kvůli nárokům moderních technizovaných společností, spojením vysokých škol a průmyslu, kádrovými čistkami mezi studenty a učiteli (Studenti za svobodu, 2021).

V Kazašské SSR specifickým rysem byla kompletní rusifikace vzdělávacího procesu a následné odříznutí části obyvatelů od národních kořenů a jazyka (Kuzembayuly, 2006).

➤ Studentské demonstrace v letech 1986–1989:

V obou zemích studentské demonstrace v letech 1986–1989 staly významným faktorem, který sehrál důležitou roli při pádu stávajícího politického režimu.

V Praze dne 17. listopadu 1989 se konala povolená demonstrace studentů vysokých škol k padesátému výročí uzavření českých vysokých škol, která se vyvinula v protesty proti komunistickému režimu. Toto odstartovalo tzv. sametovou revoluci, která vedla k pádu komunistického režimu (novinky.cz, 2019).

Od 16. do 18. prosince 1986 proběhla ve městech Kazašské SSR série protestních akcí studentů vysokých škol, z nichž největší se konala v Alma-Atě. Tisíce studentů vyšly do ulic požadující sociální spravedlnost a ochranu zájmů titulární národnosti (Kuanova, 2020).

Prosincové události roku 1986 byly první akcí proti stávajícímu politickému systému na území bývalého SSSR a staly se impulsem pro ekonomické reformy, sociální transformace a nezávislost kazašského lidu (Asylbekov, 2010).

➤ Období po získání samostatnosti:

Nejvýznamnější transformace vysokoškolského vzdělávání v České republice nastala po revoluci po roce 1989, kdy se univerzity staly demokraticky organizovanými institucemi samosprávy. Toto období je charakterizováno zásadními změnami vzdělávacích programů v souladu s Boloňskou deklarací, členěním vysokoškolského studia na bakalářský, magisterský a doktorský studijní program, a přechodem na kreditový systém vysokoškolského vzdělávání.

Po získání nezávislosti na Sovětském svazu v Kazachstánu se začalo formování nových přístupů k rozvoji vědy a řízení vědeckotechnického pokroku v souladu s cíli formování Kazachstánu jako suverénního státu. Vzniká Ministerstvo školství a vědy Republiky Kazachstán, které stalo republikovým orgánem provádějícím státní vědeckou a vědeckotechnickou politiku. Toto období je také charakterizováno hospodářskou depresí a následným poklesem státních výdajů na vysoké školy, poklesem počtu učitelů (Sivokhin, a další, 2011).

6.1.2 Komparace z pohledu systému vzdělávání a struktury studia

V této podkapitole budou vymezeny podobnosti a rozdíly v systémech vzdělávání a struktuře vysokoškolského systému v České republice a republice Kazachstán. Níže jsou uvedeny podobnosti a rozdíly, které byly identifikovány na základě prostudované literatury.

Podobnosti v systémech vzdělávání a struktuře vysokoškolského systému v České republice a republice Kazachstán:

- Obě země jsou plnoprávními členy Boloňského procesu a signatáři Úmluvy o uznávání kvalifikací souvisejících s vysokoškolským vzděláváním v evropském regionu – Lisabonské úmluvy.
- V obou zemích cizinci a osoby bez státní příslušnosti mají právo na vzdělání rovnocenné občanům této země způsobem stanoveným právními předpisy RK nebo ČR.
- Vysokoškolské vzdělávání je v obou zemích rozděleno do tří úrovní – bakalářské, magisterské a doktorské studium.

- Úrovně vzdělání v obou zemích jsou odpovídající Mezinárodně uznávané klasifikace vzdělávacích úrovní ISCED-2011. V tabulce č. 7 jsou uvedené odpovídající úrovně ve školství ČR a RK podle kódování ISCED-2011.

Tabulka 7 Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání – ISCED 2011 a úrovně vzdělávání v souladu se školským zákonem ČR a RK

Kód	Označení	Odpovídající úroveň ve školství ČR	Odpovídající úroveň ve školství RK
0	vzdělávání v raném dětství	mateřské školy	předškolní výchova a vzdělávání
1	primární vzdělávání	1. stupeň základní školy	základní vzdělávání
2	nižší sekundární vzdělávání	2. stupeň základní školy, 1. – 4. ročník osmiletých, resp. 1. – 2. ročník šestiletých středních škol	základní střední vzdělávání
3	vyšší sekundární vzdělávání	středoškolské, maturita či vyučení	všeobecné střední vzdělávání
4	Postsekundární neterciární vzdělávání	pomaturitní studium	postsekundární vzdělávání, včetně odborné přípravy
5	krátký cyklus terciárního vzdělávání	poslední dva ročníky konzervatoří	vysokoškolské vzdělání
6	bakalářská nebo jí odpovídající úroveň	bakalářské studium VŠ, studium VOŠ	

7	magisterská nebo jí odpovídající úroveň	magisterské studium VŠ	postgraduální vzdělávání
8	doktorská nebo jí odpovídající úroveň	doktorské studium VŠ	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.czso.cz, 2021, www.soros.kz, 2018

- Studium v obou zemích je ukončeno odbornou zkouškou, která se skládá ze znalostí teoretických, a praktických dovedností, a obhájení absolventské práce.
- Hlavním orgánem ČR, který kontroluje a řídí vzdělávací soustavu, je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. V RK hlavním kontrolujícím orgánem je Ministerstvo školství a vědy.

Rozdíly v systémech vzdělávání a struktuře vysokoškolského systému v České republice a republice Kazachstán:

- Rozdíl ve stupních vzdělání podle ISCED-2011 je v tom, že v ČR bakalářská, magisterská a doktorská úroveň odpovídají vysokoškolskému vzdělání, ale v Kazachstánu se magisterské a doktorské studium se vztahují k vysokoškolské postgraduální úrovni.
- Přijímání na vysoké školy v Kazachstánu se provádí na základě Jednotného národního testování (UNT), které je přijímací zkouškou na vysoké školy a závěrečnou zkouškou na konci školy (egov.kz, 2022). Podmínkou přijetí do bakalářského a do nestrukturovaného magisterského programu v ČR je střední vzdělání s maturitní zkouškou. V ČR podrobnosti přijímacího řízení stanovuje vysoká škola, jeho součástí bývá přijímací zkouška (Eurydice, 2021).
- V RK získání bakalářského titulu trvá 4 roky, specialisty 1 rok, magisterského titulu 1–2 roky, a doktorského titulu 3 roky. V ČR získání bakalářského titulu trvá 3–4 roky, magisterského 1–3 roky (resp. 4–6 let v případě programů nenavazujících na bakalářský program – nestrukturované studium), a doktorského titulu 3–4 roky.

Systemy vysokoškolského vzdělávání obou zemí tedy spojuje členství v Boloňském procesu, podepsání Lisabonské úmluvy, práva cizinců na rovnocenné vzdělání, tříúrovňový systém vysokoškolského vzdělávání, úrovně vzdělání odpovídající ISCED-2011, ukončení vysokoškolského studia odbornou zkouškou, kontrolou vzdělávacího systému Ministerstvy školství.

Hlavními rozdíly jsou existence v RK vysokoškolské postgraduální úrovně, ke které se vztahují magisterské a doktorské studium, rozdíly v podmínkách přijímání na vysoké školy, a takže trochu jiná doba trvání studia v obou zemích.

6.1.3 Komparace z pohledu vzdělávací politiky v oblasti vysokoškolského vzdělávání

V této podkapitole budou popsány rozdíly a podobnosti ve vzdělávací politice vysokoškolského vzdělávání v České republice a republice Kazachstán.

Byla prostudovaná Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ a Strategie rozvoje RK do roku 2050 v oblasti vzdělávání, a níže jsou uvedeny shodné priority a rozdíly v cílech, které byly identifikovány na základě prostudované literatury.

Hlavní shody v prioritách a cílech vzdělávací politiky v oblasti vysokého školství ČR a RK:

- větší zaměření na znalosti a odborné dovednosti potřebné pro moderní život;
- zaměření na kompetence a gramotnosti, které pro studenty budou potřebné v budoucnu při adaptaci na rychle se měnící technologický a společenský vývoj;
- vytvoření rovných podmínek pro všechny studenty bez ohledu na jejich rodinné zázemí;
- zlepšení kvality vzdělávání v zaostávajících regionech;
- zvýšení podpory studentů ze sociálně slabých rodin.

Pokud jde o rozdíly, navíc patří mezi prioritní cíle v rozvoji vysokého školství v RK následující cíle:

- vývoj systému technického vzdělávání a moderních technických oborů se získáním mezinárodních certifikátů;

- maximální uspokojení současných a budoucích potřeb národní ekonomiky v odbornících pro vyřešení problému nezaměstnanosti;
- modernizace vyučovací metody a aktivní rozvoj online vzdělávání.

Strategické cíle rozvoje vysokoškolského vzdělávání v České republice a republice Kazachstán jsou tedy v zásadě velmi podobné a jsou zaměřeny na moderní životní podmínky.

6.1.4 Komparace z pohledu státní finanční podpory

Tato podkapitola se zabývá finanční podporou ze strany státu, rozdíly a podobnosti v hlavních zdrojích financování vysokoškolského vzdělávání, objemech financování vysokoškolského vzdělání v České republice a republice Kazachstán.

Hlavní shody ve zdrojích financování vysokoškolského vzdělávání ČR a RK:

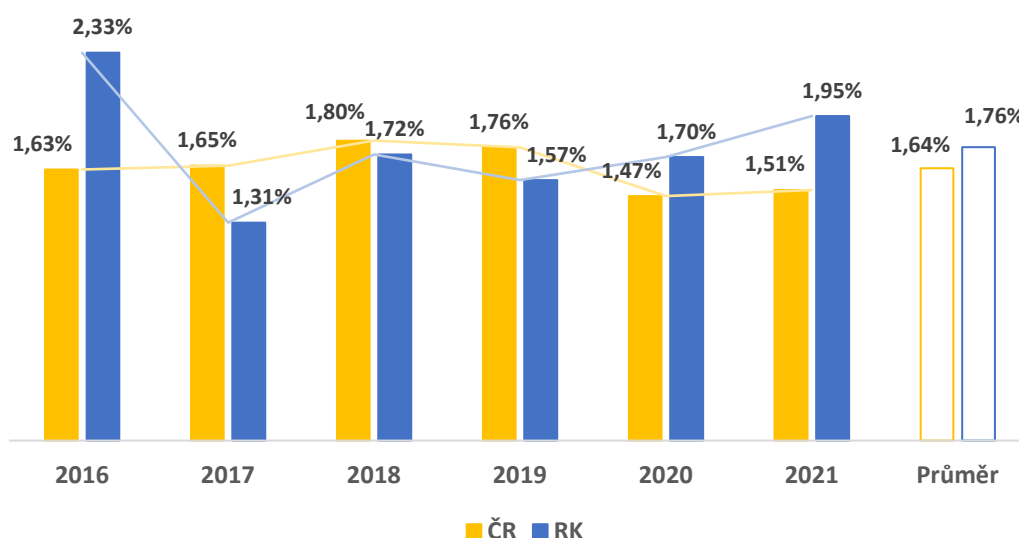
- financování veřejných a státních vysokých škol je realizováno jako vícezdrojové v obou zemích;
- převážná část finančních prostředků v obou zemích pramení v současném systému financování ze státního rozpočtu;
- objem financování vysokoškolského vzdělávání stanoví zákon o státním rozpočtu na příslušný rok;
- financování veřejných vysokých škol upravuje zákon o vysokých školách ČR a zákon o vzdělávání RK, článek 62. Státní financování vzdělávacích organizací.

Mezi rozdíly patří následující faktory:

- Vysokoškolské vzdělání v RK do značné míry závisí na studentech, kteří platí za vzdělání sami. Představují asi 73% z celkového počtu studentů na vysokých školách (Mukhamed, 2018).
- Státní dotace pro vynikající studenty v RK jsou poskytovány hlavně na základě ukazatelů Jednotného národního testování, které poskytují absolventi škol (Mukhamed, 2018).

Základní ukazatele stavu financování vysokého školství jsou relace výdaje na vysoké školství k HDP a státnímu rozpočtu. Vývoj veřejných výdajů na vysoké školy, celkové výdaje státního rozpočtu, výše HDP v ČR a RK jsou uvedené v podkapitolách 4. 4. a 5.4 této práce. Na grafu č. 1 níže ukazují podíl výdajů na vysokoškolské vzdělávání na celkových výdajích státního rozpočtu v letech 2016 – 2021 v ČR a RK.

Graf 1 Podíl výdajů na vysokoškolské vzdělávání na celkových výdajích státního rozpočtu v letech 2016 – 2021 v ČR a RK

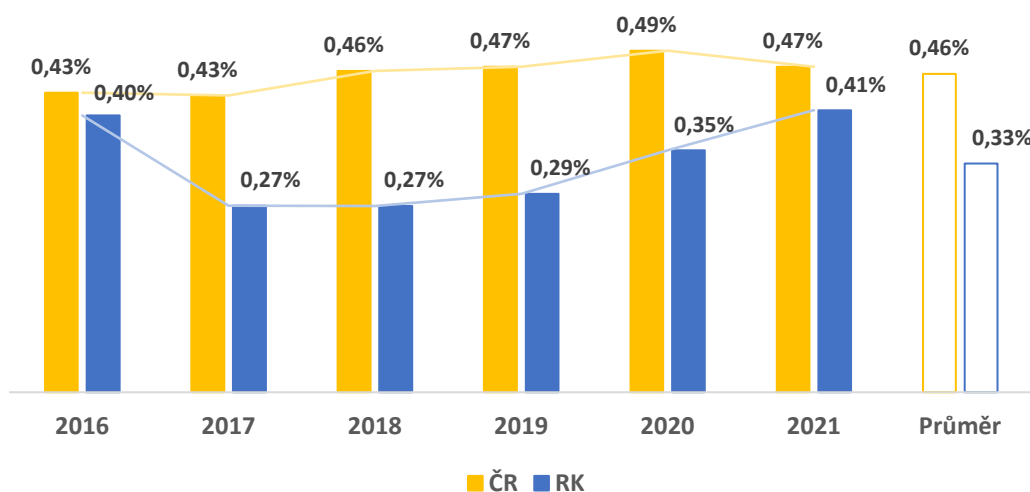
Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.msmt.cz, www.gov.kz, 2022

Jak je vidět z grafu, podíl výše veřejných výdajů na vysoké školy v Kazachstánu v roce 2021 činí 1,95 % a od roku 2020 výrazně vzrostl o 0,25 %. V ČR podíl výše celkových výdajů na vysoké školy na celkových veřejných výdajích v roce 2021 činí 1,51 % a od roku 2020 vzrostl o 0,04 %. Průměrný podíl výdajů na vysoké školy na celkových výdajích státního rozpočtu v letech 2016 – 2021 v ČR činí 1,64 % a v RK 1,76 %.

- Na základě výše uvedeného je patrně, že podíl výše veřejných výdajů na vysoké školy v Kazachstánu v posledních letech výrazně roste. Jedním z důvodů je strategie rozvoje vysokoškolského vzdělávání a zkvalitňování vysokého školství v RK v posledních letech.

Na grafu č. 2 níže je uveden podíl výdajů na vysoké školy v % HDP v letech 2016 – 2021 v ČR a RK.

Graf 2 Podíl výdajů na vysoké školy v % HDP v letech 2016 – 2021 v ČR a RK

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.msmt.cz, www.gov.kz, 2022

Jak je vidět z grafu č. 2, celkové veřejné výdaje na vysoké školy v ČR v roce 2021 představovaly 0,47% HDP a od roku 2020 tento podíl klesl o 0,02%. V Kazachstánu tento ukazatel vzrostl o 0,06% proti roku 2020. Průměrný podíl výdajů na vysoké školy v % HDP v letech 2016 – 2021 v ČR činí 0,46% a v RK 0,33%.

- Na základě výše uvedeného dá se říct, že podíl výše veřejných výdajů na vysoké školy v % HDP v ČR je výrazně vyšší než v Kazachstánu.

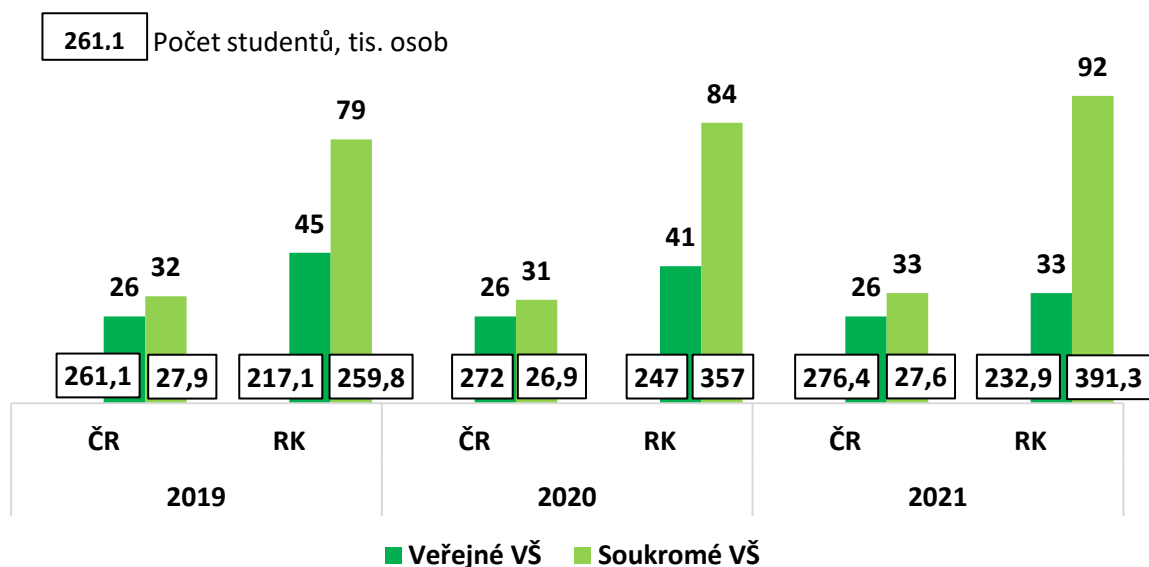
Systémy financování vysokoškolského vzdělávání v obou zemích tedy spojuje vícezdrojové financování, regulace objemů a financování vysokoškolského vzdělávání zákony o státním rozpočtu, o vysokých školách (ČR) a o vzdělávání (RK). Důležitým sjednocujícím faktorem je to, že v obou zemích převážná část finančních prostředků na vysokoškolské vzdělání pramení ze státního rozpočtu.

Hlavními rozdíly jsou závislost financování vysokoškolského vzdělání RK na studentech, kteří platí za vzdělání sami, a takže systém státních dotací a grantů pro vynikající studenty. Dalšími faktory jsou výrazný růst výše veřejných výdajů na vysoké školy v Kazachstánu v posledních letech oproti mírnému růstu v ČR. Podíl v procentech HDP je však v ČR mnohem vyšší.

6.1.5 Komparace z pohledu počtu soukromých a státních vysokých škol

V této části jsou porovnány počty soukromých a státních vysokých škol v České republice a republice Kazachstán za poslední tři roky v letech 2019-2021. V této části je také uveden počet studentů studujících na těchto typech vysokých škol. V Kazachstánu chybí termín „veřejné“ vysoké školy, místo toho se používá termín „státní“ (Ministerstvo školství a vědy, 1995). Proto jsou v této části srovnávány veřejné vysoké školy ČR a státní vysoké školy RK.

Graf 3 Počet soukromých a veřejných vysokých škol včetně počtu studentů v letech 2019 – 2021 v ČR a RK

Zdroj: Vlastní zpracování na základě dat www.msmt.cz, www.nomad.su, www.kursiv.kz, 2021

Na začátku akademického roku 2021/2022 působí v republice Kazachstán 33 veřejných (státních) a 92 soukromých univerzit, v České republice působí 26 veřejných a 33 soukromých univerzit.

Na základě výše uvedeného lze tedy formulovat následující rozdíl z pohledu počtu soukromých a státních vysokých škol:

- Počet vysokých škol obou typů v ČR se již tři roky drží zhruba na stejné úrovni. V Kazachstánu počet soukromých vysokých škol daleko převyšuje

počet veřejných vysokých škol, a většina studentů studuje na soukromých vysokých školách.

6.2 Empirické dotazníkové šetření

Následující podkapitola je věnována problematice významu vysokoškolského vzdělávání pro obyvatele ČR a RK, a následné komparace vnímání problematiky VŠ těmito obyvateli. V rámci výzkumné strategie byla zvolena metoda dotazníkového šetření.

Cílem tohoto výzkumu je zprostředkovat pohled obyvatel ČR a RK na otázku důležitosti vysokoškolského vzdělání. Výsledky dotazníkového šetření poskytnou pohled na tuto problematiku.

Tato část výzkumu byla realizována prostřednictvím empirického dotazníkového šetření. Výzkumy prováděné pomocí dotazníkovému šetření se dají měřit sociologické jevy, a díky této metodě je možné sesbírat velké množství dat (Giddens, 2013).

6.2.1 Výsledky dotazníkového šetření v ČR a RK

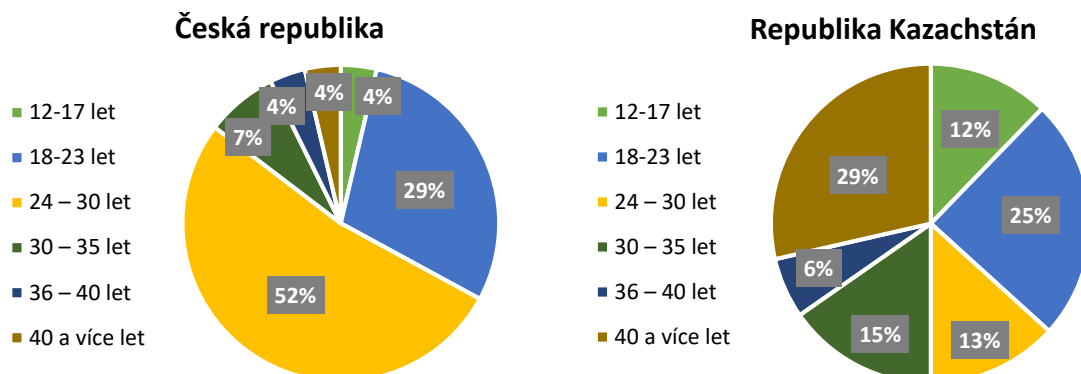
Realizace výzkumu proběhla v lednu 2022 pomocí anonymního dotazníkového šetření. Výzkumný vzorek tvoří dvě skupiny respondentů ve věku 12 – 65 let. První skupinou respondentů jsou obyvatelé ČR, druhou skupinu tvoří obyvatelé RK. Pro získání objektivnějších výsledků kritériem výběru byl pouze věk respondentů bez ohledu na úroveň vzdělání, profesi či pohlaví. Celkově bylo osloveno 180 respondentů v obou zemích.

Dotazníkové šetření se skládá celkem z 20 otázek. Obsahuje 9 uzavřených otázek, kde respondent může zaškrtnout pouze jednu odpověď z více nabízených. Dále obsahuje 6 polozavřených otázek, kde je možnost zaškrtnout více odpovědí i doplnit vlastní a 5 otevřených otázek, které slouží k vyjádření vlastního názoru na danou problematiku.

Dotazníkové šetření bylo realizováno prostřednictvím dotazníku na webové stránce Survio.com. Kontaktování respondentů probíhalo pomocí sociální sítě Facebook. Následné vyhodnocení odpovědí a tvorba grafů byla realizována v programu Microsoft Excel.

Otázka 1: Věk.

Graf 4.1 a 4.2: Věk respondentů

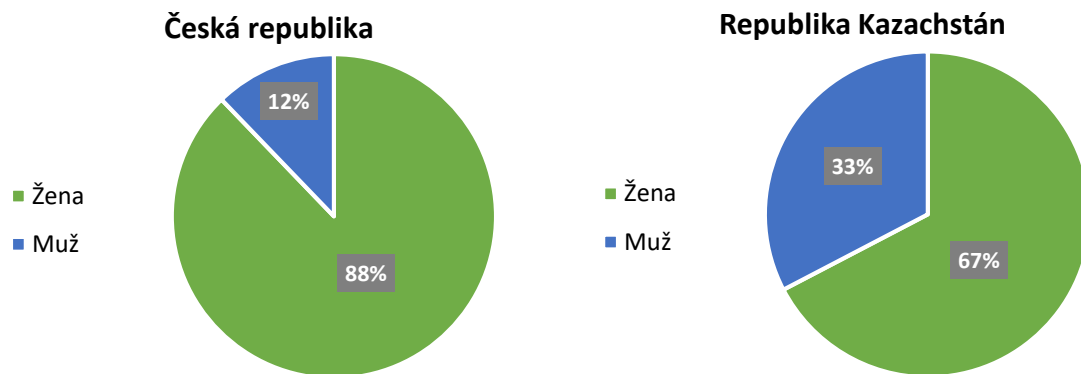

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Na grafech č. 4.1 a č. 4.2 je zobrazeno věkové zastoupení dotazovaných respondentů z obou zemí. V ČR nadpoloviční většina respondentů je ve věkové skupině 24-30 let (52 %), ve věkové skupině 18-23 let je 29 % respondentů. V RK většina respondentů je ve věkových skupinách 40 a více let (29 %) a 18-23 let (25 %).

Otázka 2: Pohlaví.

Graf 5.1 a 5.2: Pohlaví respondentů

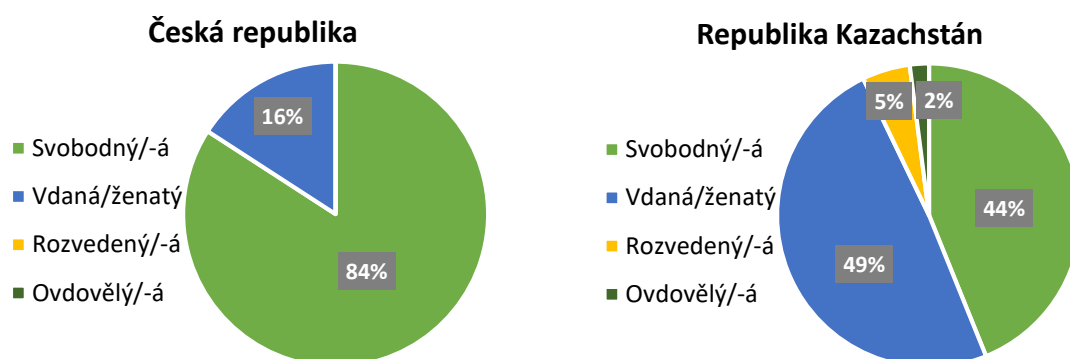

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Na grafech č. 5.1 a č. 5.2 je zobrazená struktura dotazovaných respondentů z obou zemí podle pohlaví. V ČR vyplnilo dotazníkové šetření 72 ženy (88 %) a 10 mužů (12 %). V RK vyplnilo dotazníkové šetření 66 žen (67 %) a 32 muži (33 %).

Otázka 3: Rodinný stav.

Graf 6.1 a 6.2: Rodinný stav respondentů

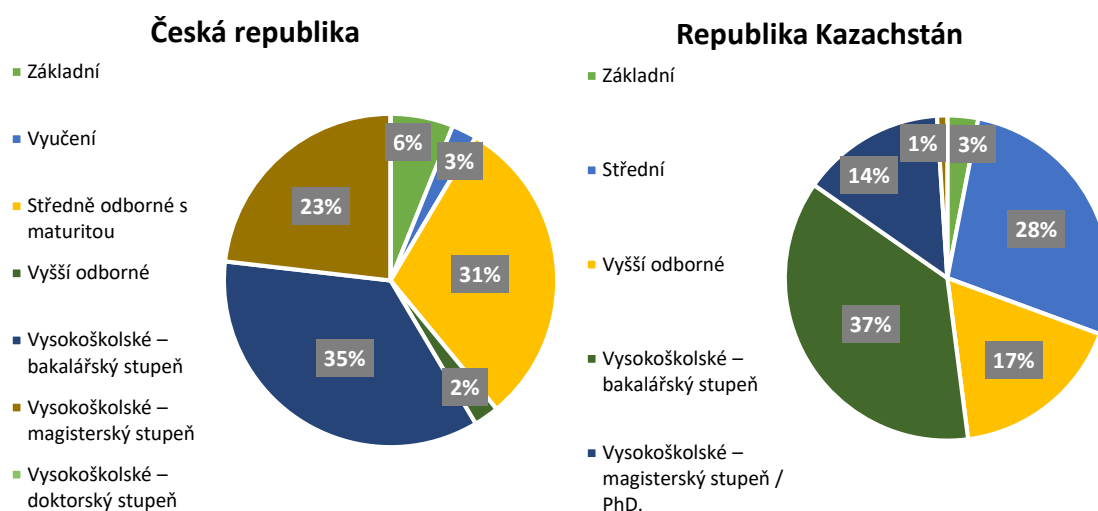

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Grafy k otázce č. 3 zobrazují rodinný stav dotazovaných respondentů z obou zemí. V ČR z hlediska rodinného stavu je téměř většina respondentů (84 %) svobodná a 16 % je ve svazku manželském. V RK nadpoloviční většina respondentů je ve svazku manželském (49 %), 44 % respondenty jsou svobodné, pouze 5 % respondenty jsou rozvedení a 2 % jsou ovdovělé.

Otázka 4: Nejvyšší dosažené vzdělání.

Graf 7.1 a 7.2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

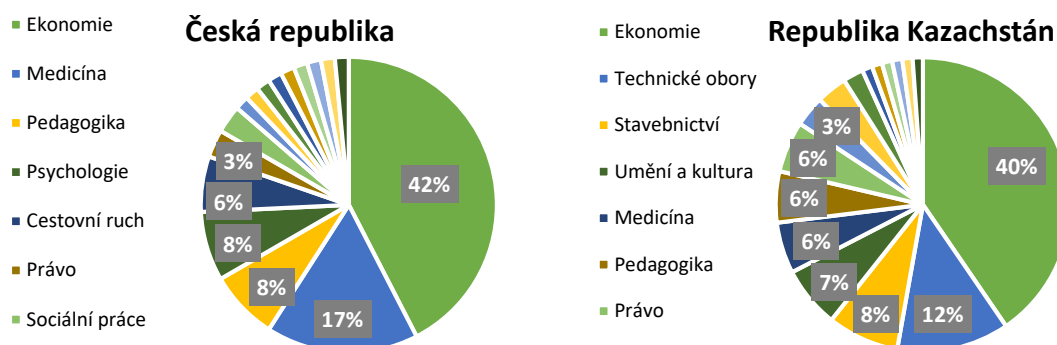
Grafy k otázce č. 4 zobrazují strukturu dotazovaných respondentů z pohledu nejvyššího dosaženého vzdělání v obou zemích.

V ČR z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání většina respondentů (35 %) mají vysokoškolské bakalářské vzdělání, 31 % dotazovaných mají středně odborné vzdělání s maturitou, 23 % mají vysokoškolské magisterské vzdělání, 6 % respondentů mají základní vzdělání, 3 % mají vyučení, a 2 % mají vysokoškolské doktorské vzdělání.

V RK dle nejvyššího dosaženého vzdělání většina respondentů (37 %) mají vysokoškolské bakalářské vzdělání, 28 % dotazovaných mají střední vzdělání, 17 % mají vyšší odborné vzdělání, 14 % mají vysokoškolské magisterské vzdělání, 3 % respondentů mají základní vzdělání, 1 % absolvovaly vysokoškolské bakalářské vzdělání dvakrát.

Otázka 5: Obor studia, který jste úspěšně ukončili?

Graf 8.1 a 8.2: Obory vzdělávání respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Na grafech č. 8.1 a č. 8.2 je zobrazená struktura dotazovaných respondentů z obou zemí podle oboru dosaženého vzdělání.

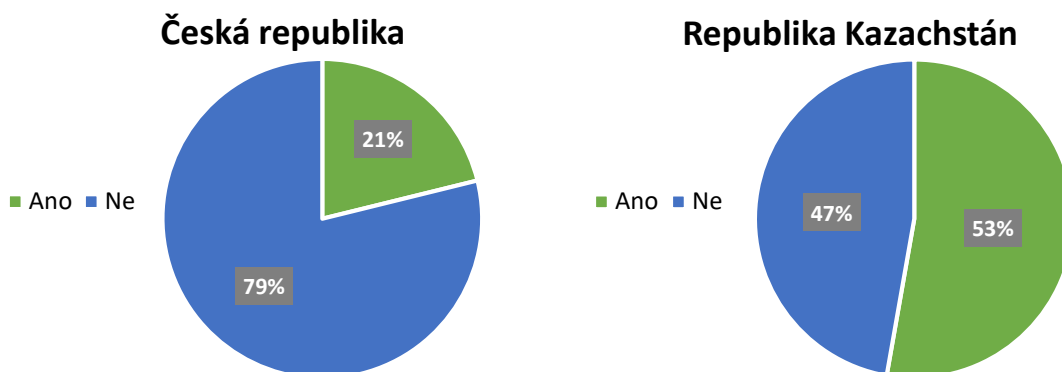
V ČR z hlediska oboru dosaženého vzdělání většina respondentů mají vzdělání v oblasti ekonomie (42 %), medicíny (17 %), pedagogiky (8 %), psychologie (8 %), cestovního ruchu (6 %), práva (3 %). Mezi ostatní obory patří agrobiologie, umění a kultura, publicistika, tlumočnictví, gastronomie.

V RK z hlediska oboru dosaženého vzdělání většina respondentů mají vzdělání v oblasti ekonomie (40 %), technických oborů (17 %), stavebnictví (8 %), umění a kultury (7 %), medicíny (6 %), pedagogiky (6 %), práva (6 %), psychologie (3 %). Mezi ostatní obory patří regionální studia, tlumočnictví, agrobiologie, cestovní ruch, informační technologie, metalurgie.

Na základě výše uvedeného je vidět, že v obou zemích většina respondentů mají vzdělání v oblasti ekonomie. Nejpopulárnější oblasti vzdělání v obou zemích jsou medicína, pedagogika, právo, psychologie.

Otázka 6: Měli jste zpoplatněné studium?

Graf 9.1 a 9.2: Placení školného respondenty

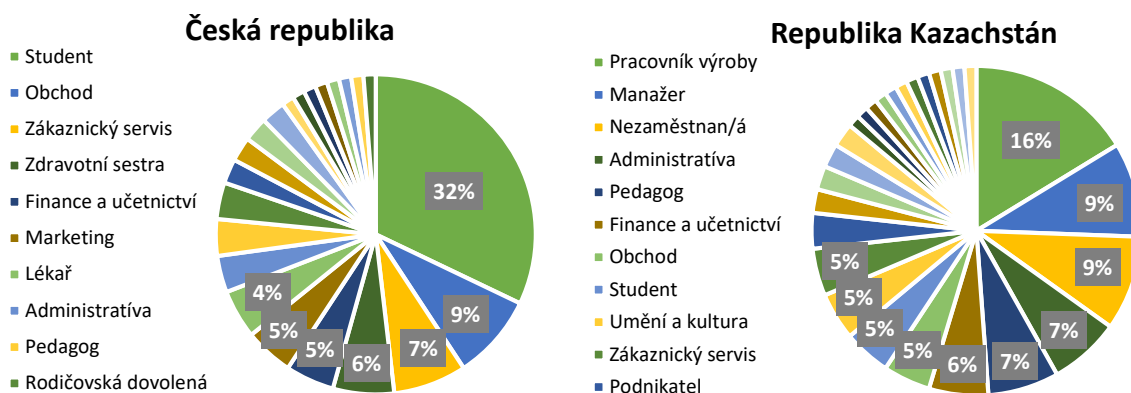
Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Grafy k otázce č. 6 zobrazují strukturu dotazovaných respondentů dle placení školného.

V ČR měli zpoplatněné studium pouze 21 % dotazovaných respondentů, 79 % neměli za studium platit. V RK nadpoloviční většina respondentů (53 %) měli zpoplatněné studium, 47 % neměli za studium platit.

Otázka 7: Jaké je Vaše současné povolání?

Graf 10.1 a 10.2: Povolání respondentů

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Na grafech č. 10.1 a č. 10.2 je zobrazená struktura dotazovaných respondentů z obou zemí podle současného povolání.

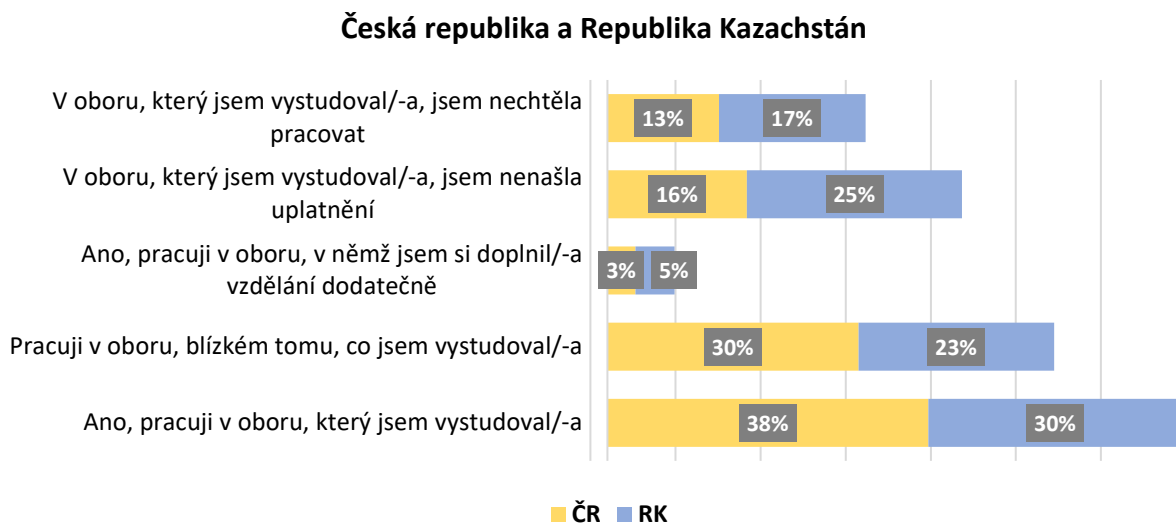
V ČR dle současného povolání většina respondentů jsou studenti (32 %), ostatní pracují v oblasti obchodu (9 %), zákaznického servisu (7 %), zdravotní pohotovosti (6 %), finance a účetnictví (5 %), marketingu (5 %), medicíny (4 %). Mezi ostatní profese patří administrativa, pedagogika, bankovníctví, výroba, psychologie, sociální práce, finance a účetnictví, informační technologie, ad. Na rodičovské dovolené jsou 4 % respondentů a jeden respondent je nezaměstnan.

V RK dle současného povolání většina respondentů pracují ve výrobě (16 %), ostatní pracují v oblasti manažerství (9 %), administrativy (7 %), pedagogiky (7 %), finance a účetnictví (6 %), obchodu (5 %), umění a kultury (5 %), zákaznického servisu (5 %). Mezi ostatní profese patří podnikání, medicína, finance a účetnictví, inženýrství, kvalitářství, právo, informační technologie, psychologie, HR, logistika, marketing, ad. Studenty jsou 5 % respondentů, 9 % respondentů jsou nezaměstnané. Na rodičovské dovolené je jeden respondent.

Na základě výše uvedeného je vidět, že současné povolání dotazovaných respondentů je velmi odlišné. Většina respondentů ČR jsou studenti, a mezi respondenty nejčastější oblasti zaměstnání jsou obchod, zákaznický servis, zdravotní pohotovost. Většina respondentů RK pracují v oblastech výroby, manažerství, administrativy a pedagogiky. Významná část respondentů RK (9 %) jsou nezaměstnané.

Otázka 8: Pracujete ve svém oboru?

Graf 11 Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Na grafu č. 11 je zobrazená struktura dotazovaných respondentů z obou zemí podle vystudovaného oboru a zaměstnání.

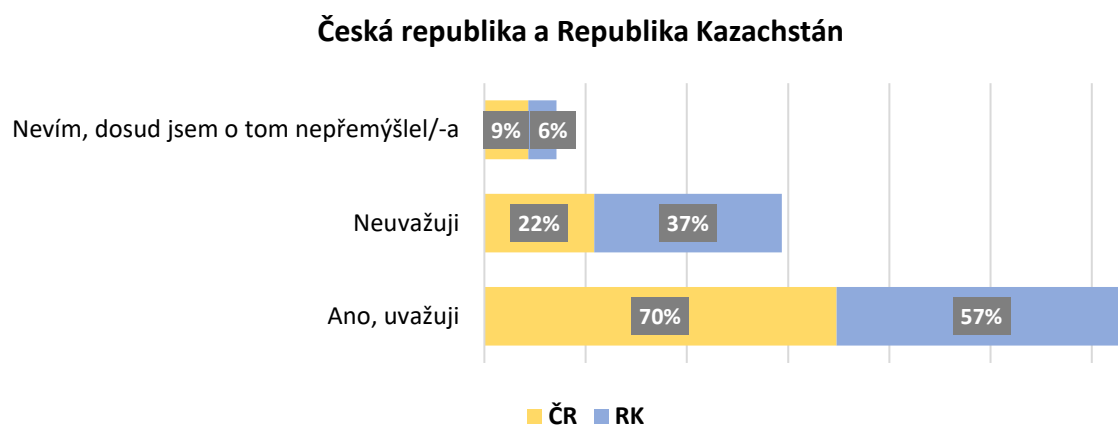
V ČR většina respondentů (38 %) pracují v oboru, který vystudovaly, a významná část respondentů (30 %) pracují v oboru, blízkém tomu, který vystudovaly. 16 % dotazovaných nenašli uplatnění v oboru, který vystudovaly, a 13 % respondentů nechtějí pracovat v oboru, který vystudovaly. Pouze 3 % dotazovaných si doplnili vzdělání ve svém oboru.

V RK většina respondentů (30 %) také pracují v oboru, který vystudovaly, a 23 % dotazovaných pracují v oboru, blízkém tomu, který vystudovaly. Významná část respondentů (25 %) nenašli uplatnění v oboru, který vystudovaly. 17 % respondentů nechtějí pracovat v oboru, který vystudovaly, a 5 % dotazovaných si doplnili vzdělání ve svém oboru.

Na základě výše uvedeného je vidět, že většina respondentů v obou zemích pracují v oboru, který vystudovaly, nebo blízkém tomu oboru, který vystudovaly.

Otázka 9: Otázka pro osoby se základním/středoškolským vzděláním. Uvažujete o studiu na vysoké škole?

Graf 12 Touha získat vysokoškolské vzdělání

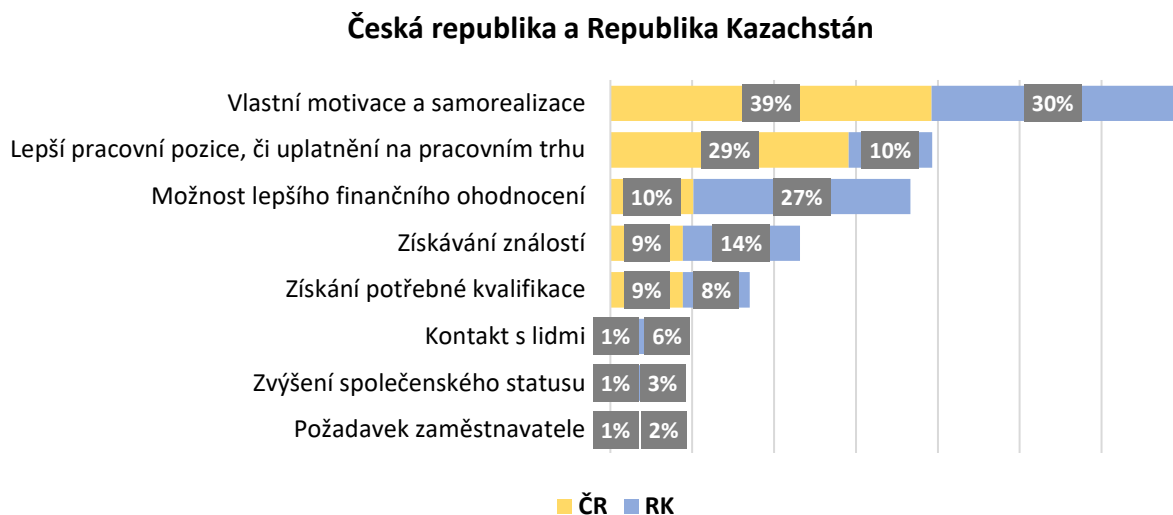
Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Graf č. 12 zobrazuje strukturu respondentů se základním/středoškolským vzděláním podle toho, zda uvažují o studiu na vysoké škole.

V obou zemích většina dotazovaných uvažují o studiu na vysoké škole, 70 % v ČR a 57 % v RK. V ČR neuvažují o studiu na VŠ 22 % respondentů, v RK 37 %. Pouze malá část respondentů v obou zemích dosud o tom nepřemýšlely, 9 % v ČR a 6 % v RK.

Otázka 10: Co Vás ke studiu motivuje nebo motivovalo?

Graf 13 Motivace respondentů ke studiu

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

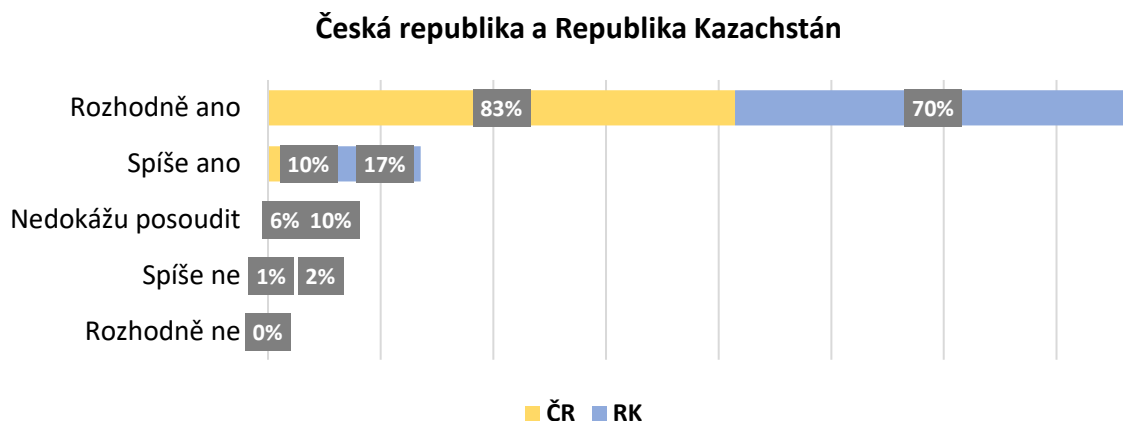
Graf č. 13 zobrazuje strukturu respondentů dle její motivace ke studiu.

Pro respondenty ČR vlastní motivace a samorealizace je hlavním motivačním důvodem ke studiu, 39 %. Významná část dotazovaných (27 %) je motivovaná získáním lepší pracovní pozice nebo uplatněním na pracovním trhu. Dalšími motivačními důvody jsou možnost lepšího finančního ohodnocení (10 %), získávání znalostí (9 %) a získání potřebné kvalifikace (9 %).

Pro respondenty RK hlavním motivačním důvodem ke studiu je také vlastní motivace a samorealizace, 30 %. Významná část dotazovaných (27 %) je motivovaná možností lepšího finančního ohodnocení. Dalšími motivačními důvody jsou získávání znalostí (14 %), lepší pracovní pozice nebo uplatnění na pracovním trhu (10 %), získání potřebné kvalifikace (8 %) a kontakt s lidmi (6 %).

Otázka 11: Podporuje/podporovala Vás Vaše rodina ve studiu?

Graf 14 Podpora rodiny ve studiu

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

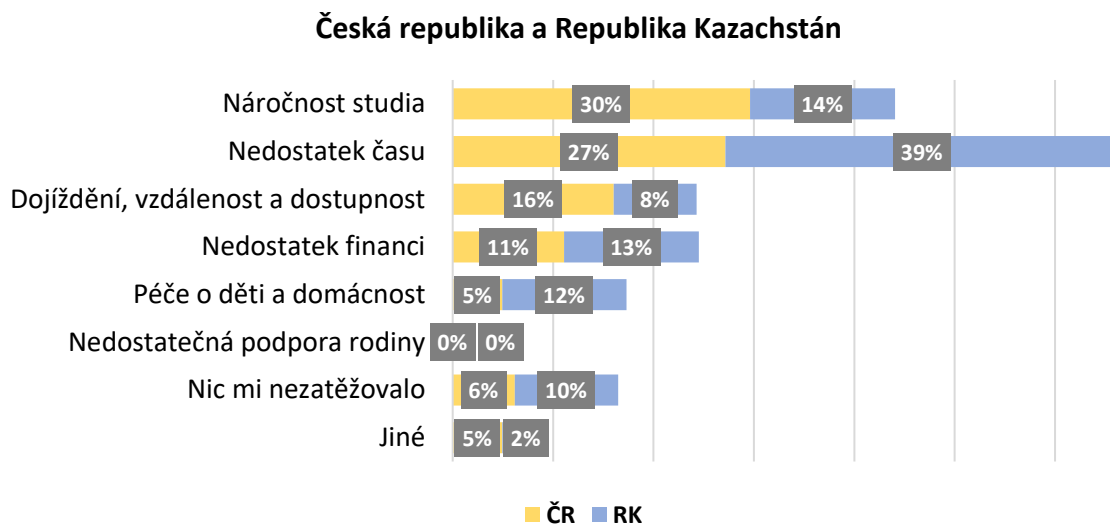
Graf k otázce č. 11 zobrazuje strukturu respondentů dle podpory jejich rodin ve studiu.

Respondenty ČR jsou ve své převažující většině (83 %) jednoznačně podporované ve studiu rodinou. 10 % dotazovaných odpověděli, že jsou spíše podporované ve studiu svou rodinou. Nedokázali posoudit o tom 6 % respondentů, a 1 % respondentů odpověděli na tuto otázku, že spíše podporované nebyli.

Respondenty RK jsou také ve své převažující většině (70 %) jednoznačně podporované ve studiu rodinou. 17 % dotazovaných odpověděli, že jsou spíše podporované ve studiu svou rodinou. Nedokázali posoudit o tom 10 % respondentů, a 2 % respondentů odpověděli na tuto otázku, že spíše podporované nebyli.

Otázka 12: Co Vám studium zatěžuje/zatěžovalo?

Graf 15 Potíže při studiu

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

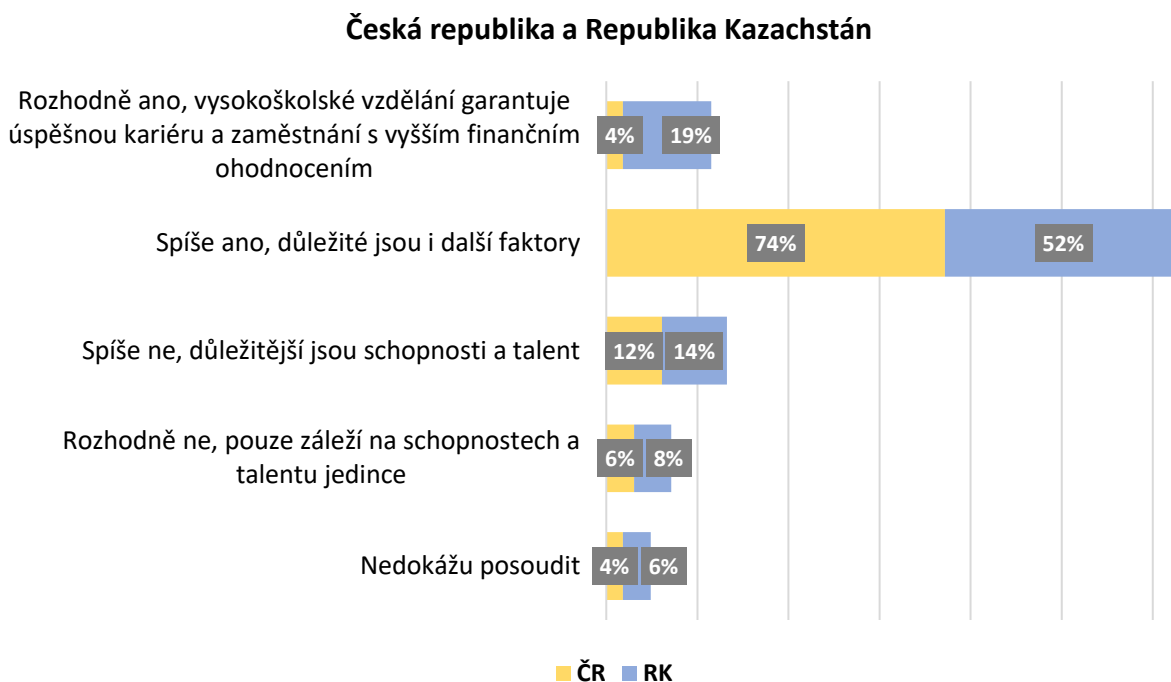
Graf k otázce č. 12 zobrazuje strukturu respondentů dle jejich potíže při studiu.

Pro respondenty ČR největší potíže jsou náročnost studia (30 %) a nedostatek času (27 %). 16 % dotazovaných odpověděli, že jsou pro ně největšími potíže dojíždění, vzdálenost a dostupnost. 11 % dotazovaných odpověděli, že jsou pro ně největšími potíže nedostatek financí, a nic nezatěžovalo studium pro 6 % respondentů. Mezi odpověďmi těch, kteří zvolili odpověď „jiné“, patří „*Nedostatek informací o studiu od vyučujících*“ a „*Nedostatečná komunikace*“.

Pro respondenty RK největší potíže jsou nedostatek času (39 %) a náročnost studia (14 %). 13 % dotazovaných odpověděli, že je pro ně největšími potíže nedostatek financí. 12 % dotazovaných odpověděli, že jsou pro ně největšími potíže péče o děti a domácnost, a nic nezatěžovalo studium pro 10 % respondentů. 8 % dotazovaných odpověděli, že jsou pro ně největšími potíže dojíždění, vzdálenost a dostupnost. Mezi odpověďmi těch, kteří zvolili odpověď „jiné“, patří „*Lenost*“.

Otázka 13: Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?

Graf 16 Vztah mezi VŠ vzděláním, kariérou a finančním ohodnocením

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Graf k otázce č. 13 zobrazuje strukturu respondentů podle jejich postojů ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením.

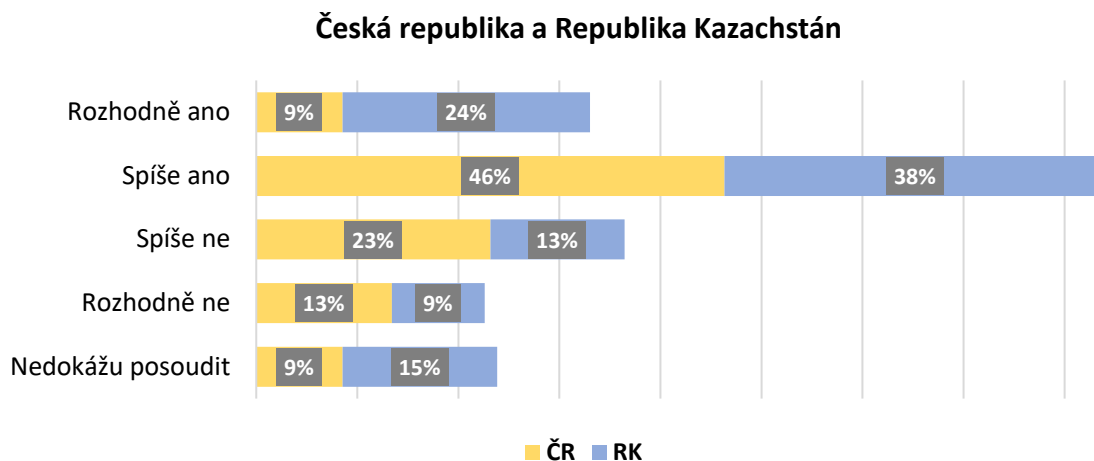
Výrazná většina respondentů ČR (74 %) odpověděli, že ten vztah spíše existuje, ale důležité jsou i další faktory. 4 % dotazovaných odpověděli, že vztah rozhodně existuje, a vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením. Pro 19 % dotazovaných důležitější jsou schopnosti a talent. Pro 6 % respondentů ten vztah rozhodně neexistuje, a odpověděli, že pouze záleží na schopnostech a talentu jedince. 4 % respondentů nedokázali o tom posoudit.

Výrazná většina respondentů RK (52 %) odpověděli, že ten vztah spíše existuje, ale důležité jsou i další faktory. 19 % dotazovaných odpověděli, že vztah rozhodně existuje, a vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením. Pro 14 % dotazovaných důležitější jsou schopnosti a talent. Pro 8 %

respondentů ten vztah rozhodně neexistuje, a odpověděli, že pouze záleží na schopnostech a talentu jedince. 6 % respondentů nedokázali o tom posoudit.

Otázka 14: Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s úrovní dosaženého vzdělání?

Graf 17 Souvislost společenského statusu a VŠ vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

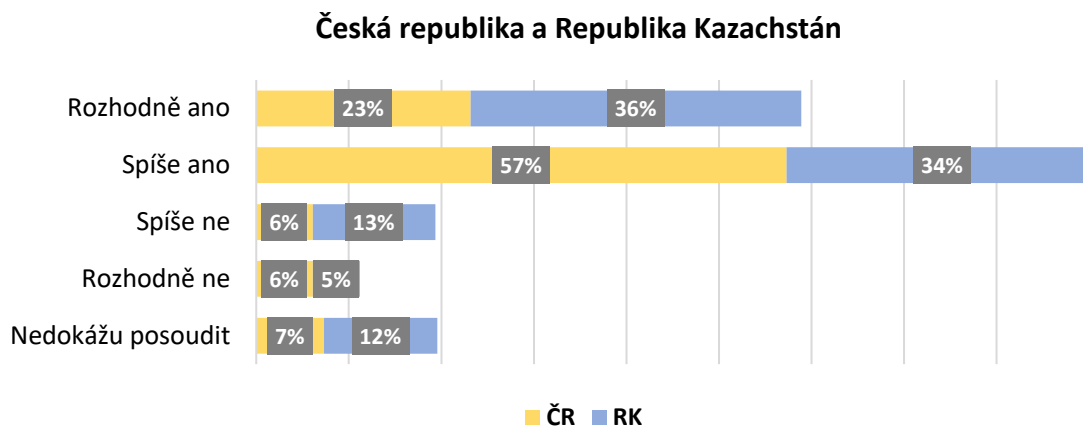
Graf k otázce č. 14 zobrazuje strukturu respondentů podle jejich postojů k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání.

Výrazná většina respondentů ČR (46 %) odpověděli, že společenský status spíše souvisí s úrovní dosaženého vzdělání. 23 % dotazovaných odpověděli, že status spíše nesouvisí s úrovní vzdělání. Pro 13 % dotazovaných status rozhodně nesouvisí s úrovní dosaženého vzdělání, a pro 9 % dotazovaných ten status rozhodně souvisí s úrovní vzdělání. 9 % respondentů nedokázali o tom posoudit.

Výrazná většina respondentů RK (38 %) odpověděli, že společenský status spíše souvisí s úrovní dosaženého vzdělání. 24 % dotazovaných odpověděli, že status rozhodně souvisí s úrovní vzdělání. 13 % dotazovaných odpověděli, že status spíše nesouvisí s úrovní vzdělání. Pro 9 % dotazovaných status rozhodně nesouvisí s úrovní dosaženého vzdělání, a 15 % respondentů nedokázali o tom posoudit.

Otázka 15: Považujete vysokoškolské vzdělání za konkurenční výhodu na trhu práce?

Graf 18 VŠ vzdělání je konkurenční výhodou na trhu práce

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

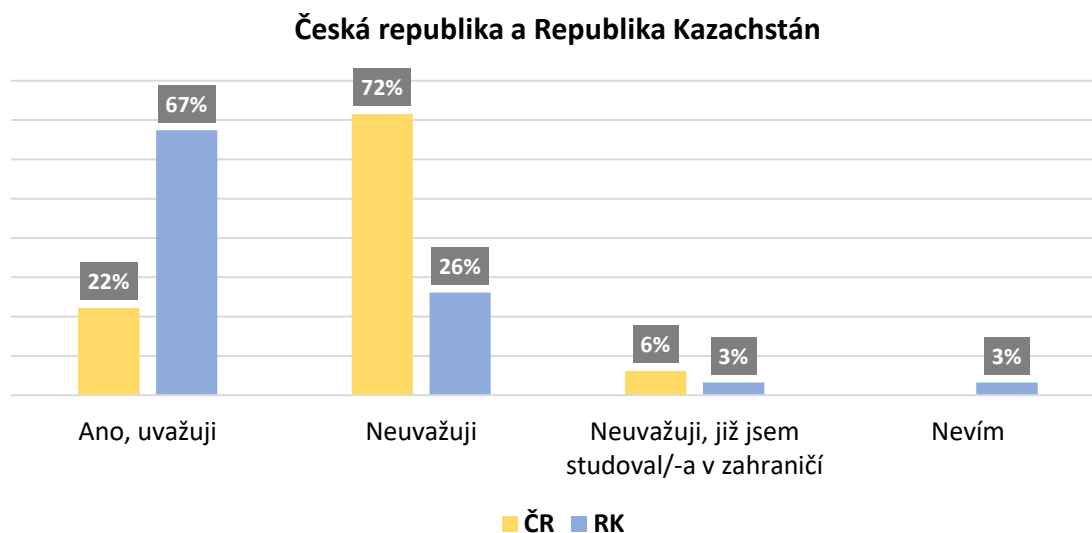
Graf k otázce č. 15 zobrazuje strukturu respondentů podle jejich postojů k tomu, zda VŠ vzdělání je konkurenční výhodou na trhu práce.

Většina respondentů ČR (57 %) odpověděli, že podle nich VŠ vzdělání je spíše konkurenční výhodou na trhu práce. 23 % dotazovaných odpověděli, že VŠ vzdělání je rozhodně konkurenční výhodou na trhu práce. Pro 6 % dotazovaných vzdělání spíše není konkurenční výhodou, a pro 6 % dotazovaných vzdělání rozhodně není konkurenční výhodou. 7 % respondentů nedokázali o tom posoudit.

Většina respondentů RK (36 %) odpověděli, že podle nich VŠ vzdělání je rozhodně konkurenční výhodou na trhu práce. 34 % dotazovaných odpověděli, že VŠ vzdělání je spíše konkurenční výhodou na trhu práce. Pro 13 % dotazovaných vzdělání spíše není konkurenční výhodou, a pro 5 % dotazovaných vzdělání rozhodně není konkurenční výhodou. 12 % respondentů nedokázali o tom posoudit.

Otázka 16: Uvažujete o studiu v zahraničí? V případě že ano, v jaké zemi?

Graf 19 Studium v zahraničí

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

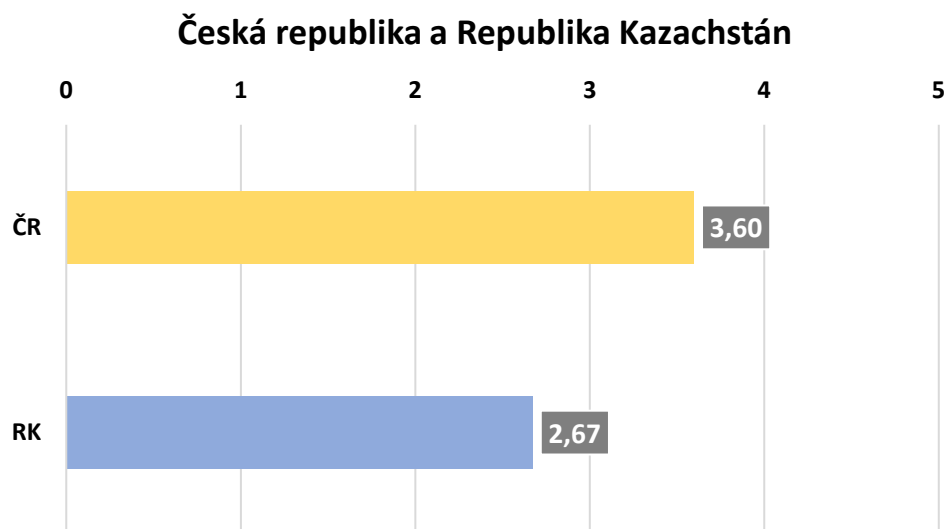
Graf k otázce č. 16 zobrazuje strukturu respondentů podle toho, zda uvažují o studiu v zahraničí.

Většina respondentů ČR (72 %) o studiu v zahraničí neuvažují, a 6 % dotazovaných v zahraničí již studovali. 22 % respondentů uvažují o studium v zahraničí, mezi zmíněnými zemí jsou Francie, Anglie, Finsko, Itálie, Rakousko, Španělsko, Švédsko, Norsko, Dánsko, Slovensko, Německo, Kanada, USA, Rusko, Velká Británie, Nizozemsko.

Významná většina respondentů RK (67 %) uvažují o studium v zahraničí, mezi zmíněnými zemí jsou Čína, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Česká republika, Anglie, Kanada, USA, Rusko, Velká Británie, Nizozemsko. 3 % dotazovaných v zahraničí již studovali.

Otázka 17: Je podle Vašeho názoru podpora vysokého školství ze strany státu dostačující?

Graf 20 Podpora vysokého školství ze strany státu

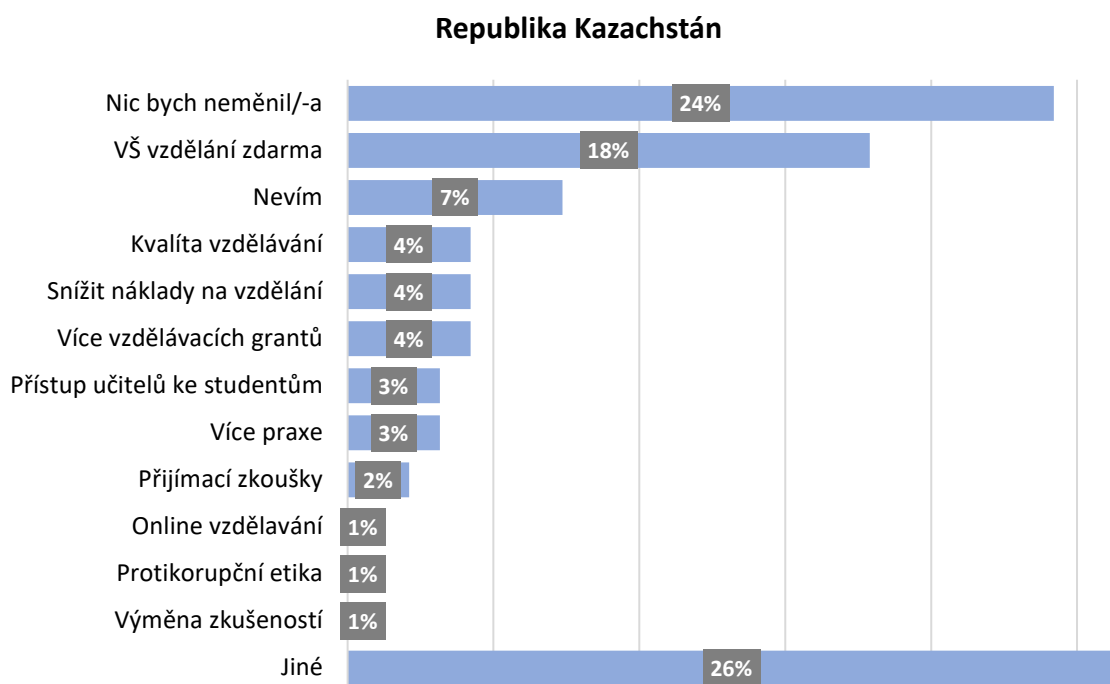
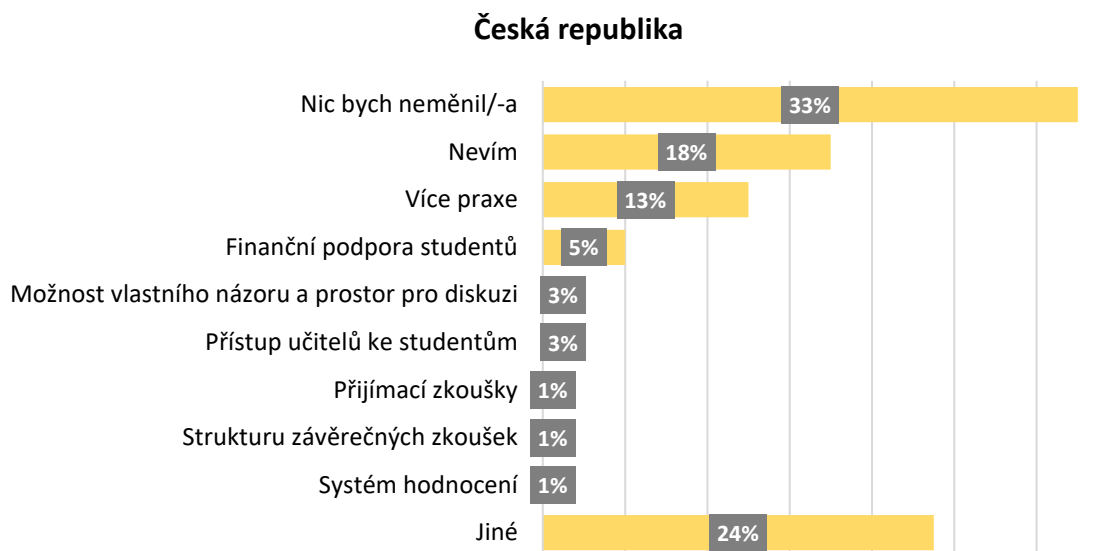
Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Graf k otázce č. 17 zobrazuje průměrné hodnocení respondentů podpory vysokého školství ze strany státu v jejich zemích. Respondenty měli k dispozici stupnici od 1 (vůbec nedostačující) do 5 (velmi dostačující).

Průměrné hodnocení podpory vysokého školství ze strany státu podle respondentů ČR je 3,60 bodů, podle respondentů RK je 2,67 bodů.

Otázka 18: Je něco, co byste změnili či zavedli v systému vysokoškolského vzdělání v ČR?

Graf 21.1 a 21.2: Změny v systému VŠ vzdělání ČR a RK

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Grafy k otázce č. 18 zobrazují faktory, které by respondenty rádi změnili ve VŠ vzdělávacím systému v jejich zemích.

V ČR většina respondentů (33 %) by nic neměnili ve VŠ vzdělávacím systému, a 18 % dotazovaných odpověděli, že neví, co by změnili. Mezi další odpovědi jsou „více praxe“ (13 %), „finanční podpora studentů“ (5 %), „možnost vlastního názoru a prostor pro diskuzi“ (3 %), „přístup učitelů ke studentům“ (3 %), „přijímací zkoušky“ (1 %), „strukturu závěrečných zkoušek“ (1 %), „systém hodnocení“ (1 %).

K této otázce se mohli vyjádřit respondenty i svou subjektivní odpovědí v kolonce „jiné“. Mezi odpovědi dotazovaných chtěla bych zmínit následující:

- *„Více bych se zaměřila na studium pro sociálně slabé rodiny, aby měl opravdu každý možnost studovat.“*

V RK také většina respondentů (24 %) by nic neměnili ve VŠ vzdělávacím systému, a 7 % dotazovaných odpověděli, že neví, co by změnili. Významná část respondentů (18 %) odpověděli, že VŠ vzdělání v RK mělo by být zdarma. Mezi další odpovědi jsou „kvalita vzdělávání“ (4 %), „snížit náklady na vzdělání“ (4 %), „více vzdělávacích grantů“ (4 %), „přístup učitelů ke studentům“ (3 %), „více praxe“ (3 %), „přijímací zkoušky“ (2 %), „online vzdělávání“ (1 %), „protikorupční etika“ (1 %), „výměna zkušeností“ (1 %).

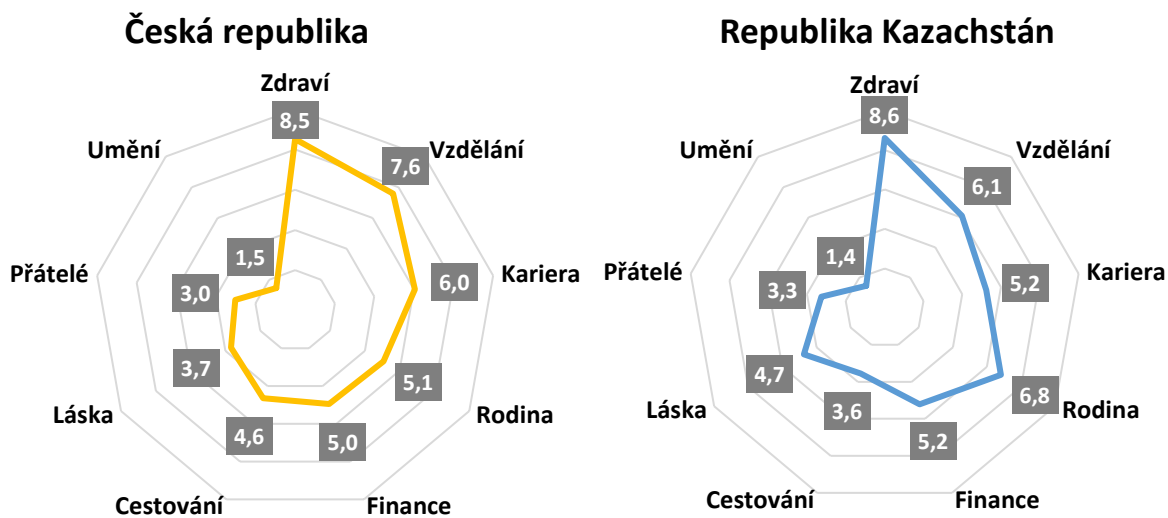
Mezi odpovědi dotazovaných chtěla bych zmínit následující:

- *„Granty na výzkumné projekty.“*

- *„Nechat online výuku, je to pohodlné a šetří spoustu času.“*

Otázka 19: Seřad'te, prosím, následující hodnoty podle toho jak jsou pro Vás důležité: zdraví, vzdělání, kariera, rodina, finance, cestování, láska, přátelé, umění.

Graf 22.1 a 22.2: Hodnota vzdělání pro respondenty ČR a RK

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

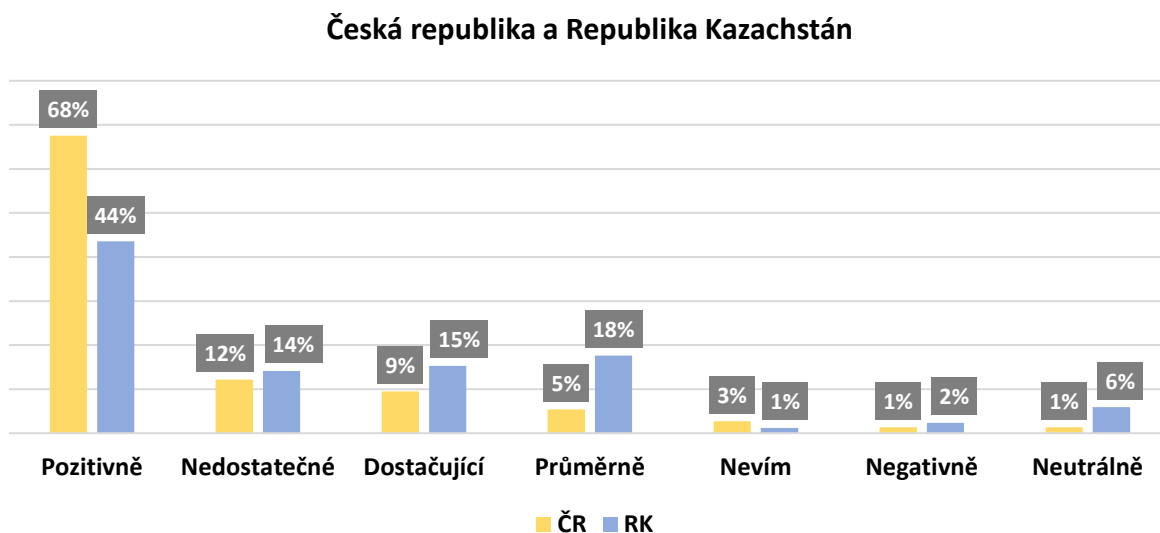
Grafy k otázce č. 19 zobrazují hodnocení významu nabízených hodnot respondenty ČR a RK. Jelikož tato práce se zaměřuje především na VŠ vzdělání, výzkum je zaměřen na význam hodnoty vzdělání pro dotazované.

Pro respondenty ČR hodnota vzdělání je 7,6 bodů a vzdělání je jednou z nejdůležitějších životních hodnot pro ně. Pro respondenty RK hodnota vzdělání je 6,1 bodů a vzdělání také patří mezi nejdůležitější hodnoty jejich života.

Mezi významné hodnoty pro dotazované v obou zemích také patří zdraví, rodina a kariéra.

Otázka 20: Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého VŠ vzdělání?

Graf 23 Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Graf k otázce č. 20 zobrazuje vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání respondenty ČR a RK.

Výrazná většina respondentů ČR (68 %) ohodnotili své dosažené VŠ vzdělání velmi pozitivně. Pro 12 % dotazovaných jejich dosažené VŠ vzdělání je nedostatečné, pro 9 % je dostačující, a pro 5 % je průměrně. 1 % respondentů ohodnotili své vzdělání, jako negativně, a 1 % neutrálně. Mezi odpovědi dotazovaných chtěla bych zmínit následující:

- „K mému oboru dostačující, ale vím, že s titulem bych měla otevřených více dveří a taky by titul před jménem vypadal lépe.“

- „Navzdory humanitnímu oboru, cítím své vzdělání velmi hodnotné a obohacující.“

- „Moje vzdělání má pro mne velkou hodnotu, přála bych si, aby měl každý možnost studovat jako já.“

Nadpoloviční většina respondentů RK (44 %) ohodnotili své dosažené VŠ vzdělání velmi pozitivně. Pro 14 % dotazovaných jejich dosažené VŠ vzdělání je nedostatečné, pro 15 % je dostačující, a pro 18 % je průměrně. 2 % respondentů ohodnotili své vzdělání, jako negativně, a 6 % neutrálně. Mezi odpovědi dotazovaných chtěla bych zmínit následující:

- „*Moje vzdělání je velmi dobré, přístup, který byl použit, nás velmi dobře nastartoval.*“

- „*Pokračuji ve studiu, jsem celkem spokojená.*“

6.2.2 Testování statistických hypotéz

V této části práce bude popsáno vyhodnocení všech nulových hypotéz. Vyhodnocení nulových hypotéz a určení síly závislosti v kontingenční tabulce bylo provedeno podle Kába, Svatošová (2012); Budíková, Králová a Maroš (2010).

H_{01a} : Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na věku respondentů v ČR

Tabulka 8 Pozorované četnosti H_{01a}

Věk (let)	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
18 – 23	5	3	0	2	1	11
24 – 30	11	14	2	5	6	38
30 – 35	3	1	0	1	1	6
36 – 40	2	0	0	1	0	3
Více než 40	2	0	0	1	0	3
Celkem	23	18	2	10	8	61

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 9 Teoretické četnosti H_{01a}

Věk (let)	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
18 – 23	4,1475	3,2459	0,3607	1,8033	1,4426	
24 – 30	14,3279	11,2131	1,2459	6,2295	4,9836	
30 – 35	2,2623	1,7705	1,2459	0,9836	0,7869	
36 – 40	1,1311	0,8852	0,0984	0,4918	0,3934	
Více než 40	1,1311	0,8852	0,0984	0,4918	0,3934	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a*], [*Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a*], [*Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně*] a sloupce [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění*], [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat*]. Sloučíme věkové kategorie [*18 – 23*], [*24 – 30*], [*30 – 35*] (let) a [*36 – 40*], [*více než 40*] (let).

Tabulka 10 Upravené pozorované četnosti H_01a

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?		
Věk (let)	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění + V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
(18 – 23) + (24 – 30) + (30 – 35)	39	16	55
(36 – 40) + více než 40	4	2	6
Celkem	43	18	61

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 11 Upravené teoretické četnosti H_01a

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?	
Věk (let)	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění + V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
(18 – 23) + (24 – 30) + (30 – 35)	38,7705	16,2295
(36 – 40) + více než 40	4,2295	1,7705

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{55!6!43!18!}{61!39!16!4!2!} = 3,4006$$

$$p_2 = \frac{55!6!43!18!}{61!38!17!5!1!} = 3,1206$$

$$p_3 = \frac{55!6!43!18!}{61!37!18!6!0!} = 1,0980$$

$$\sum p_i = 7,6191$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $7,6191 > 0,05$, tudíž **nulovou hypotézu H_01a přijímáme**. Tudíž 95 % pravděpodobností vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na věku respondentů v ČR.

H_01b : Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na věku respondentů v RK

Tabulka 12 Pozorované četnosti H_01b

Věk (let)	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					Celkem
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nešla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
18 – 23	5	4	0	14	3	26
24 – 30	3	7	1	0	1	12
30 – 35	3	3	0	4	5	15
36 – 40	3	0	1	2	0	6
Více než 40	12	6	2	4	4	28
Celkem	26	20	4	24	13	87

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 13 Teoretické četnosti H01b

Věk (let)	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?				
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
18 – 23	7,7701	5,9770	1,1954	7,1724	3,8851
24 – 30	3,5862	2,7586	0,5517	3,3103	1,7931
30 – 35	4,4828	3,4483	0,5517	4,1379	2,2414
36 – 40	1,7931	1,3793	0,2759	1,6552	0,8966
Více než 40	8,3678	6,4368	1,2874	7,7241	4,1839

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a*], [*Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a*], [*Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně*] a sloupce [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění*], [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat*]. Sloučíme věkové kategorie [*36 – 40*], [*více než 40*] (let).

Tabulka 14 Upravené pozorované četnosti H01b

Věk (let)	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?		
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění + V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
18 – 23	9	17	26
24 – 30	11	1	12
30 – 35	6	9	15
36 – 40 + více než 40	24	10	34
Celkem	50	37	87

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 14 Upravené teoretické četnosti H_{01b}

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?	
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění + V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
Věk (let)		
18 – 23	14,9425	11,0575
24 – 30	6,8966	5,1034
30 – 35	8,6207	6,3793
36 – 40 + více než 40	19,5402	14,4598

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 15 Výpočet veličiny χ^2

	2,3633	0,5374	2,9007
	2,4416	3,2994	5,7409
	0,7967	1,0766	1,8733
	1,0179	1,3755	2,3934
	6,6194	6,2889	12,9083

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(4-1) = 3$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 12,9083$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

Platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(3)}$, tj. $12,9083 > 7,815$, tudíž **nulovou hypotézu H_{01b} zamítáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností vztah vystudovaného oboru a zaměstnání závisí na věku respondentů v RK.

Pro měření síly závislosti vypočítáme Pearsonův koeficient a Cramerův koeficient kontingence.

Výpočet:

$$\text{Pearsonův koeficient: } C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2+n}} = \sqrt{\frac{12,9083}{12,9083^2+87}} = 0,3594$$

$$\text{Cramerův koeficient: } V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n*(q-1)}} = \sqrt{\frac{12,9083}{87*(2-1)}} = 0,3850$$

Výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

H₀2a: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR

Tabulka 16 Pozorované četnosti H₀2a

Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?						
Pohlaví	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
ženy	18	16	2	8	8	52
muži	5	2	0	1	1	9
Celkem	23	18	2	9	9	61

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 17 Teoretické četnosti H₀2a

Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
Pohlaví	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
ženy	19,6066	15,3443	1,7049	7,6721	7,6721
muži	3,3934	2,6557	0,2951	1,3279	1,3279

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a], [Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a], [Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si

doplnil/-a vzdělání dodatečně] a sloupce [V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění], [V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat].

Tabulka 18 Upravené pozorované četnosti H₀2a

Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?			
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění + V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
Pohlaví			Celkem
ženy	36	16	52
muži	7	2	9
Celkem	43	18	61

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 19 Upravené teoretické četnosti H₀2a

Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?			
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění / V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
Pohlaví			
ženy	36,6557	15,3443	
muži	6,3443	2,6557	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{52!9!43!18!}{61!37!15!6!3!} = 0,2869$$

$$p_2 = \frac{52!9!43!18!}{61!36!16!7!2!} = 0,2843$$

$$p_3 = \frac{52!9!43!18!}{61!35!17!8!1!} = 0,1505$$

$$p_4 = \frac{52!9!43!18!}{61!34!18!9!0!} = 0,3252$$

$$\sum p_i = 1,0468$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $1,0468 > 0,05$, tudíž **nulovou hypotézu H_02a přijímáme**. Tudíž 95 % pravděpodobností vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H_02b : Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v RK

Tabulka 20 Pozorované četnosti H_02b

Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?						
Pohlaví	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenaplnila uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
ženy	22	13	2	13	10	60
muži	5	7	2	10	3	27
Celkem	27	20	4	23	13	87

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 21 Teoretické četnosti H_02b

Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
Pohlaví	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenaplnila uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
ženy	18,6207	13,7931	2,7586	15,8621	8,9655
muži	8,3793	6,2069	1,2414	7,1379	4,0345

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce *Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a*, *Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně*.

Tabulka 22 Upravené pozorované četnosti H₀2b

Pohlaví	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?				
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nešla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
ženy	24	13	13	10	60
muži	7	7	10	3	27
Celkem	31	20	23	13	87

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 23 Upravené teoretické četnosti H₀2b

Pohlaví	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?				
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nešla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
ženy	21,3793	13,7931	15,8621		8,9655
muži	9,6207	6,2069	7,1379		4,0345

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 24 Výpočet veličiny χ^2

0,3212	0,0456	0,5164	0,1194	1,0026
0,7139	0,1013	1,1476	0,2653	2,2281
1,0351	0,1469	1,6640	0,3846	3,2307

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(4-1) = 3$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 3,2307$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(3)} = 7,815$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(3)}$, tj. $3,2307 < 7,815$, tudíž **nulovou hypotézu H₀2b přijímáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H₀3a: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v ČR

Tabulka 25 Pozorované četnosti H₀3a

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
Rodinný stav						Celkem
Svobodný/-á	19	14	2	7	6	48
Vdaná/ženatý	4	4	0	2	3	13
Celkem	23	18	2	9	9	61

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 26 Teoretické četnosti H₀3a

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
Rodinný stav						
Svobodný/-á	18,0984	14,1639	1,5738	7,0820	7,0820	
Vdaná/ženatý	4,9016	3,8361	0,4262	1,9180	1,9180	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a*], [*Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a*], [*Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně*] a sloupce [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění*], [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat*].

Tabulka 27 Upravené pozorované četnosti H₀3a

Rodinný stav	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?		
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění / V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
Svobodný/-á	35	13	48
Vdaná/ženatý	8	5	13
Celkem	43	18	61

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 28 Upravené teoretické četnosti H₀3a

Rodinný stav	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?	
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění / V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
Svobodný/-á	33,8361	14,1639
Vdaná/ženatý	9,1639	3,8361

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{48!13!43!18!}{61!35!13!8!5!} = 1,8921$$

$$p_2 = \frac{48!13!43!18!}{61!34!14!9!4!} = 2,6281$$

$$p_3 = \frac{48!13!43!18!}{61!33!15!10!3!} = 2,3828$$

$$p_4 = \frac{48!13!43!18!}{61!32!16!11!2!} = 1,3402$$

$$p_5 = \frac{48!13!43!18!}{61!31!17!12!1!} = 0,4204$$

$$p_6 = \frac{48!13!43!18!}{61!30!18!13!0!} = 0,5570$$

$$\sum p_i = 9,2209$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $9,2209 > 0,05$, tudíž nulovou hypotézu **H_{03a}** přijímáme. Tudíž 95 % pravděpodobností vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v ČR.

H_{03b}: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v RK

Tabulka 29 Pozorované četnosti H_{03b}

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?					
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	
Rodinný stav						Celkem
Svobodný/-á	7	7	1	13	5	33
Vdaná/ženatý	18	10	2	9	8	47
Rozvedená/ý	1	3	0	0	1	5
Ovdovělá/ý	1	0	1	0	0	2
Celkem	27	20	4	22	14	87

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 30 Teoretické četnosti H_{03b}

Rodinný stav	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?				
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a	Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a	Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
Svobodný/-á	10,2414	7,5862	1,5172	8,3448	5,3103
Vdaná/ženatý	14,5862	10,8046	2,1609	11,8851	7,5632
Rozvedená/ý	1,5517	1,1494	0,2299	1,2644	0,8046
Ovdovělá/ý	0,6207	0,4598	0,0920	0,5057	0,3218

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a*], [*Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a*], [*Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně*] a sloupce [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění*], [*V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat*]. Sloučíme kategorie [*Svobodný/-á*], [*Rozvedený/á*], [*Ovdovělý/á*].

Tabulka 31 Upravené pozorované četnosti H_{03b}

Rodinný stav	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?		
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění / V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat	Celkem
Svobodný/-á + Rozvedená/ý + Ovdovělá/ý	21	19	40
Vdaná/ženatý	30	17	47
Celkem	51	36	87

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 32 Upravené teoretické četnosti H_{03b}

	Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání. Pracujete ve svém oboru?	
	Ano, pracuji v oboru, který jsem vystudoval/-a + Pracuji v oboru, blízkém tomu, co jsem vystudoval/-a + Ano, pracuji v oboru, v němž jsem si doplnil/-a vzdělání dodatečně	V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nenašla uplatnění / V oboru, který jsem vystudoval/-a, jsem nechtěla pracovat
Rodinný stav		
Svobodný/-á + Rozvedená/ý + Ovdovělá/ý	23,4483	16,5517
Vdaná/ženatý	27,5517	19,4483

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 33 Výpočet veličiny χ^2

	0,2556	0,3621	0,6178
	0,2176	0,3082	0,5258
	0,4732	0,6703	1,1435

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 1,1435$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $1,1435 < 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H_{03b} přijímáme.**

Tudíž 95 % pravděpodobností vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v RK.

H_{04a}: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v ČR

Tabulka 34 Pozorované četnosti H_{04a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	
Věk (let)						Celkem
12 – 17	0	4	0	0	0	4
18 – 23	0	18	3	2	1	24
24 – 30	2	32	6	3	0	43
30 – 35	1	4	1	0	0	6
36 – 40	0	2	0	0	1	3
Více než 40	0	2	0	0	1	3
Celkem	3	62	10	5	3	83

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 35 Teoretické četnosti H_{04a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	
Věk (let)						
12 – 17	0,1446	2,9880	0,4819	0,2410	0,1446	
18 – 23	0,8675	17,9277	2,8916	1,4458	0,8675	
24 – 30	1,5542	32,1205	5,1807	2,5904	1,5542	
30 – 35	0,2169	4,4819	0,7229	0,3614	0,2169	
36 – 40	0,1084	2,2410	0,3614	0,1807	0,1084	
Více než 40	0,1084	2,2410	0,3614	0,1807	0,1084	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou

kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením], [Spíše ano, důležité jsou i další faktory], a [Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent], [Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince], [Nedokážu posoudit]. Sloučíme věkové kategorie [12 – 17], [18 – 23], [24 – 30], [30 – 35], a [36 – 40], [více než 40 let].

Tabulka 36 Upravené pozorované četnosti H_{04a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	
Věk (let)			Celkem
(12 – 17) + (18 – 23) + (24 – 30) + (30 – 35)	61	16	77
(36 – 40) + (více než 40 let)	4	2	6
Celkem	65	18	83

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 37 Upravené teoretické četnosti H_{04a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	
Věk (let)			
(12 – 17) + (18 – 23) + (24 – 30) + (30 – 35)	60,3012	16,6988	
(36 – 40) + (více než 40 let)	4,6988	1,3012	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{77!6!65!18!}{83!61!16!4!2!} = 2,7444$$

$$p_2 = \frac{77!6!65!18!}{83!60!17!5!1!} = 3,9392$$

$$p_3 = \frac{77!6!65!18!}{83!59!18!6!0!} = 2,1883$$

$$\sum p_i = 8,8721$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $2,1883 > 0,05$, tudíž **nulovou hypotézu H_{04a} přijímáme**. Tudíž 95 % pravděpodobností postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v ČR.

H_{04b}: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v RK

Tabulka 38 Pozorované četnosti H_{04b}

Věk (let)	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?						Celkem
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit		
12 – 17	0	4	0	0	0	4	
18 – 23	0	18	3	2	1	24	
24 – 30	2	32	6	3	0	43	
30 – 35	1	4	1	0	0	6	
36 – 40	0	2	0	0	1	3	
Více než 40	0	2	0	0	1	3	
Celkem	3	62	10	5	3	83	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 39 Teoretické četnosti H₀4b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?				
Věk (let)	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit
12 – 17	0,1446	2,9880	0,4819	0,2410	0,1446
18 – 23	0,8675	17,9277	2,8916	1,4458	0,8675
24 – 30	1,5542	32,1205	5,1807	2,5904	1,5542
30 – 35	0,2169	4,4819	0,7229	0,3614	0,2169
36 – 40	0,1084	2,2410	0,3614	0,1807	0,1084
Více než 40	0,1084	2,2410	0,3614	0,1807	0,1084

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením*], [*Spíše ano, důležité jsou i další faktory*], a [*Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent*], [*Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince*], [*Nedokážu posoudit*]. Sloučíme věkové kategorie [12 – 17], [18 – 23], a [24 – 30], [30 – 35], a [36 – 40], [*více než 40 let*].

Tabulka 40 Upravené pozorované četnosti H₀4b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
Věk (let)	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	Celkem
(12 – 17) + (18 – 23)	25	11	36
(24 – 30) + (30 – 35)	23	5	28
(36 – 40) + (více než 40 let)	22	12	34
Celkem	70	28	98

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 41 Upravené teoretické četnosti H₀4b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?	
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit
Věk (let)		
(12 – 17) + (18 – 23)	25,7143	10,2857
(24 – 30) + (30 – 35)	20,0000	8,0000
(36 – 40) + (více než 40 let)	24,2857	9,7143

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 42 Výpočet veličiny χ^2

0,0198	0,0496	0,0694
0,4500	1,1250	1,5750
0,2151	0,2353	0,4504
0,6850	1,4099	2,0949

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (3-1)*(2-1) = 2$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 2,0949$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(2)}$, tj. $2,0949 < 5,991$, tudíž **nulovou hypotézu H₀4b přijímáme.**

Tudíž 95 % pravděpodobností postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v RK.

H₀5a: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v ČR

Tabulka 43 Pozorované četnosti H_{05a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	
Pohlaví						Celkem
ženy	2	53	10	4	3	72
muži	1	8	0	1	0	10
Celkem	3	61	10	5	3	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 44 Teoretické četnosti H_{05a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	
Pohlaví						
ženy	2,6341	53,5610	8,7805	4,3902	2,6341	
muži	0,3659	7,4390	1,2195	0,6098	0,3659	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením*], [*Spíše ano, důležité jsou i další faktory*], a [*Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent*], [*Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince*], [*Nedokážu posoudit*].

Tabulka 45 Upravené pozorované četnosti H_{05a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
Pohlaví	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	Celkem
ženy	55	17	
muži	9	1	10
Celkem	64	18	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 46 Upravené teoretické četnosti H_{05a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?	
Pohlaví	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit
ženy	56,1951	15,8049
muži	7,8049	2,1951

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{72!10!64!18!}{82!55!17!9!1!} = 0,2317$$

$$p_2 = \frac{72!10!64!18!}{82!54!18!10!0!} = 0,7080$$

$$\sum p_i = 0,9397$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $0,9397 > 0,05$, tudíž nulovou hypotézu H_{05a} přijímáme. Tudíž

95 % pravděpodobností postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H₀5b: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v RK

Tabulka 47 Pozorované četnosti H₀5b

		Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					
Pohlaví		Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	
ženy	12	37	7	7	3	66	
muži	7	14	7	1	3	32	
Celkem	19	51	14	8	6	98	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 48 Teoretické četnosti H₀5b

		Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?				
Pohlaví		Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit
ženy	12,7959	34,3469	9,4286	5,3878	4,0408	
muži	6,2041	16,6531	4,5714	2,6122	1,9592	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením*], [*Spíše ano, důležité jsou i další*

faktory], a [Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent], [Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince], [Nedokážu posoudit].

Tabulka 49 Upravené pozorované četnosti H₀5b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	
Pohlaví			Celkem
ženy	49	17	66
muži	21	11	32
Celkem	70	28	98

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 50 Upravené teoretické četnosti H₀5b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?	
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit
Pohlaví		
ženy	47,1429	18,8571
muži	22,8571	9,1429

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 51 Výpočet veličiny χ^2

0,0732	0,1829	0,2561
0,1509	0,3772	0,5281
0,2241	0,5601	0,7842

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 0,7842$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $0,7842 < 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H_{05b} přijímáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H_{06a}: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v ČR

Tabulka 52 Pozorované četnosti H_{06a}

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					Celkem
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	
Základní	0	5	0	0	0	5
Vyučení	0	1	0	0	1	2
Středně odborné s maturitou	0	16	5	3	1	25
Vyšší odborné	0	2	0	0	0	2
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	1	26	2	0	0	29
Vysokoškolské – magisterský stupeň	2	11	3	2	1	19
Vysokoškolské – doktorský stupeň	0	0	0	0	0	0
Celkem	3	61	10	5	3	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 53 Teoretické četnosti H_{06a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?				
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit
Vzdělání					
Základní	0,1829	3,7195	0,6098	0,3049	0,1829
Vyučení	0,0732	1,4878	0,2439	0,1220	0,0732
Středně odborné s maturitou	0,9146	18,5976	3,0488	1,5244	0,9146
Vyšší odborné	0,0732	1,4878	0,2439	0,1220	0,0732
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	1,0610	21,5732	3,5366	1,7683	1,0610
Vysokoškolské – magisterský stupeň	0,6951	14,1341	2,3171	1,1585	0,6951
Vysokoškolské – doktorský stupeň	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením*], [*Spíše ano, důležité jsou i další faktory*], a [*Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent*], [*Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince*], [*Nedokážu posoudit*]. Sloučíme kategorie vzdělání [*Základní*], [*Vyučení*], [*Středně odborné s maturitou*], [*Vyšší odborné*] a [*Vysokoškolské – bakalářský stupeň, magisterský stupeň, doktorský stupeň*].

Tabulka 54 Upravené pozorované četnosti H_{06a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
Vzdělání	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	Celkem
Základní + Vyučení + Středně odborné s maturitou + Vyšší odborné	24	10	34
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň + doktorský stupeň	40	8	48
Celkem	64	18	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 55 Upravené teoretické četnosti H_{06a}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?	
Vzdělání	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit
Základní + Vyučení + Středně odborné s maturitou + Vyšší odborné	26,5366	7,4634
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň + doktorský stupeň	37,4634	10,5366

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 56 Výpočet veličiny χ^2

0,2425	0,8621	1,1046
0,1717	0,6107	0,7824
0,4142	1,4728	1,8870

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 1,8870$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $1,8870 < 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H_0b přijímáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v ČR.

H_0b : Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v RK

Tabulka 57 Pozorované četnosti H_0b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?					
Vzdělání	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit	Celkem
Základní	2	1	0	0	0	3
Střední	2	17	2	1	5	27
Vyšší odborné	5	7	2	2	1	17
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	6	16	9	5	0	36
Vysokoškolské – magisterský stupeň / PhD.	4	9	1	0	0	14
Celkem	19	50	14	8	6	97

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 58 Teoretické četnosti H_06b

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?				
	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením	Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent	Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince	Nedokážu posoudit
Vzdělání					
Základní	0,5876	1,5464	0,4330	0,2474	0,1856
Střední	5,2887	13,9175	3,8969	2,2268	1,6701
Vyšší odborné	3,3299	8,7629	2,4536	1,4021	1,0515
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	7,0515	18,5567	5,1959	2,9691	2,2268
Vysokoškolské – magisterský stupeň / PhD.	2,7423	7,2165	2,0206	1,1546	0,8660

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením*], [*Spíše ano, důležité jsou i další faktory*], a [*Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent*], [*Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince*], [*Nedokážu posoudit*]. Sloučíme kategorie vzdělání [*Základní*], [*Střední*], [*Vyšší odborné*] a [*Vysokoškolské – bakalářský stupeň, magisterský stupeň / PhD*].

Tabulka 59 Upravené pozorované četnosti H_{06b}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?		
Vzdělání	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit	
Základní + Střední + Vyšší odborné	34	13	47
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň / PhD.	35	15	50
Celkem	69	28	97

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 60 Upravené teoretické četnosti H_{06b}

	Souhlasíte s tím, že existuje vztah mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením?	
Vzdělání	Rozhodně ano, vysokoškolské vzdělání garantuje úspěšnou kariéru a zaměstnání s vyšším finančním ohodnocením + Spíše ano, důležité jsou i další faktory	Spíše ne, důležitější jsou schopnosti a talent + Rozhodně ne, pouze záleží na schopnostech a talentu jedince + Nedokážu posoudit
Základní + Střední + Vyšší odborné	33,4330	13,5670
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň / PhD.	35,5670	14,4330

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 61 Výpočet veličiny χ^2

0,0096	0,0237	0,0333
0,0090	0,0223	0,0313
0,0187	0,0460	0,0646

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 0,0646$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $0,0646 < 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H_0b přijímáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v RK.

H_07a : Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR

Tabulka 62 Pozorované četnosti H_07a

Věk (let)	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?					Celkem
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	
12 – 17	0	2	1	0	0	3
18 – 23	3	7	8	4	2	24
24 – 30	3	24	6	6	4	43
30 – 35	1	4	1	0	0	6
36 – 40	0	0	2	1	0	3
Více než 40	0	1	1	0	1	3
Celkem	7	38	19	11	7	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 63 Teoretické četnosti H_07a

Věk (let)	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit
12 – 17	0,2561	1,3902	0,6951	0,4024	0,2561
18 – 23	2,0488	11,1220	5,5610	3,2195	2,0488
24 – 30	3,6707	19,9268	9,9634	5,7683	3,6707
30 – 35	0,5122	2,7805	1,3902	0,8049	0,5122
36 – 40	0,2561	1,3902	0,6951	0,4024	0,2561
Více než 40	0,2561	1,3902	0,6951	0,4024	0,2561

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Rozhodně ano], [Spíše ano] a [Spíše ne], [Rozhodně ne], [Nedokážu posoudit]. Sloučíme věkové kategorie [12 – 17], [18-23], [24 – 30], [30 – 35] let a [36 – 40], [Více než 40] let.

Tabulka 64 Upravené pozorované četnosti H₀7a

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?		
Věk (let)	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit	Celkem
(12 – 17) + (18-23) + (24 – 30) + (30 – 35)	44	32	76
(36 – 40) + Více než 40	1	5	6
Celkem	45	37	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 65 Upravené teoretické četnosti H₀7a

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?	
Věk (let)	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit
(12 – 17) + (18-23) + (24 – 30) + (30 – 35)	41,7073	34,2927
(36 – 40) + Více než 40	3,2927	2,7073

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{76!6!45!37!}{82!44!32!1!5!} = 0,5601$$

$$p_2 = \frac{76!6!45!37!}{82!45!31!0!36!} = 1,2850$$

$$\sum p_i = 1,8452$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $1,8452 > 0,05$, tudíž nulovou hypotézu **H₀7a** přijímáme. Tudíž 95 % pravděpodobností postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR.

H₀7b: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na věku respondentů v RK

Tabulka 66 Pozorované četnosti H₀7b

Věk (let)	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s vyšší dosaženého vzdělání?					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	Celkem
12 – 17	2	4	3	0	3	12
18 – 23	3	5	1	8	7	24
24 – 30	3	6	2	0	2	13
30 – 35	4	9	1	0	1	15
36 – 40	2	1	3	0	0	6
Více než 40	10	12	3	1	2	28
Celkem	24	37	13	9	15	98

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 67 Teoretické četnosti H₀7b

Věk (let)	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s vyšší dosaženého vzdělání?					
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	
12 – 17	2,9388	4,5306	1,5918	1,1020	1,8367	
18 – 23	5,8776	9,0612	3,1837	2,2041	3,6735	
24 – 30	3,1837	4,9082	1,7245	1,1939	1,9898	
30 – 35	3,6735	5,6633	1,9898	1,3776	2,2959	
36 – 40	1,4694	2,2653	0,7959	0,5510	0,9184	
Více než 40	6,8571	10,5714	3,7143	2,5714	4,2857	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Rozhodně ano], [Spíše ano] a [Spíše ne], [Rozhodně ne], [Nedokážu posoudit]. Sloučíme věkové kategorie [12 – 17], [18 – 23], [24 – 30], [30 – 35] let, [36 – 40], [více než 40] let.

Tabulka 68 Upravené pozorované četnosti H_07b

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?		
Věk (let)	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit	Celkem
(12 – 17) + (18 – 23)	14	22	36
(24 – 30) + (30 – 35)	22	6	28
(36 – 40) + (více než 40 let)	25	9	34
Celkem	61	37	98

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 69 Upravené teoretické četnosti H_07b

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?	
Věk (let)	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit
(12 – 17) + (18 – 23)	22,4082	13,5918
(24 – 30) + (30 – 35)	17,4286	10,5714
(36 – 40) + (více než 40 let)	21,1633	12,8367

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 70 Výpočet veličiny χ^2

3,1550	5,2014	8,3564
1,1991	1,9768	3,1759
0,6956	1,1468	1,8423
5,0496	8,3250	13,3746

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (3-1)*(2-1) = 2$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 13,3746$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(2)}$, tj. $13,3746 > 5,991$, tudíž **nulovou hypotézu H_07b zamítáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na věku respondentů v RK.

Pro měření síly závislosti vypočítáme Pearsonův koeficient a Cramerův koeficient kontingence.

Výpočet:

$$\text{Pearsonův koeficient: } C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2+n}} = \sqrt{\frac{13,3746}{13,3746^2+87}} = 0,2197$$

$$\text{Cramerův koeficient: } V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n*(q-1)}} = \sqrt{\frac{13,3746}{87*(2-1)}} = 0,3693$$

Výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

H_{08a} : Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR

Tabulka 71 Pozorované četnosti H_{08a}

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s vyšší dosaženého vzdělání?					
Pohlaví	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	Celkem
ženy	6	33	16	11	6	72
muži	1	5	3	0	1	10
Celkem	7	38	19	11	7	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 72 Teoretické četnosti H_{08a}

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s vyšší dosaženého vzdělání?					
Pohlaví	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	
ženy	6,1463	33,3659	16,6829	9,6585	6,1463	
muži	0,8537	4,6341	2,3171	1,3415	0,8537	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano*], [*Spíše ano*] a [*Spíše ne*], [*Rozhodně ne*], [*Nedokážu posoudit*].

Tabulka 73 Upravené pozorované četnosti $H_0\delta_a$

Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?			
	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit	
Pohlaví			Celkem
ženy	39	33	72
muži	6	4	10
Celkem	45	37	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 74 Upravené teoretické četnosti $H_0\delta_a$

Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?			
	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit	
Pohlaví			
ženy	39,51219512	32,4878	
muži	5,487804878	4,512195	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{72!10!45!37!}{82!39!33!6!4!} = 2,5146$$

$$p_2 = \frac{72!10!45!37!}{82!38!34!7!3!} = 1,6482$$

$$p_3 = \frac{72!10!45!37!}{82!37!35!8!2!} = 0,6710$$

$$p_4 = \frac{72!10!45!37!}{82!36!36!9!1!} = 1,5326$$

$$p_5 = \frac{72!10!45!37!}{82!35!37!10!0!} = 1,4912$$

$$\sum p_i = 7,8578$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $7,8578 > 0,05$, tudíž **nulovou hypotézu $H_0\delta_a$ přijímáme**. Tudíž

95 % pravděpodobností postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H_{08b}: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v RK

Tabulka 75 Pozorované četnosti H_{08b}

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?					
Pohlaví	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	Celkem
ženy	16	27	7	7	9	66
muži	8	10	6	2	6	32
Celkem	24	37	13	9	15	98

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 76 Teoretické četnosti H_{08b}

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?				
Pohlaví	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit
ženy	16,1633	24,9184	8,7551	6,0612	10,1020
muži	7,8367	12,0816	4,2449	2,9388	4,8980

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano*], [*Spíše ano*] a [*Spíše ne*], [*Rozhodně ne*].

Tabulka 77 Upravené pozorované četnosti H_{08b}

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?			
Pohlaví	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	Celkem
ženy	43	14	9	66
muži	18	8	6	32
Celkem	61	22	15	98

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 78 Upravené teoretické četnosti H_{08b}

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?		
Pohlaví	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne	Nedokážu posoudit
ženy	41,0816	14,8163	10,1020
muži	19,9184	7,1837	4,8980

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 79 Výpočet veličiny χ^2

0,0896	0,0450	0,1202	0,2548
0,1848	0,0928	0,2480	0,5255
0,2743	0,1377	0,3682	0,7803

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(3-1) = 2$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 0,7803$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(2)} = 5,991$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(2)}$, tj. $0,7803 < 5,991$, tudíž **nulovou hypotézu H_0b přijímáme.**

Tudíž 95 % pravděpodobností postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H_0a : Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na vzdělání respondentů v ČR

Tabulka 80 Pozorované četnosti H_0a

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?					Celkem
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	
Základní	0	2	3	0	0	5
Vyučení	0	0	0	0	2	2
Středně odborné s maturitou	2	8	7	6	2	25
Vyšší odborné	0	1	0	1	0	2
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	1	20	5	0	3	29
Vysokoškolské – magisterský stupeň	4	7	4	4	0	19
Celkem	7	38	19	11	7	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 81 Teoretické četnosti H₀9a

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit
Základní	0,4268	2,3171	1,1585	0,6707	0,4268
Vyučení	0,1707	0,9268	0,4634	0,2683	0,1707
Středně odborné s maturitou	2,1341	11,5854	5,7927	3,3537	2,1341
Vyšší odborné	0,1707	0,9268	0,4634	0,2683	0,1707
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	2,4756	13,4390	6,7195	3,8902	2,4756
Vysokoškolské – magisterský stupeň	1,6220	8,8049	4,4024	2,5488	1,6220

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Rozhodně ano], [Spíše ano] a [Spíše ne], [Rozhodně ne] + [Nedokážu posoudit]. Sloučíme kategorie vzdělání [Základní], [Vyučení], [Středně odborné s maturitou], [Vyšší odborné] a [Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň + doktorský stupeň].

Tabulka 82 Upravené pozorované četnosti H₀9a

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?		
	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit	Celkem
Základní + Vyučení + Středně odborné s maturitou + Vyšší odborné	13	21	34
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň + doktorský stupeň	32	16	48
Celkem	45	37	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 83 Upravené teoretické četnosti H₀9a

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s vyšší dosaženého vzdělání?	
	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit
Základní + Vyučení + Středně odborné s maturitou + Vyšší odborné	18,6585	15,3415
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň + doktorský stupeň	26,3415	21,6585

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 84 Výpočet veličiny χ^2

1,7161	2,0871	3,8031
1,2155	1,4784	2,6939
2,9316	3,5654	6,4970

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 6,4970$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $6,4970 > 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H₀9a zamítáme**.

Tudíž 95 % pravděpodobností postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na vzdělání respondentů v ČR.

Pro měření síly závislosti vypočítáme Pearsonův koeficient a Cramerův koeficient kontingence.

Výpočet:

$$\text{Pearsonův koeficient: } C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}} = \sqrt{\frac{6,4970}{6,4970^2 + 82}} = 0,2771$$

$$\text{Cramerův koeficient: } V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n*(q-1)}} = \sqrt{\frac{6,4970}{82*(2-1)}} = 0,2814$$

Výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

H₀9b: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na vzdělání respondentů v RK

Tabulka 85 Pozorované četnosti H₀9b

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?					Celkem
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit	
Základní	1	2	0	0	0	3
Střední	5	5	5	4	8	27
Vyšší odborné	5	2	3	3	4	17
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	8	19	4	2	3	36
Vysokoškolské – magisterský stupeň / PhD.	5	8	1	0	0	14
Celkem	24	36	13	9	15	97

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 86 Teoretické četnosti H₀9b

Vzdělání	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?				
	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Rozhodně ne	Nedokážu posoudit
Základní	0,7423	1,1134	0,4021	0,2784	0,4639
Střední	6,6804	10,0206	3,6186	2,5052	4,1753
Vyšší odborné	4,2062	6,3093	2,2784	1,5773	2,6289
Vysokoškolské – bakalářský stupeň	8,9072	13,3608	4,8247	3,3402	5,5670
Vysokoškolské – magisterský stupeň / PhD.	3,4639	5,1959	1,8763	1,2990	2,1649

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Rozhodně ano*], [*Spíše ano*] a [*Spíše ne*], [*Rozhodně ne*], [*Nedokážu posoudit*]. Sloučíme kategorie vzdělání [*Základní*], [*Střední*], [*Vyšší odborné*] a [*Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň / PhD*].

Tabulka 87 Upravené pozorované četnosti H₀9b

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?		
Vzdělání	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit	Celkem
Základní + Vyučení + Středně odborné s maturitou + Vyšší odborné	13	21	34
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň + doktorský stupeň	32	16	48
Celkem	45	37	82

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 88 Upravené teoretické četnosti H₀9b

	Souhlasíte s tím, že společenský status souvisí s výší dosaženého vzdělání?	
Vzdělání	Rozhodně ano + Spíše ano	Spíše ne + Rozhodně ne + Nedokážu posoudit
Základní + Střední + Vyšší odborné	29,0722	17,9278
Vysokoškolské – bakalářský stupeň + magisterský stupeň / PhD.	30,9278	19,0722

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 89 Výpočet veličiny χ^2

2,8310	4,5909	7,4219
2,6612	4,3154	6,9766
5,4922	8,9063	14,3985

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 14,3985$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $14,3985 > 3,841$, tudíž nulovou hypotézu **H₀9b** zamítáme. Tudíž 95 % pravděpodobností postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na vzdělání respondentů v RK.

Pro měření síly závislosti vypočítáme Pearsonův koeficient a Cramerův koeficient kontingence.

Výpočet:

$$\text{Pearsonův koeficient: } C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}} = \sqrt{\frac{14,3985}{14,3985^2 + 97}} = 0,2174$$

$$\text{Cramerův koeficient: } V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n \cdot (q-1)}} = \sqrt{\frac{14,3985}{97 \cdot (2-1)}} = 0,3852$$

Výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

H₀10a: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR

Tabulka 90 Pozorované četnosti H₀10a

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?							Celkem
	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně	
Věk (let)								
18 – 23	16	2	2	0	0	1	1	22
24 – 30	28	3	2	1	1	6	0	41
30 – 35	5	0	0	0	0	0	0	5
36 – 40	2	0	0	0	0	1	0	3
Více než 40	0	2	0	0	0	1	0	3
Celkem	51	7	4	1	1	9	1	74

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 91 Teoretické četnosti H_010a

Věk (let)	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?						
	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně
18 – 23	15,1622	2,0811	1,1892	0,2973	0,2973	2,6757	0,2973
24 – 30	28,2568	3,8784	2,2162	0,5541	0,5541	4,9865	0,5541
30 – 35	3,4459	0,4730	0,2703	0,0676	0,0676	0,6081	0,0676
36 – 40	2,0676	0,2838	0,1622	0,0405	0,0405	0,3649	0,0405
Více než 40	2,0676	0,2838	0,1622	0,0405	0,0405	0,3649	0,0405

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Pozitivně], [Dostačující], [Průměrně] a [Neutrálně], [Nevím], [Nedostatečné], [Negativně]. Sloučíme věkové kategorie [18 – 23], [24 – 30], [30 – 35] let a [36 – 40], [více než 40] let.

Tabulka 92 Upravené pozorované četnosti H_010a

Věk (let)	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?		
	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně	Celkem
18 – 35	58	10	68
Více než 36	4	2	6
Celkem	62	12	74

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 93 Upravené teoretické četnosti H_010a

Věk (let)	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?	
	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně
18 – 35	56,9730	11,0270
Více než 36	5,0270	0,9730

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{68!6!62!12!}{74!58!10!4!2!} = 1,9874$$

$$p_2 = \frac{68!6!62!12!}{74!57!11!5!1!} = 0,4191$$

$$p_3 = \frac{68!6!62!12!}{74!56!12!6!0!} = 0,3318$$

$$\sum p_i = 2,7384$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $2,7384 > 0,05$, tudíž **nulovou hypotézu H_0 přijímáme**. Tudíž 95 % pravděpodobností vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR.

H_0 10b: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na věku respondentů v RK

Tabulka 94 Pozorované četnosti H_0 10b

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?							Celkem
	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně	
Věk (let)								
18 – 23	11	6	3	3	1	3	1	28
24 – 30	1	0	6	0	0	4	1	12
30 – 35	4	3	2	1	0	3	1	14
36 – 40	1	1	1	1	0	0	0	4
Více než 40	19	3	3	1	0	1	0	27
Celkem	36	13	15	6	1	11	3	85

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 95 Teoretické četnosti H₀10b

Věk (let)	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?						
	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně
18 – 23	11,8588	4,2824	4,9412	1,9765	0,3294	3,6235	0,9882
24 – 30	5,0824	1,8353	2,1176	0,8471	0,1412	1,5529	0,4235
30 – 35	5,9294	2,1412	2,4706	0,9882	0,1647	1,8118	0,4941
36 – 40	1,6941	0,6118	0,7059	0,2824	0,0471	0,5176	0,1412
Více než 40	11,4353	4,1294	4,7647	1,9059	0,3176	3,4941	0,9529

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Pozitivně], [Dostačující], [Průměrně] a [Neutrálně], [Nevím], [Nedostatečné], [Negativně]. Sloučíme věkové kategorie [18 – 23], [24 – 30], [30 – 35] let a [36 – 40], [více než 40] let.

Tabulka 96 Upravené pozorované četnosti H₀10b

Věk (let)	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?		
	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně	Celkem
18 – 35 let	36	18	54
Více než 36 let	28	3	31
Celkem	64	21	85

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 97 Upravené teoretické četnosti H₀10b

Věk (let)	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?	
	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně
18 – 35 let	40,6588	13,3412
Více než 36 let	23,3412	7,6588

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 98 Výpočet veličiny χ^2

0,5338	1,6269	2,1607
0,9299	2,8339	3,7638
1,4637	4,4608	5,9245

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 5,9245$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $5,9245 > 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H_0 zamítáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání závisí na věku respondentů v RK.

Pro měření síly závislosti vypočítáme Pearsonův koeficient a Cramerův koeficient kontingence.

Výpočet:

$$\text{Pearsonův koeficient: } C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}} = \sqrt{\frac{5,9245}{5,9245^2 + 85}} = 0,2220$$

$$\text{Cramerův koeficient: } V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n*(q-1)}} = \sqrt{\frac{5,9245}{85*(2-1)}} = 0,264$$

Výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

H_{011a}: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR

Tabulka 99 Pozorované četnosti H_{011a}

Pohlaví	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?							Celkem
	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně	
ženy	46	5	4	1	1	7	1	65
muži	5	2	0	0	0	2	0	9
Celkem	51	7	4	1	1	9	1	74

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 100 Teoretické četnosti H_{011a}

Pohlaví	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?						
	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně
ženy	44,7973	6,1486	3,5135	0,8784	0,8784	7,9054	0,8784
muži	6,2027	0,8514	0,4865	0,1216	0,1216	1,0946	0,1216

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Pozitivně*], [*Dostačující*], [*Průměrně*] a [*Neutrálně*], [*Nevím*], [*Nedostatečné*], [*Negativně*].

Tabulka 101 Upravené pozorované četnosti H_{011a}

Pohlaví	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?		Celkem
	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně	
ženy	55	10	65
muži	7	2	9
Celkem	62	12	74

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 102 Upravené teoretické četnosti H_011a

Pohlaví	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?	
	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně
ženy	54,4595	10,5405
muži	7,5405	1,4595

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti, proto musíme pro test hypotézy o nezávislosti znaků použít Fisherův faktoriálový test.

Výpočet:

$$\text{Pravděpodobnosti: } p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

$$p_1 = \frac{65!9!62!12!}{74!55!10!7!2!} = 2,9367$$

$$p_2 = \frac{65!9!62!12!}{74!54!11!8!1!} = 3,6711$$

$$p_3 = \frac{65!9!62!12!}{74!53!12!9!0!} = 1,8355$$

$$\sum p_i = 8,4434$$

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Platí, že $\sum p_i > \alpha$, tj. $8,4434 > 0,05$, tudíž **nulovou hypotézu H_011a přijímáme**. Tudíž 95 % pravděpodobností vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H_{011b}: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v RK

Tabulka 103 Pozorované četnosti H_{011b}

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?							
Pohlaví	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně	Celkem
ženy	27	10	8	3	1	6	2	57
muži	9	3	7	3	0	5	1	28
Celkem	36	13	15	6	1	11	3	85

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 104 Teoretické četnosti H_{011b}

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?							
Pohlaví	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně	
ženy	24,1412	8,7176	10,0588	4,0235	0,6706	7,3765	2,0118	
muži	11,8588	4,2824	4,9412	1,9765	0,3294	3,6235	0,9882	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [Pozitivně], [Dostačující], [Průměrně] a [Neutrálně], [Nevím], [Nedostatečné], [Negativně].

Tabulka 105 Upravené pozorované četnosti H_{011b}

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?		
Pohlaví	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně	Celkem
ženy	45	12	57
muži	19	9	28
Celkem	64	21	85

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 106 Upravené teoretické četnosti H_{011b}

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?	
Pohlaví	Pozitivně + Dostačující + Průměrně	Neutrálně + Nevím + Nedostatečné + Negativně
ženy	42,9176	14,0824
muži	21,0824	6,9176

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 107 Výpočet veličiny χ^2

0,1010	0,3079	0,4090
0,2057	0,6268	0,8325
0,3067	0,9347	1,2415

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(2-1) = 1$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 1,2415$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Platí, že $\chi^2 < \chi^2_{0,05(1)}$, tj. $1,2415 < 3,841$, tudíž **nulovou hypotézu H_{011b} přijímáme.**

Tudíž 95 % pravděpodobností vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H₀₁₂: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na země původu respondentů ČR a RK

Tabulka 108 Pozorované četnosti H₀₁₂

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?							
Země	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně	Celkem
ČR	51	7	4	1	1	9	1	74
RK	36	13	15	6	1	11	3	85
Celkem	87	20	19	7	2	20	4	159

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 109 Teoretické četnosti H₀₁₂

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?						
Země	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně	Nevím	Nedostatečné	Negativně
ČR	40,4906	9,3082	8,8428	3,2579	0,9308	9,3082	1,8616
RK	46,5094	10,6918	10,1572	3,7421	1,0692	10,6918	2,1384

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Není splněna podmínka χ^2 testu nezávislosti. Test nemůžeme použít přímo, spojíme slabé skupiny. Sloučíme sloupce [*Neutrálně*], [*Nevím*], a [*Nedostatečné*], [*Negativně*].

Tabulka 110 Upravené pozorované četnosti H₀₁₂

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?					
Země	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně + Nevím	Nedostatečné + Negativně	Celkem
ČR	51	7	4	2	10	74
RK	36	13	15	7	14	85
Celkem	87	20	19	9	24	159

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 111 Upravené teoretické četnosti H₀₁₂

	Jak vnímáte hodnotu svého dosaženého vzdělání?				
Země	Pozitivně	Dostačující	Průměrně	Neutrálně + Nevím	Nedostatečné + Negativně
ČR	40,4906	9,3082	8,8428	4,1887	11,1698
RK	46,5094	10,6918	10,1572	4,8113	12,8302

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 112 Výpočet veličiny χ^2

2,7278	0,5724	2,6522	1,1436	0,1225	7,2184
2,3747	0,4983	2,3089	0,9956	0,1067	6,2843
5,1025	1,0707	4,9611	2,1393	0,2292	13,5027

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Výpočet:

Hladina významnosti: $\alpha = 0,05$

Počet stupňů volnosti: $f = (k-1)*(m-1) = (2-1)*(5-1) = 4$

Výsledek testovacího kritéria: $\chi^2 = 13,5027$

Hodnota kritická: $\chi^2_{0,05(4)} = 9,488$

Platí, že $\chi^2 > \chi^2_{0,05(4)}$, tj. $13,5027 > 9,488$, tudíž **nulovou hypotézu H_012 zamítáme**.
Tudíž 95 % pravděpodobností vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání závisí na země původu respondentů ČR a RK.

Pro měření síly závislosti vypočítáme Pearsonův koeficient a Cramerův koeficient kontingence.

Výpočet:

$$\text{Pearsonův koeficient: } C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2+n}} = \sqrt{\frac{13,5027}{13,5027^2+159}} = 0,1987$$

$$\text{Cramerův koeficient: } V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n*(q-1)}} = \sqrt{\frac{13,5027}{159*(2-1)}} = 0,2913$$

Výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

6.2.3 Shrnutí výsledků nulových hypotéz

Statickými metodami bylo prozkoumáno jedenáct předem stanovených nulových hypotéz pro každou země, a jedna hypotéza pro respondenty z obou zemí. Z toho pro RK bylo potvrzeno sedm nulových hypotéz a čtyři nulové hypotézy byly zamítnuty. Pro ČR bylo potvrzeno deset nulových hypotéz. Poslední hypotéza pro respondenty z obou zemí byla zamítnutá. U zamítnutých hypotéz byla zjištěna velikost závislosti.

Pro respondenty ČR byly potvrzeny a přijaty tyto nulové hypotézy:

H_{01a}: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na věku respondentů v ČR.

H_{02a}: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H03a: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v ČR.

H04a: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v ČR.

H05a: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H06a: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v ČR.

H07a: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR.

H08a: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

H010a: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na věku respondentů v ČR.

H011a: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v ČR.

Pro respondenty RK byly potvrzeny a přijaty tyto nulové hypotézy:

H02b: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H03b: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na rodinném stavu respondentů v RK.

H04b: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na věku respondentů v RK.

H05b: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H06b: Postoj ke vztahu mezi vysokoškolským vzděláním a úspěšnou kariérou, s vyšším finančním ohodnocením nezávisí na vzdělání respondentů v RK.

H08b: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

H011b: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na pohlaví respondentů v RK.

Byly zamítnuty níže uvedené nulové hypotézy, přičemž výpočtem bylo zjištěno, že se jedná o slabou závislost.

Pro respondenty ČR:

H09a: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na vzdělání respondentů v ČR.

Tudíž postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na vzdělání respondentů v ČR.

Pro respondenty RK:

H01b: Vztah vystudovaného oboru a zaměstnání nezávisí na věku respondentů v RK.

Tudíž vztah vystudovaného oboru a zaměstnání závisí na věku respondentů v RK.

H07b: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na věku respondentů v RK.

Tudíž postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na věku respondentů v RK.

H09b: Postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání nezávisí na vzdělání respondentů v RK.

Tudíž postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na vzdělání respondentů v RK.

H010b: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na věku respondentů v RK.

Tudíž vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání závisí na věku respondentů v RK.

Hypotéza pro respondenty z obou zemí ČR a RK:

H012: Vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání nezávisí na země původu respondentů ČR a RK.

Tudíž vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání závisí na země původu respondentů ČR a RK.

Přehled potvrzených a zamítnutých nulových hypotéz je uvedený v tabulce níž.

Tabulka 113 Tabulkové shrnutí přijatých a zamítnutých nulových hypotéz

Hypotéza		H01	H02	H03	H04	H05	H06	H07	H08	H09	H010	H011	H012
přijata	ČR	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ano	ne
	RK	ne	ano	ano	ano	ano	ano	ne	ano	ne	ne	ano	

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

Tabulka 114 Tabulkové shrnutí závislosti u nepřijatých hypotéz

Nepřijatá hypotéza	Pearsonův koeficient	Cramerův koeficient	Závislost
H01b	0,3594	0,385	slabá
H07b	0,2197	0,3693	slabá
H09a	0,2771	0,2814	slabá
H09b	0,2174	0,3852	slabá
H010b	0,222	0,264	slabá
H012	0,1987	0,2913	slabá

Zdroj: Vlastní zpracování, 2022

7 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo vymezení rozdílů a podobností v systémech vysokoškolského vzdělání v České republice a Republice Kazachstán a ve významu vysokoškolského vzdělání pro jejich obyvatele. Práce se zaměřovala především na porovnání vysokoškolských vzdělávacích systémů se zaměřením na současnou strukturu vysokoškolského vzdělávání, vývoj veřejných a soukromých vysokých škol, orgány vzdělávací soustavy, současnou vzdělávací politiku, strategie a role státu, státní finanční podporu.

Dalším cílem bylo popsat historický vývoj vysokého školství v obou zemích od doby jeho vzniku, tj. od 14. století v ČR a od počátku 20. století v RK. V této části práce se zaměřovala na zmapování vzniku vysokého školství a na určení rozdílů a podobností ve vlivu nejzákladnějších historických období a událostí na vývoj vysokoškolského vzdělání v ČR a RK.

Dílním cílem bylo stanovit, jaký význam má vysokoškolské vzdělání pro obyvatele obojích zemí, jaké postoje mají k roli vysokoškolského vzdělávání ve společnosti, a jak vnímají hodnotu svého dosaženého VŠ vzdělání.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, na část teoretickou, která je východiskem pro realizovaný výzkum, a na část praktickou. V první části shrnuje teoretická východiska, která se věnují hlavním pojmům diplomové práce, jako jsou vzdělávání, vysoké školství, terciární vzdělání, vzdělanostní společnost, vysokoškolské vzdělání, Boloňský proces, Evropská oblast vysokoškolského vzdělávání EHEA, mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání ISCED. V teoretické části je zmapován i historický vývoj vysokého školství ve světě.

Na teoretickou část navazuje část praktická. Na základě poznatků z teoretické části je zde popsána historie vzniku vysokého školství v obou zemích, vzdělávací systémy ČR a RK, vzdělávací politika v současnosti, role státu, vývoj veřejných a soukromých vysokých škol, orgány vzdělávací soustavy, struktura studia na vysoké škole, strategie a role státu, státní finanční podpora. Následuje komparativní sekundární analýza a empirické dotazníkové šetření. Za účelem komparace systémů vysokoškolského vzdělávání je použita metodika komparativní sekundární analýzy. Identifikace významu vysokoškolského

vzdělání pro obyvatele je provedená pomocí kvantitativního výzkumu respondentů, který probíhá dotazníkovou metodou. Dotazy směřují k obyvatelům ČR a RK různého věku, povolání, a vzdělání. Na základě dat získaných z těchto dotazníků, je ověřená pravdivost předem stanovených nulových hypotéz.

Na základě těchto analýz byly identifikovány rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělávání ČR a RK a také rozdíly a podobnosti ve významu vysokoškolského vzdělávání pro jejich obyvatele.

Provedený výzkum ukázal, že ke vzniku prvních vysokých škol v obou zemích došlo v různých stoletích. V Českém království vznikají první vysoké školy ve 14 století (1348), na území moderního Kazachstánu až na začátku 20 století (1928).

Období okupace a druhá světová válka měly na vývoj vysokého školství v obou zemích jak podobné, tak i odlišné vlivy. Mezi hlavními dopady činností nacistů na fungování vysokoškolského vzdělávacího procesu v Československu byly uzavření vysokých škol, zabavení majetku a financí vysokých škol, germanizace školství, zavedení vzdělanostních nerovností, nacistické represe a věznění studentů a pedagogů, ztráty na lidských životech z řad studentů a pedagogů. Během druhé světové války území Kazašské SSR sloužilo jako evakuační místo pro univerzity a technické školy z Ruska. V důsledku toho mezi hlavními dopady tohoto období na fungování vysokoškolského vzdělávacího procesu v Kazašské SSR byly zvýšení počtu vysokých škol, vytvoření Akademie věd Kazašské SSR, rozvoj studentského života. Hlavním společným faktorem tohoto dramatického období pro Československo a Kazašskou SSR byly ztráty na lidských životech, a to i mezi studenty vysokých škol a učiteli.

Vysoké školství v poválečném období od roku 1948 do roku 1989 prošlo značnými změnami v obou zemích. Hlavním cílem ideologii komunistického režimu v oblasti vzdělávacího systému bylo zajištění bezprostřední kontroly nad celým vzdělávacím procesem včetně vysokých škol. Toto období v obou zemích je především charakterizováno zmasověním vysokých škol, technizací a soustředěním vysokoškolského vzdělávacího procesu na technické a přírodovědné obory kvůli nárokům moderních technizovaných společností, spojením vysokých škol a průmyslu, kádrovými čistkami mezi studenty a učiteli. V Kazašské SSR specifickým rysem byla kompletní rusifikace vzdělávacího procesu a následné odříznutí části obyvatelů od národních kořenů a jazyka.

V obou zemích studentské demonstrace v letech 1986–1989 staly významným faktorem, který sehrál důležitou roli při pádu stávajícího politického režimu. Od 16. do 18. prosince 1986 proběhla ve městech Kazašské SSR série protestních akcí studentů vysokých škol, z nichž největší se konala v Alma-Atě. Tisíce studentů vyšly do ulic požadující sociální spravedlnost a ochranu zájmů titulární národnosti. Prosincové události roku 1986 v Československu byly první akcí proti stávajícímu politickému systému na území bývalého SSSR a staly se impulsem pro ekonomické reformy, sociální transformace a nezávislost kazašského lidu.

Nejvýznamnější transformace vysokoškolského vzdělávání v České republice nastala po revoluci po roce 1989, kdy se univerzity staly demokraticky organizovanými institucemi samosprávy. Po získání nezávislosti na Sovětském svazu v Kazachstánu se začalo formování nových přístupů k rozvoji vědy a řízení vědeckotechnického pokroku v souladu s cíli formování Kazachstánu jako suverénního státu. Na rozdíl od ČR toto období v RK je také charakterizováno hospodářskou depresí a následným poklesem státních výdajů na vysoké školy, poklesem počtu učitelů.

Z výzkumu je patrné, že obě země jsou plnoprávními členy Boloňského procesu, a vysokoškolské vzdělávání je v obou zemích rozděleno do tří úrovní – bakalářské, magisterské a doktorské studium. Úrovně vzdělání v obou zemích jsou odpovídající Mezinárodně uznávané klasifikace vzdělávacích úrovní ISCED-2011. Studium v obou zemích je ukončeno odbornou zkouškou, která se skládá ze znalostí teoretických, a praktických dovedností, a obhájení absolventské práce. Hlavním orgánem ČR, který kontroluje a řídí vzdělávací soustavu, je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. V RK hlavním kontrolujícím orgánem je Ministerstvo školství a vědy.

V obou zemích cizinci a osoby bez státní příslušnosti mají právo na vzdělání rovnocenné občanům této země způsobem stanoveným právními předpisy RK nebo ČR.

Přijímání na vysoké školy je velmi odlišné. V Kazachstánu se provádí na základě Jednotného národního testování (UNT), které je přijímací zkouškou na vysoké školy a závěrečnou zkouškou na konci školy. Podmínkou přijetí do bakalářského a do nestrukturovaného magisterského programu v ČR je střední vzdělání s maturitní zkouškou, a následujícím přijímacím řízením na vysoké škole.

Strategické cíle rozvoje vysokoškolského vzdělávání v České republice a republice Kazachstán jsou v zásadě velmi podobné a jsou zaměřeny na moderní životní podmínky. Hlavní shody v prioritách a cílech vzdělávací politiky v oblasti vysokého školství ČR a RK jsou větší zaměření na znalosti a odborné dovednosti potřebné pro moderní život, zaměření na kompetence a gramotnosti, které pro studenty budou potřebné v budoucnu při adaptaci na rychle se měnící technologický a společenský vývoj, vytvoření rovných podmínek pro všechny studenty bez ohledu na jejich rodinné zázemí, zlepšení kvality vzdělávání v zaostávajících regionech, zvýšení podpory studentů ze sociálně slabých rodin. Pokud jde o rozdíly, navíc patří mezi prioritní cíle v rozvoji vysokého školství v RK vývoj systému technického vzdělávání a moderních technických oborů se získáním mezinárodních certifikátů, maximální uspokojení současných a budoucích potřeb národní ekonomiky v odbornících pro vyřešení problému nezaměstnanosti, modernizace vyučovací metody a aktivní rozvoj online vzdělávání.

Systémy financování vysokoškolského vzdělávání v obou zemích spojuje vícezdrojové financování, regulace objemů a financování vysokoškolského vzdělávání zákony o státním rozpočtu, o vysokých školách (ČR) a o vzdělávání (RK). Důležitým sjednocujícím faktorem je to, že v obou zemích převážná část finančních prostředků na vysokoškolské vzdělání pramení ze státního rozpočtu. Hlavními rozdíly jsou závislost financování vysokoškolského vzdělání RK na studentech, kteří platí za vzdělání sami, a takže systém státních dotací a grantů pro vynikající studenty. Dalšími faktory jsou výrazný růst výše veřejných výdajů na vysoké školy v Kazachstánu v posledních letech oproti mírnému růstu v ČR. Podíl v procentech HDP je však v ČR mnohem vyšší.

Z výzkumu je také patrné, že počet vysokých škol obou typů v ČR se již tři roky drží zhruba na stejné úrovni. V Kazachstánu počet soukromých vysokých škol daleko převyšuje počet veřejných vysokých škol, a většina studentů studuje na soukromých vysokých školách.

Provedené dotazníkové šetření ukázalo, že většina respondentů v obou zemích pracují v oboru, který vystudovaly, nebo blízkém tomu oboru, který vystudovaly. V obou zemích většina dotazovaných se středoškolským vzděláním uvažují o studiu na vysoké škole.

Jak pro respondenty ČR, tak i pro respondenty RK vlastní motivace a samorealizace je hlavním motivačním důvodem ke studiu. Významná část dotazovaných ČR je motivovaná

získáním lepší pracovní pozice nebo uplatněním na pracovním trhu, v RK možnosti lepšího finančního ohodnocení. Respondenty v obojích zemích rozhodně souhlasí s tím, že společenský status spíše souvisí s úrovní dosaženého vzdělání.

Většina respondentů ČR odpověděli, že podle nich VŠ vzdělání je spíše konkurenční výhodou na trhu práce. Pro většinu respondentů RK VŠ vzdělání je rozhodně konkurenční výhodou na trhu práce.

Odlisné jsou rozdíly v názorech respondentů na studium v zahraničí. Většina respondentů ČR o studiu v zahraničí neuvažují, ale významná většina respondentů RK uvažují o studiu v zahraničí, mezi zmíněnými zemí jsou Čína, Francie, Itálie, Německo, Polsko, Česká republika, Anglie, Kanada, USA, Rusko, Velká Británie, Nizozemsko.

Ohledně hodnocení podpory vysokého školství ze strany státu, hodnocení respondentů ČR je vyšší než hodnocení respondentů RK.

Z výzkumu je také patrné, že vzdělání je jednou z nejdůležitějších životních hodnot pro respondenty v obojích zemích. Dotazované jak v ČR, tak i v RK této hodnotě přiřadili velmi vysoké body. Také výrazná většina respondentů ČR a v RK ohodnotili své dosažené VŠ vzdělání velmi pozitivně.

Na základě výzkumu byly také identifikovány faktory, které by respondenty chtěli změnit v VŠ vzdělávacím systému svého státu. V ČR a v RK většina respondentů by v systému neměnili nic. Druhá část dotazovaných v ČR by především změnili možnost vlastního názoru a prostor pro diskuzi, zvýšili počet praktických hodin, zvýšili finanční podporu státu, zlepšili přístup učitelů ke studentům. Výrazná část dotazovaných v RK odpověděli, že VŠ vzdělání v RK mělo by být zdarma.

V diplomové práci byly ověřeny předem stanovené nulové hypotézy. Statistickými metodami bylo prozkoumáno jedenáct předem stanovených nulových hypotéz pro každou zemi, a jedna hypotéza pro respondenty z obou zemí. Z toho pro RK bylo potvrzeno sedm nulových hypotéz a čtyři nulové hypotézy byly zamítnuty. Pro ČR bylo potvrzeno deset nulových hypotéz. Poslední hypotéza pro respondenty z obou zemí byla zamítnutá.

Na základě ověření nulových hypotéz vyplynulo zjištění, že postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání závisí na vzdělání respondentů jak v ČR, tak v RK. Dalším zjištěním bylo, že vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání

závisí na země původu respondentů ČR a RK. Ohledně rozdílů, bylo zjištěno, že věk respondentů RK má vliv na vztah vystudovaného oboru a současného zaměstnání, na rozdíl od respondentů ČR. Z výzkumu je také patrné, že v RK věk má vliv na postoj k souvislosti společenského statusu s úrovní dosaženého vzdělání, a na vnímání hodnoty svého dosaženého VŠ vzdělání.

Na závěr je nutné zdůraznit, že problematika vysokoškolského vzdělání v této práci byla popsána komplexně a z mnoha úhlů pohledu. Tento výzkum dobře ukazuje rozdíly a podobnosti v systémech vysokoškolského vzdělání v České republice a Republice Kazachstán a ve významu VŠ vzdělání pro jejich obyvatele. Za důležité je považované zjištění, že vysokoškolské vzdělání jak pro respondenty v České republice, tak i pro respondenty v Republice Kazachstán je konkurenční výhodou na trhu práce a zároveň jednou z nejdůležitějších životních hodnot.

8 Seznam použitých zdrojů

1. ANSALONE, G.: *Educational differentiation or defective strategy*. Educational Research Quarterly, 2010, 34(2).
2. ALIJEV, Abu: *Veřejné a soukromé vysoké školy*. [online] 2009 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.exclusive.kz/expertiza/antresoli/10052/pages/3/>
3. ASYLBEKOV, M., ALDAZHUMANOV, K.: *Historie Kazachstánu od starověku po současnost*. Atamura. Almaty, 2010.
4. Accounts Committee for Control over Execution of the Republican Budget. *gov.kz* [online] 2022 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.gov.kz/memleket/entities/eseq/documents/1?lang=en>
5. AULBEKOVA, Arajlym: *Výdaje státního rozpočtu RK na vzdělávání lámou rekordy*. [online] 2020 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://forbes.kz/process/education/zakaznoy_pirog_1588226252/
6. BALYKBAJEV, Takir: *Kazašská národní pedagogická univerzita pojmenovaná po Abai* [online] 2018 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.kaznpu.kz/ru/6200/press/>
7. BORDOVSKAYA, N., REAN, A.: *Pedagogika*. Vysokoškolská učebnice. Petrohrad: Piter 2000.
8. BELL, D.: *The coming of post-industrial society: a venture in social forecasting*. New York: Basic books, 1973, 507 s.
9. BERNATT-RESZSZYŃSKÁ, M. : *Sametová revoluce*. 2020 <https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/specialy/sametova-revoluce>
10. BRAYBOY, B.M.J.: *Toward a tribal critical race theory in education*. The Urban Review, 2005, 37(5).
11. BUDÍKOVÁ, Marie, Maria KRÁLOVÁ a Bohumil MAROŠ. Průvodce základními statistickými metodami. Praha: Grada, 2010. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3243-5.
12. BURIÁNEK, J.: *K pojetí sekundární analýzy*. Sociologický časopis, Praha, 1988, č. 1.
13. CACH, J.: *Dějiny české pedagogiky*. Praha 1956.
14. ČERMÁKOVÁ, M.: *Formování totalitního školství v poválečném Československu*. Pedagogika, Časopis pro pedagogické vědy. Ročník XV č. 3. Praha, 1991.
15. Česká-republika: *Financování terciárního vzdělávání*. *Eurydice* [online]. 2021, [cit. 2021-09-23]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-funding-21_cs#3_2_6_2_Vysoke_skoly

16. Česká-republika: Terciární vzdělávání. *Eurydice* [online]. 2021, [cit. 2021-09-23]. Dostupné z: [https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs#:~:text=Terci%C3%A1rn%C3%AD%20sek-tor%20vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD%20se%20%C4%8Dlen%C3%AD,vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD%20odborn%C3%A9%20\(IS-CED%20655\).&text=bakal%C3%A1%C5%99sk%C3%BD%20studijn%C3%AD%20program%20\(ISCED%20645,\(ISCED%20747\)%2C%20resp.](https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs#:~:text=Terci%C3%A1rn%C3%AD%20sek-tor%20vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD%20se%20%C4%8Dlen%C3%AD,vy%C5%A1%C5%A1%C3%AD%20odborn%C3%A9%20(IS-CED%20655).&text=bakal%C3%A1%C5%99sk%C3%BD%20studijn%C3%AD%20program%20(ISCED%20645,(ISCED%20747)%2C%20resp.)
17. Česká-republika: Legislativa. *Eurydice* [online]. 2021, [cit. 2021-09-23]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/legislation-17_cs#Zakon_VS
18. CHETTY, R., FRIEDMAN, J.N., HILGER, N., SAEZ, E., SCHANZENBACH, D.W., YAGAN, D.: *How does your kindergarten classroom affect your earnings? Evidence from Project STAR*. The Quarterly Journal of Economics, 2011, 126(4).
19. Čtvrtletní národní účty, Tvorb a užití HDP a Předběžný odhad HDP - Rychlé informace. *Český statistický úřad* [online] 2022 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ctvrtletni-narodni-ucty-tvorba-a-uziti-hdp-a-predbezny-odhad-hdp>
20. Den boje za svobodu a demokracii a Mezinárodní den studentstva 17. listopad 1989. *novinky.cz* [online] 2019 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/historie/17-listopad/clanek/17-listopad-den-boje-za-svobodu-a-demokracii-cesko-slavi-30-let-svobody-40303337>
21. DULATOV, Berik: *Vývoj vzdělávacího systému v Kazachstánu v letech 1913-2013*. [online] 2013 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://src-h.slav.hokudai.ac.jp/jcrees/2013Osaka/23DulatovBerwick.pdf>
22. European Higher Education Area and Bologna Process. *European Higher Education Area and Bologna Process* [online] 2021 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <http://www.ehea.info/>
23. ENIC-Kazakhstan. *Ministerstvo vědy a vzdělávání RK* [online] 2021 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: http://www.ehea.info/https://enic-kazakhstan.edu.kz/ru/bologna_process/history
24. Evropský kreditní systém pro vysokoškolské vzdělávání. *Evropská komise* [online] 2021 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://education.ec.europa.eu/cs/evropsky-kreditni-system-pro-vysokoskolske-vzdelavani-ects>
25. GIDDENS, Anthony: *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-0807-1. S. 63.

26. HAVRÁNEK, J., KAVKA, F.: *Stručné dějiny Univerzity Karlovy*. Univerzita Karlova, Praha 1964.
27. Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online] 2020 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: file:///C:/Users/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/brozura_hlavni_smery_6.pdf
28. Historie univerzity. *Univerzita Palackého v Olomouci* [online] 2020 [cit. 2020–05–20]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/univerzita/zakladni-informace/historie-univerzity/>
29. Historie školy v datech. *VUTBR.cz* [online] 2019 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: <https://www.vutbr.cz/o-univerzite/organizacni-struktura/rektorat/archiv/historie-skoly/001-historie-skoly-v-datech-p140766>
30. Historie a vývoj vysokého školství - 1919 - 2008. *Český statistický úřad* [online] 2010 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/historie-a-vyvoj-vysokeho-skolstvi-n-i46po3jjgu>
31. Historie a vývoj vysokého školství - 1919 – 2008. *Český statistický úřad* [online] 2010 [cit. 2020-05-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/historie-a-vyvoj-vysokeho-skolstvi-n-i46po3jjgu>
32. Higher education. *Eurydice* [online] 2022 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/higher-education-21_cs
33. JAREŠ, J.: *Dějiny vysokého školství v Československu po roce 1945. Otázky a podněty*. ACTA Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis 2012 Tomus LII. Fasc. https://karolinum.cz/data/clanek/93/HUCP_1_2012_02_Jares.pdf
34. JÍRU, VALENTA. *České vysoké učení technické v Praze bylo založeno před 300 lety*. [sik.vse.cz](http://sik.vse.cz/ss/cvut.pdf) [online] 2020 [cit. 2020–05–20]. Dostupné z: <http://sik.vse.cz/ss/cvut.pdf>
35. KÁBA, Bohumil a Libuše SVATOŠOVÁ. *Statistické nástroje ekonomického výzkumu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-359-9.
36. KAŠUK, Ljudmila: *Systém vysokoškolského vzdělávání Republiky Kazachstán* [online] 2010 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://akvobr.ru/sistema_vysshego_obrazovaniya_republiki_kazahstan.html
37. KOZLOV, M.: *Velká vlastenecká válka 1941-1945: Encyklopedie*. Moskva, 1985.

38. KOTALÍK, J.: *Historie AVU*. AVU.cz [online] 2019 [cit. 2020–05–20]. Dostupné z: <https://www.avu.cz/document/historie-avu-%E2%80%93-text-ji%C5%99%C3%ADho-t-kotal%C3%ADka-z-r-1999-822>
39. KELLER, J., TVRDÝ, L.: *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. 1. Vyd. Praha: Slon, 2008.
40. KUANOVA, Madina, DANILIN, Nikita, ZHENISKHAN Zhaniya: *A masaker začal*. Mediazona Centrální Asie. [online] 2020 [cit. 2020–06–05]. Dostupné z: <https://mediazona.ca/article/2020/12/16/jeltoqsan>
41. KOHOUTEK, J., VESELY, A., ŠPACKOVA, Z. a kolektiv: *Vzdělávací politika*. Brno 2015.
42. Law of the Republic of Kazakhstan dated December 13, 1997 On the ratification of the Convention on the Recognition of Qualifications relating to Higher Education in the European Region. *online.zakon.kz* [online] 1997 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008471
43. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha, 2001.
44. MIKHAILOV, A.: *První kazachstánská vysoká škola byla otevřena v Taškentu*. Informburo.kz. [online] 2017 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: <https://informburo.kz/stati/pervyy-kazahstanskiy-vuz-byl-otkryt-v-tashkente-a-pervym-ego-rektorem-stal-student.html>
45. Ministerstvo vzdělání a vědy RK. [online] 2022 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu>
46. Ministr představil hlavní cíle Strategie 2030+. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy*. [online] 2019 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministr-skolstvi-predstavil-hlavni-cile-pripravovane>
47. MUKHAMED, A., KASA, R., SAGINTAYEVA, A., VOSENSTEYN, V.: *Udržitelnost univerzit v souvislosti s modelem financování systému vysokoškolského vzdělávání RK*. NurSultan: 2018. Dostupné z: <https://gse.nu.edu.kz/wp-content/uploads/2019/06/Monografiya.pdf>
48. Mezinárodní klasifikace vzdělání CZ-ISCED 2011. *Český statistický úřad* [online] 2014 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/cz-isced+2011.pdf/fa446ca2-e212-4dd8-a61e-a80a3152f7cb?version=1.0>

49. NURGOZHAYEV, Ali: *National education accounts of the republic of Kazakhstan for 2015* [online] 2016 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://www.soros.kz/wp-content/uploads/2018/02/national_accounts.pdf
50. NURGOZHAYEV, A.: *Národní vzdělávací účty*. [online] 2015 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: https://www.soros.kz/wp-content/uploads/2018/02/national_accounts.pdf
51. NOVOTNÁ, J.: *Vývoj vysokých škol*. Praha, 1981.
52. NURSULTANOVA, L.: *Kazachstán během Velké vlastenecké války 1941-1945*. Almaty, 2010
53. O státním rozpočtu České republiky na rok 2021. *Ministerstvo financí České republiky* [online] 2021 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/legislativa/legislativni-dokumenty/2021/zakon-c-600-2020-sb-40412>
54. Prosincové události v Alma-Atě (16. - 18. prosince 1986). *tarih-begalinka.kz* [online] 2018 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <http://www.tarih-begalinka.kz/ru/timetravel/page3272/>
55. Poúnorové politické čistky na vysokých školách v letech 1948 a 1949. *Studenti za svobodu* [online] 2021 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://pak48.cz/publikace/pounorove-politicke-cistky-na-vysokych-skolach-v-letech-1948-a-1949/#event-istky-ve-kolstvi-1948-1949>
56. Předpisy o vyšší vzdělávací instituci Republiky Kazachstán. *Ministerstvo školství a vědy* [online] 1995 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://adilet.zan.kz/rus/docs/V950000210_
57. Rozpis rozpočtu vysokých škol. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online] 2021 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/vysoke-skolstvi/rozpis-rozpocet-vysokych-skol-na-rok-2021>
58. RUFFIO, Philip, HEJNAMZAKI, Pija, CHASTANG, Clare: *Implementation of the Bologna process in Tempus countries*. [online] 2010 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: http://publications.europa.eu/resource/ellar/2a5535f5-bd4d-4eb1-b9da-25c01a776455.0001.03/DOC_2
59. SIVOKHIN, I., DULATOV, B.: *Policy of the Republic of Kazakhstan in the field of education and science*. Materials mobile scientific conferences dedicated to the 20th anniversary of the independence of Kazakhstan. Kostanay, 2011.
60. STEJSKAL, L.: *75 let od Mnichova*. [online] 2013 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/nazory-a-komentare/75-let-od-mnichova-spolecne-prolita-krev-narod-stmeli/r~04d893ce252011e3b6ba0025900fea04/>

61. Strategie 2050. *Oficiální web prezidenta RK. Akorda.kz*. [online] 2012 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: https://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs 2012
62. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o uznávání kvalifikací týkajících se vysokoškolského vzdělávání v evropském regionu. *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online] 1999 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: https://www.fulsoft.cz/33/60-2000-sb-m-s-sdeleni-ministerstva-zahranicnich-veci-o-sjednani-umluvy-o-uznavani-kvalifikaci-tykajicich-se-vysokoskolskeho-vzdelavani-v-evropskem-regionu-unique-idOhwOuzC33qe_hFd_jrpTjXOeE1-2b717ZDJpOsh_L-wj0JoeGVFeQ/
63. Školský zákon RK. *online-zakon.kz* [online] 2022 [cit. 2022–01–05]. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30118747
64. UNT v Kazachstánu: příprava a postup. *egov.kz* [online] 2022 [cit. 2022–01–21]. Dostupné z: https://egov.kz/cms/ru/articles/about_ent
65. Uzavření vysokých škol 17. listopadu 1939. *fronta.cz*. [online] 2021 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dotaz/uzavreni-vysokych-skol>
66. Univerzita a její historie. *Česká zemědělská univerzita v Praze*. [online] 2021 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: <https://www.czu.cz/cs/r-7210-o-czu>
67. Vysoké školy v RK v roce 2020-2021. *Zakon.kz* [online] 2021 [cit. 2022–02–05]. Dostupné z: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=32755588&pos=11;-35#pos=11;-35
68. Význam edukace. *Význam slova* [online]. 2021, [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.vyznam-slova.com/edukace>
69. Vyhláška vlády RK ze dne 28. října 2004 č. 1111. *Ministerstvo školství a vědy RK* [online] 2004 [cit. 2020–05–21]. Dostupné z: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1051308#pos=87;-48
70. Vzdělávací systém ČR. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR* [online] 2021 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/vzdelavaci-soustava>
71. Všechny vysoké školy RK přejdou na systém financování na hlavu. *Elorda Apparat* [online] 2021 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://elorda.info/sotsium/11136-vse-kazakhstanskie-universitety-pereidut-na-sistemu-podushevogo-finansirovaniia-aimagam-betov/>

72. Zákon o státním rozpočtu České republiky na rok 2020. *zakonyprolidi.cz* [online] 2022 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-355>
73. ZHUMASHEV, R.: *Vyšší škola Kazachstánu během Velké vlastenecké války*. Časopis Vestnik KarGU, Karaganda. [online] 2010 [cit. 2021–06–21]. Dostupné z: <https://articlekz.com/article/5658>